

ÖNKORMÁNYZATOK
EGYÜTTMŰKÖDÉSI LEHETŐSÉGEI
KÖRNYEZETÜNK VÉDELMEBEN

**ÖNKORMÁNYZATOK
EGYÜTTMŰKÖDÉSI LEHETŐSÉGEI
KÖRNYEZETÜNK VÉDELMÉBEN**

Szerkesztők:

dr. Gergely Erzsébet,
dr. Buzás Kálmánné, dr. Rákosi Judit, Prohászka Tamás

Szerzők:

Külső szakértők:

Czira Tamás, Kiss Csaba, dr. Péti Márton, Scheer Márta

A kiadvány elkészítésében közreműködő szakértők (KvVM, OKTVF, FI):

Bese Erzsébet, dr. Benkő István, dr. Buzás Kálmánné, dr. Csoknyai Istvánné,
dr. Gergely Erzsébet, dr. Gayer József, dr. Horváth Zsolt, dr. Kiss Gábor,
dr. Makai Martina, Duhay Gábor, Kajuk Boglárka, Kellner Szilárd, Kunfalvi Gábor, Lakos Zsanett,
Markó Csaba, Nagymegyeriné dr. Megyeri Mária, Parászka Viola,
Prohászka Tamás, Tálás Zsuzsa, Vági-Adamkó Krisztina, Varga Balázs

Köszönetnyilvánítás

**A kiadvány elkészítéséhez nyújtott segítségükért köszönetet mondunk
az alábbi személyeknek és szervezeteknek:**

Füzér Zsolt és Körösi-Báti Edit (Hatvani Környezetvédő Egyesület)

Bagó József, dr. Orbán Péter, Ferenczi László, Géczy Gyula, Gyetvay Gábor,
Hársfalvi Károly, Havasi Anikó, Kanyóné Kiss Judit,
Major Gábor, Mező József, Móritz István, Murányi Norbert, Nagy Árpád László,
Peigelbeck Rita, Popella Szilvia, Téttry Rita és Varga Gizella
(ÖTM önkormányzati és térségi, illetve regionális koordinátorok)

Gárdonyi László (GAJA Környezetvédő Egyesület)

Illyés Zsuzsa és Szabó Béla (Pagony Kft.)

dr. Juhász Annamária és Mucsi Ádám (Önkormányzati és Területfejlesztési Minisztérium)

Vermesné Zentai Tímea (BIOKOM Kft.)

Grafikai tervezés és nyomdai előkészítés:

Line & More Kft.

Nyomdai kivitelezés:

Innova-Print Kft.

Felelős Kiadó:

Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium

Kézirat lezárva: 2008. augusztus

TARTALOM

I. A TELEPÜLÉSI ÖNKORMÁNYZATOK KÖRNYEZETÜGYI FELADATAI	7
II. AZ ÖNKORMÁNYZATI EGYÜTTMŰKÖDÉS JAVASOLT CÉLTERÜLETEI	15
1. Az együttműködés ösztönzésének környezetpolitikai szempontjai – a kistérség, mint a fenntarthatóság érvényesítésének hatékony egysége	15
2. Az együttműködés további előnyei	17
2.1. Társulási és intézményi szempontok	17
2.2. Költséghatékonysági szempontok	17
2.3. Támogatáspolitikai szempontok	18
3. Javaslat a kistérségi együttműködés keretében végrehajtható önkormányzati feladatokra	19
3.1. Az együttműködés keretében ellátásra javasolt környezetügyi feladatok – címmutató	21
3.2. Tervezési tevékenységek	22
3.3. Közszolgáltatások	31
3.3.1. Beruházás és fenntartás	31
3.3.2. Szolgáltatás-szervezés	36
3.3.3. Tanácsadási és humán szolgáltatások	40
3.4. Védelmi tevékenységek	43
3.5. Jó példák	46
3.5.1. Tervezés	47
3.5.2. Beruházás	51
3.5.3. Szolgáltatás-szervezés	57
3.5.4. Tanácsadási és humán szolgáltatások	58
3.5.5. Védelem és egyéb tevékenységek	60
3.6. Információforrások	62
III. A KISTÉRSÉGI TÁRSULÁSOK LÉTREHOZÁSÁNAK ÁLTALÁNOS FELTÉTELEI, JOGI HÁTTERE, SZERVEZETI RENDSZERE	65
1. Kistérségi társulási formák	66
1.1. Önkormányzati társulás	66
1.2. Többcélú kistérségi önkormányzati társulás	66
1.3. Felhatalmazásos gesztor rendszer	66
1.4. LEADER akciócsoport	67

2. Meglévő intézmények, testületek szerepe az önkormányzatok együttműködésében	67
2.1. Települési önkormányzat	67
2.2. Gazdasági szervezetek, vállalkozások	67
2.3. Társadalmi szervezetek	68
2.4. Önkormányzati Társulás és Többcélú Kistérségi Társulás Tanácsa	68
2.5. Kistérségi fejlesztési ügynökség/munkaszervezet	69
2.6. Társulások által működtetett irodák	69
2.6.1. Térségfejlesztési Iroda	69
2.6.2. Zöld Pont Irodák Országos Hálózata	69
2.6.3. Környezeti Tanácsadó Irodák Hálózata	69
2.6.4. Környezet- és Természetvédelmi Oktatóközpont	70
2.6.5. Kistérségi Községi Szolgáltató Központ	70
2.6.6. Egyéb tanácsadó és szolgáltató irodák	71
2.7. Kistérségi hálózatok	71

RÖVIDÍTÉSEK JEGYZÉKE

73

ELŐSZÓ

Településeink „élhetősége”, életminőségünk és a környező táj alakulása hű lenyomata annak, milyen kapcsolatot alakítunk ki környezetünkkel. Tevékenységünk tükröződik a város szövetében, az utcák képében, a környezet minőségében. Ez a kapcsolat kölcsönös. Szülőfalunk, városunk ad teret, biztonságot és identitást mindennapi életünkhöz. Életünk ezekhez a falakhoz, utcákhoz, terekhez, kertekhez kötődik. Környezetünk ezért a legszemélyesebb dolgaink közé tartozik. Adatok, tények sora bizonyítja, hogy az előrelátó, tudatos településtervezés és -üzemeltetés, a környezettudatos szemlélet jelentős mértékben befolyásolja környezetünk állapotát és hat egészségünkre, jólétünkre, településünk vonzerejére, népességmegtartó- és versenyképességére.

Napjainkra már Magyarországon is kialakultak a környezeti értékek, erőforrások védelmét és a magas szintű környezetminőség elérését megalapozó jogi és intézményi keretek. Országos, regionális, kistérségi és helyi hatáskörű tervek és programok segítik, hogy a környezetügy terén is előre lépjünk. Mindez azonban elképzelhetetlen az önkormányzatok helyi cselekvése, hathatós közreműködése nélkül.

A feladatok között számos olyan van, amelyeket a települések egymással együttműködve jobban, hatékonyabban, költségta-
karékosabban láthatnak el. Kiadványunk célja az ezen térségi szinten jelentkező – nem hatósági jellegű – főként önkormányzati kezdeményezésem alapuló témakörök bemutatása. Olvashatnak már megvalósult és tervezett jó példákról, a kapcsolódó jogszabályokról, az egyes feladatok térségi szintű ellátásának finanszírozhatóságáról, az együttműködés kereteit adó szerveződési formákról, valamint arról, hogy ezek kialakításához honnan kaphatnak szakmai segítséget.

Bízunk abban, hogy kiadványunk minden önkormányzat számára hasznos útitársként szolgál majd a mindennapi gyakorlatban.

A TELEPÜLÉSI ÖNKORMÁNYZATOK KÖRNYEZETÜGYI FELADATAI

1. ábra. Az önkormányzat feladatai

A települési önkormányzatok feladatainak két típusát különböztethetjük meg: vannak *kötelező* és *önként vállalt* feladatok. Ezek jogi alapját alapvetően a *helyi önkormányzatokról szóló 1990. évi LXV. törvény* (továbbiakban *Ötv.*) képezi.

Mind a kötelező, mind az önként vállalt feladatok között fontos helyet foglalnak el a **környezetügyi feladatok**. Ezek egy része hatósági tevékenység, amelynek tárgyalását jelen Útmutató nem tartalmazza. A további feladatok közül azokkal foglalkozunk részletesen, amelyek elvégzése az önkormányzatok együttműködésében javasolható (lásd 1. ábra).

A kiadványban tárgyalt **környezetügyi feladatok** jogi hátterét a szakpolitikai jogszabályok és az állami irányítás egyéb jogi eszközei¹ rögzítik. Kiemelten:

- a környezet védelmének általános szabályairól szóló 1995. évi LIII. törvény (Kvt.);
- a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény (Tvt.);
- a vízgazdálkodásról szóló 1995. évi LVII. törvény (Vgt.);
- a hulladékgazdálkodásról szóló 2000. évi XLIII. törvény (Hgt.);
- a zaj- és rezgésvédelemről szóló többször módosított 12/1983. (V. 12.) minisztertanácsi rendelet, valamint
- a levegőtisztaság-védelemmel, a felszíni és felszín alatti vizek védelmével kapcsolatos kormányrendeletek.

A lehetséges feladatok körét a fenti kerettörvények és kormányrendeletek mellett a hozzájuk kapcsolódó végrehajtási joganyag (egyéb kormányrendeletek, kormányhatározatok, miniszteri rendeletek) is meghatározza.

Vannak olyan környezetügyi feladatok is, amelyeket az *Ötv.* az önkormányzatok számára még önként vállalható feladatokként és szolgáltatásokként határozott meg, de a későbbi jogszabályalkotási folyamat során kötelező feladattá váltak, bár ellátásuk gyakran meghaladja az egyes önkormányzatok lehetőségeit.

Az *Ötv.* értelmében az egyes települési (fővárosi, fővárosi kerületi, megyei jogú városi, városi, községi) önkormányzatoknak egymástól eltérő feladat- és hatáskörei lehetnek:

- a) a törvény a nagyobb lakosságszámú önkormányzatoknak több kötelező feladat- és hatáskört állapíthat meg a kisebbekhez képest;
- b) a törvény az önkormányzatokat kötelezheti arra is, hogy egyes közszolgáltatásokat és közhatalmi helyi feladatokat saját hatáskörben lássanak el. E kötelezettségeket a törvény a település nagyságától, lakosainak számától és egyéb feltételektől függően is megállapíthatja;
- c) az önként vállalt környezetügyi feladatokat a települési önkormányzat a lakosság igényei és saját teljesítőképessége alapján maga határozhatja meg, akárcsak azt, hogy azokat milyen mértékben és módon látja el. A törvény rendelkezése

¹ Kormányhatározatok, Országgyűlési határozatok

alapján azonban ez nem veszélyeztetheti a kötelezően előírt feladat- és hatáskörök ellátását. Ennek megfelelően kisebb lakosszámú település önkormányzata is – ha saját maga, vagy társulásával közösen gondoskodni tud róla – működési területén vállalhatja olyan közszolgáltatás megszervezését, amelyet a törvény csak nagyobb lakosszámú település – vagy megye – önkormányzata számára ír elő kötelezően. Ilyen esetben az átvállalt feladattal arányos költségvetési fedezetet igényelhet. E körbe tartozhatnak egyes természetvédelmi tevékenységek, bizonyos hulladékgazdálkodási feladatok, a környezeti kármentesítés és szennyezéscsökkentés, valamint a környezeti monitoring.

A településeknek sajátos, jól körülhatárolható helye, szerepe van a hazai környezeti tervezés, programozás és végrehajtás terén. Adottságait, értékeit és problémáikat a települések önkormányzatai ismerik legátfogóbban és legmélyebben, így meghatározó szerepük van abban, hogy milyen jövőképet és fejlesztési irányt követve alakítják környezetüket. Közigazgatási területeik egymáshoz illeszkedve az egész országot lefedik, határaik meghatározzák a kistérségek határait is.

Fejlesztési terveiket autonóm módon, maguk alakítják ki, de ennek során célszerű figyelembe venni a szomszédos települések elképzeléseit és a nagyobb térségi szinteken megjelenő törekvéseket is. Ezért szükséges, hogy tevékenységüket összehangolják és a térségi összefüggésekhez illesszék. A helyi környezetpolitika így szerves egységet képezhet a kistérségi, a regionális és az országos törekvésekkel. Ennek során elengedhetetlen a **fenntartható fejlődés** elveinek érvényesítése, a környezeti, társadalmi, gazdasági fejlesztéspolitikai célok és megoldások közötti harmonikus kapcsolat kialakítása.

Az **1. táblázat** áttekintést ad a szakágazati jogszabályok által meghatározott önkormányzati feladatokról. Az utolsó oszlop kiadványunk II.3. fejezetének kapcsolódó részeire hívja fel a figyelmet.

1. táblázat. Az önkormányzatok környezetügyi feladatai

AZ ÖNKORMÁNYZATOK KÖRNYEZETÜGYI FELADATAI		
		■ KÖTELEZŐ ■ ÖNKÉNT VÁLLALT
ÁTFOGÓ KÖRNYEZETVÉDELMI FELADATOK, EGYÜTTMŰKÖDÉS, TÁJÉKOZTATÁS		
A feladat leírása	Jogszabályi hivatkozás	kapcsolódás a II.3. fejezethez
A magasabb szintű átfogó környezetvédelmi tervekkel (vagyis az országos, regionális és megyei környezetvédelmi programmal) összhangban önálló vagy közös települési környezetvédelmi program kidolgozása, az abban foglalt feladatok végrehajtása, a végrehajtás feltételeinek biztosítása, a feladatok megoldásának figyelemmel kísérése, és a program szükség szerinti felülvizsgálata, de legalább az NKP megújítását, illetve felülvizsgálatát követően.	Kvt. 46. és 48. §	■ T.3. ■ T.5. ■ T.6. ■ T.8.
Együttműködés a környezetvédelmi feladatot ellátó egyéb hatóságokkal, más önkormányzatokkal, társadalmi szervezetekkel.	Kvt. 46. § (1) d)	■ K.3.1. ■ K.3.2. ■ K.3.3.
A természetes és épített környezet összehangolt védelme érdekében a területfejlesztési koncepciókban, a területrendezési és településszerkezeti tervek elkészítése során a bennük foglalt elképzelések várható környezeti hatásainak feltárása, értékelése a környezetvédelmi intézkedések környezetvédelmi fejezetben vagy önálló környezetvédelmi tervben, illetve programban való rögzítése.	Kvt. 27. §	■ T.5. ■ T.6. ■ T.8.
A környezeti ismeretek terjesztése és fejlesztése.	Kvt. 54. § (2)	■ K.1.2.
A környezet állapotának elemzése, értékelése, és a lakosság tájékoztatása.	Kvt. 12. § (3); 46. § (1) e) és 51. § (3) 311/2005. (XII.25.) Korm. rend.	■ T.8. ■ K.1.2. ■ K.3.3.

Önkormányzati környezetvédelmi alapot hozhat létre.	Kvt. 58. § (1)	
Az önkormányzati felelősségi körbe tartozó szennyezett és kármentesítendő területek esetén számbaveheti a területeket, kidolgozhat önkormányzati alprogramot a Nemzeti Kármentesítési Prioritási Listára kerülés elősegítésére, felszámolhatja a szennyezést.	219/2004. (VII. 21.) Korm. rend.	■ V.3.
A megyei önkormányzat javaslata alapján önkormányzati környezetvédelmi társulást hozhat létre.	Kvt.46. § (2) e)	■ T.3.

HULLADÉKGAZDÁLKODÁS

A feladat leírása	Jogszabályi hivatkozás	kapcsolódás a II.3. fejezethez
Közszolgáltatásként a települési hulladék kezelésére hulladékkezelési közszolgáltatás szervezése és fenntartása, amely kiterjed:		
a) az összegyűjtött települési szilárd hulladék elhelyezés céljából történő rendszeres elszállítására;	Hgt. 21. § (3) a)	■ K.2.2. ■ K.2.4.
b) a települési folyékony hulladék elhelyezés céljából történő elszállítására;	Hgt. 21. § (3) b)	■ K.2.2. ■ K.2.3. ■ K.2.4. ■ K.2.5.
c) a települési hulladék ártalmatlanítását szolgáló létesítmény létesítésére és működtetésére.	Hgt. 21. § (3) c)	
A közterületen elhagyott hulladék elszállításának, hasznosításának és ártalmatlanításának biztosítása.	Hgt. 30. § (2)	■ K.2.2.
A közterület szervezett, rendszeres tisztántartása.	Hgt. 31. § (1)	
Az állati eredetű melléktermék szállításának, feldolgozásának, ártalmatlanná tételének biztosítása, amennyiben annak tulajdonosa ismeretlen.	2005. évi CLXXVI. törvény 11. § (2)	■ K.2.4.
Települési hulladékgazdálkodási terv elkészítése.	Hgt. 35. § (1)-(3)	■ T.4.
Az érintett települések igényeit kielégítő települési hulladékkezelési létesítmények helyének kijelölése.	Hgt. 22. § (4)	
A hulladékgazdálkodási tervben foglaltak végrehajtásáról szóló, két-évente esedékes beszámoló előkészítése, és a végrehajtás tapasztalatai alapján – szükség esetén – a hulladékgazdálkodási terv módosítására való javaslattevél.	241/2001. (XII. 10.) Korm. rend. 1. § f)	
Az önkormányzat területén keletkező hulladékok mennyiségének, a hulladékgazdálkodás helyzetének, a hulladékkezelő létesítmények állapotának, üzemeltetésének, környezeti hatásainak bemutatása.	Hgt. 50. § (2)	
A lakosság tájékoztatása a hulladékgyűjtő udvarokról és gyűjtőszigetekről, valamint azok működési rendjéről.	5/2002. (X. 29.) KvVM rend. 4. §	■ K.3.3.

A hulladékgazdálkodási tisztasági közszolgáltatás kiterjeszhetősége begyűjtőhelyek (hulladékgyűjtő udvarok, átrakóállomások, gyűjtőpontok), előkezelő és hasznosító (válogató, komposztáló stb.) telepek létesítésére és működtetésére is.	Hgt. 21. § (4)	■ K.1.1.
A közszolgáltatás megszervezésére vonatkozó kötelezettségének önálló közszolgáltatás szervezésével tehet eleget, illetve a szomszédos vagy egymáshoz közeli települési önkormányzatok közösen tarthatnak üzemben hulladékkezelésre szolgáló létesítményt vagy a közszolgáltatás ellátására közös gazdálkodó szervezetet hozhatnak létre.	Hgt. 22. § (2)	■ K.2.1. ■ K.2.2. ■ K.2.3. ■ K.2.4.
Az országos és a területi tervvel összhangban, a területén lévő települési önkormányzatokkal egyeztetetten önálló megyei hulladékgazdálkodási tervet készíthet.	Hgt. 34. § (6)	■ T.4.
Vállalhatja a települési szilárd hulladék egyes összetevőinek szelektív gyűjtését, közszolgáltatás keretében történő begyűjtését.	Hgt. 21. § (5)	■ K.2.1.

LEVEGŐTISZTASÁG-VÉDELEM

A feladat leírása	Jogszabályi hivatkozás	kapcsolódás a II.3. fejezethez
Rendkívüli levegőtisztaság-védelmi intézkedési terv (füstködrriadóterv) készítése. Azokon a területeken (településeken), ahol a szmoghelyzet kialakulásával kell számolni és a légszennyezettség folyamatos mérésének feltételei adottak, a veszélyhelyzet elkerüléséhez és az esemény tartósságának csökkentéséhez azonnali beavatkozási – beleértve a tájékoztatást és riasztást – füstködrriadó tervet (a továbbiakban: szmogriadó terv) kell kidolgozni és végrehajtani.	Kvt. 48. § (6) a) 21/2001. (II. 14.) Korm. rendelet 15. § (3)	
Csökkentheti az önkormányzati tulajdonban lévő belterületi utak porterhelését, a parlagon hagyott földterületekről származó, egészségre káros pollenterhelést.		
A háztartási tevékenységgel okozott légszennyezésre vonatkozó egyes sajátos, valamint az avar és kerti hulladék égetésére vonatkozó szabályok megállapítása.	Kvt. 48. § (4) b)	
A légszennyezettség szempontjából ökológiaileg sérülékeny területek kijelölésével kapcsolatos eljárásban való közreműködés.	Kvt. 48. § (4) c)	■ V.1.
A környezetvédelmi felügyelőséggel, a közegészségügyi és a közlekedési hatósággal együttműködve rendszeresen értékeli illetékeségi területének légszennyezettségi állapotát, arról a lakosságot tájékoztatja.	21/2001. (II. 14.) Korm. rend. 23. § (1), (4) f)	■ K.3.1. ■ K.3.3.

ZAJ - ÉS REZGÉSVÉDELEM

A feladat leírása	Jogszabályi hivatkozás	kapcsolódás a II.3. fejezethez
A település stratégiai zajtérképének, valamint az intézkedési terveknek az elkészítése.	Kvt. 46. § (4) 280/2004. (X. 20.) Korm. rend. 1. § (1), (3), 2. § (1)	
A zajgátló védőövezet által érintett települési önkormányzat véleményezi az övezet kijelölésének folyamatát.	176/1997. (X. 11.) Korm. rend. 5. § (4) bek.	■ K.3.1.
Területek zajvédelmi szempontból fokozottan védetté nyilvánítása.	1991. évi XX. törvény 85. § (1) c)	
A zaj ellen fokozott védelmet igénylő létesítmény körül csendes övezet kialakításának elrendelése.	1991. évi XX. törvény 85. § (1) d)	

TERMÉSZETVÉDELMI FELADATOK

A feladat leírása	Jogszabályi hivatkozás	kapcsolódás a II.3. fejezethez
A helyi jelentőségű védett természeti terület megóvásáról, fenntartásáról, természeti állapotának fejlesztéséről, helyreállításáról, bemutatásáról és őrzéséről való gondoskodás.	Tvt. 62. § (2)	■ K.1.2. ■ T.8.
Terv készítése az illetékességi területén található helyi jelentőségű védett természeti területek fenntartására.	Tvt. 55. § (1)	■ T.3.
A megye területén található helyi jelentőségű védett természeti területek védelmével kapcsolatos tevékenységek összehangolásáról való gondoskodás.	Tvt. 61. § (1)-(2)	
Az erdészeti hatósággal a településrendezési és -fejlesztési feladatok ellátásában való együttműködés.	Erdőtvt. 98. § (2) k)	■ K.3.1.
A helyi jelentőségű védett természeti területekre kezelési terv készítése.	Tvt. 36. § (3)	■ T.9. ■ V.1.
Önkormányzati természetvédelmi őrszolgálatot működtethet.	Tvt. 63. § (1)	■ V.1.
Helyi jelentőségű védett természeti területek fenntartása érdekében megállapodást köthet vagy társulást hozhat létre.	Tvt. 61. § (3)	■ V.1. ■ V.2.
A természetvédelem helyi-területi feladatainak ellátására az önkormányzat környezetvédelmi alapjában természetvédelmi célokat szolgáló részt hozhat létre.	Tvt. 62. § (3)	
Közérdekből erdőtelepítést valamint fásítást rendelhet el.	Erdőtvt. 40. § (2), (4)	■ T.6. ■ V.2.

VÍZGAZDÁLKODÁS – VÍZVÉDELEM

A feladat leírása	Jogszabályi hivatkozás	kapcsolódás a II.3. fejezethez
A helyi vízi közüzemi tevékenység fejlesztésére vonatkozó – a vízgazdálkodás országos koncepciójával és a jóváhagyott nemzeti programokkal összehangolt – tervek kialakítása és végrehajtása.	Vgt. 4. § (1) a)	
A helyi víziközművek működtetése, a koncessziós pályázat kiírása, elbírálása és a koncessziós szerződés megkötése.	Vgt. 4. § (1) b)	
Gondoskodás a települési közműves vízszolgáltatás korlátozására vonatkozó terv jóváhagyásáról és a vízfogyasztás rendjének megállapításáról.	Vgt. 4. § (1) c)	
A természetes vizek fürdésre alkalmas partszakaszainak és azzal összefüggő vízfelületének kijelölése.	Vgt. 4. § (1) e)	
A helyi vízrendezés és vízkárelhárítás biztosítása, valamint árvíz- és belvízelvezetés.	Vgt. 4. § (1) f)	■ K.1.5.
A településen az ivóvízminőségű vízre vonatkozó előírásoknak megfelelő ivóvízellátás biztosítása.	Vgt. 4. § (2) a)	■ V.4.
A 2000 lakosegyenérték feletti szennyvízkibocsátással jellemezhető szennyvíz-elvezetési agglomerációt alkotó településeken a keletkező szennyvizek szennyvízelvezető művel való összegyűjtése, tisztítása, a tisztított szennyvíz elvezetése, a más módon összegyűjtött szennyvíz, és a szennyvíziszap ártalommentes elhelyezésének megszervezése.	Vgt. 4. § (2) b)	■ K.2.3.
Szennyvízösszegyűjtési, -elvezetési és -tisztítási feladatok ellátása lakosegyenértéktől függetlenül azokon a területeken, amelyek vízbázisok, távlati vízbázisok, valamint az ivóvízellátást szolgáló vízállásmentes védőterületei, illetve a felszín alatti vizek minőségét érintő jogszabályok által meghatározott területek.	Vgt. 4. § (2) c)	
Nem közművel összegyűjtött szennyvizek ártalommentes elhelyezésének szervezése és ellenőrzése.	Vgt. 4. § (2) d)	
A legfeljebb két település érdekében álló védőművek létesítése, fenntartása, fejlesztése és azokon a védekezés ellátása.	Vgt. 6. § (4) a)	■ V.1.
A vizek kártételei elleni védelemmel összefüggő – külön jogszabályban meghatározott – feladatok ellátása.	Vgt. 6. § (4) b)	■ V.1.

A városok települési önkormányzatai által a települési környezetvédelmi program részeként a közigazgatási területükön lévő talajvíz mennyiségi és minőségi állapotának figyelemmel kísérése külön monitoring rendszer kiépítésével és működtetésével, különös tekintettel a nem pontszerű (diffúz) szennyező forrásokból származó szennyezés hatásaira.	219/2004. (VII. 21.) Korm. rend. 5. § (8)	■ K.1.4.
A védekezési tervek jóváhagyása.	10/1997. (VII. 17.) KHVM rend. 4. §	
Jogsabályban meghatározott esetekben vízminőségi kárelhárítás ellátása.	Vgt. 18. § (1)	
A település belterületére a földtani közeg és a felszín alatti víz további terhelésének megszüntetése érdekében a Kvt. 46. §-a szerinti környezetvédelmi program keretében alprogram kidolgozása.	219/2004. (VII. 21.) Korm. rend. 20. § (7) a)	
A környezetvédelmi szakhatóság által a felszíni vizek védelme érdekében kidolgozandó szennyezéscsökkentési intézkedési terv elkészítésében való részvétel, információ-átadás.	220/2004. (VII. 21.) Korm. rend. 8. § (2)	■ K.3.1. ■ V.4.

AZ ÖNKORMÁNYZATI EGYÜTTMŰKÖDÉS JAVASOLT CÉLTERÜLETEI

A II. fejezetben a „kistérség” megnevezést csupán annak megjelölésére használjuk, hogy az adott feladat elvégzése több települési önkormányzat együttműködésében történik. A kistérségi társulások létrehozásának általános feltételeivel, jogi háttérével, szervezeti rendszerével a kiadvány III. fejezete foglalkozik.

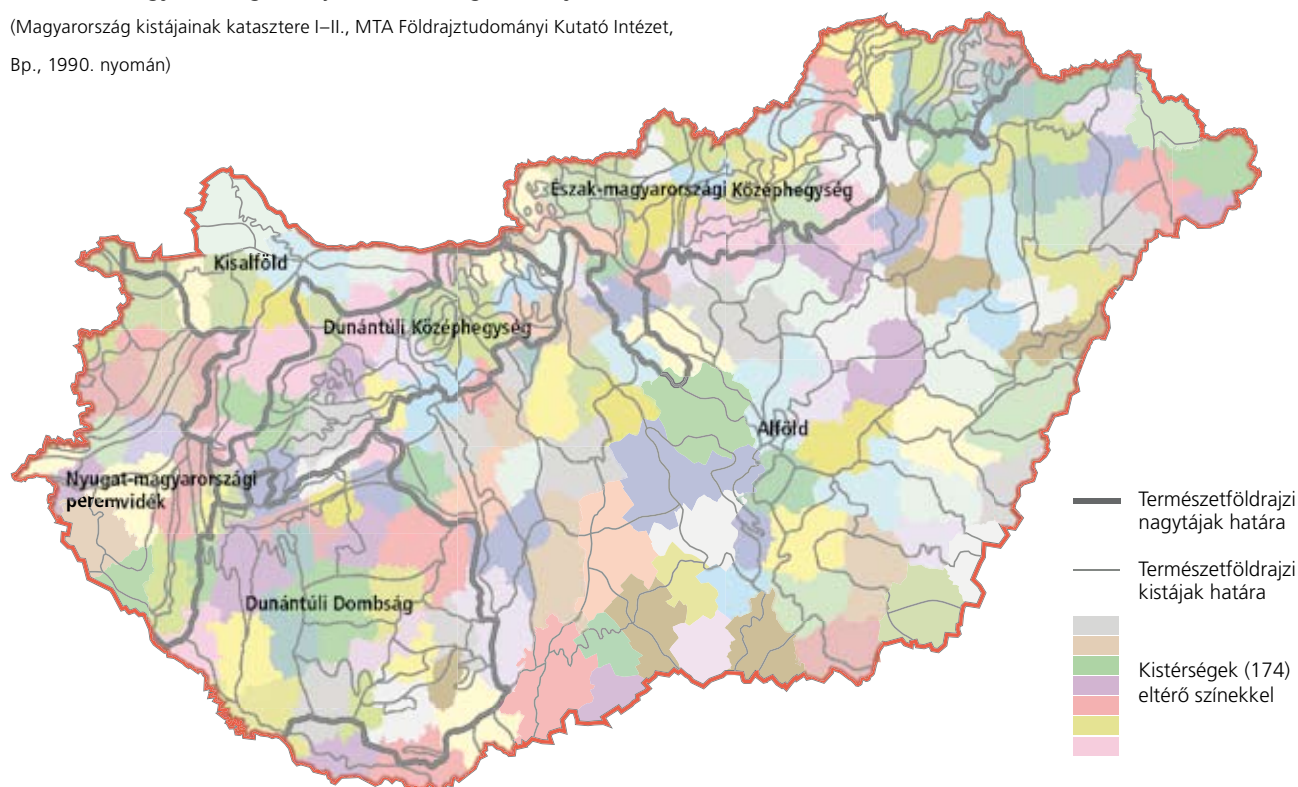
1. AZ EGYÜTTMŰKÖDÉS ÖSZTÖNZÉSÉNEK KÖRNYEZETPOLITIKAI SZEMPONTJAI – A KISTÉRSÉG, MINT A FENNTARTHATÓSÁG ÉRVÉNYESÍTÉSÉNEK HATÉKONY EGYSÉGE

A (statisztikai, fejlesztési, többcélú) kistérségek lehatárolását sok szempont befolyásolja, melyek közül a környezeti megfontolások csak egy lehetséges megközelítési módot képviselnek. Ugyanakkor fontos, hogy az együttműködés célrendszerében megfelelő figyelmet kapjon többek között az ivóvízbázisok védelme, az egészséges ivóvíz biztosítása, a költséghatékony csatornázás és szennyvíztisztítás, a hulladékgyűjtés, az energiaellátás, a környezetbiztonság, vagy pl. az ökológiai hálózatok védelme.

A fenntartható fejlődés környezeti dimenziójának egy jól körülhatárolható fizikai alapját a táj jelenti, amely magában hordozza az ökológiai, a társadalmi és a gazdasági struktúrákat és funkciókat, és amely egyedi energia- és anyagforgalommal, ciklusokkal jellemezhető. A tájak természetföldrajzi határai az adminisztratív kistérségi határokkal ugyan nem egyeznek meg, de általában egy kistérséget csak kisszámú táj (a természetföldrajzi terminológiának megfelelően kistáj) érint (lásd 2. ábra).

2. ábra. A magyarországi kistájak és kistérségek elhelyezkedése

(Magyarország kistájainak katasztere I–II., MTA Földrajztudományi Kutató Intézet, Bp., 1990. nyomán)

A kistérségi szintű társadalmi, környezeti és gazdasági beavatkozások így könnyen a táji adottságokhoz és a tájak teherbíró képességéhez igazíthatók.

A gyakorlatban ez azt jelenti, hogy kistérségi léptékben a települési szintnél komplexebben és hatékonyabban szervezhető az energiaforrások felhasználása, a biomassza- és a hulladékgazdálkodás, a vízgazdálkodás, a kreatív és az adaptív innovációk hasznosítása, a helyi gazdasági és társadalmi szükségletek kielégítése, valamint a demográfiai és migrációs folyamatok befolyásolása.

A szűkebben értelmezett környezetügyi feladatok mellett – a tágabb fenntarthatósági kitekintéssel bíró – a szociális kohéziót, a versenyképességet, vagy pl. a közlekedés-szervezést célzó akciók is kulcstényezők lehetnek. Ezek ugyanis közvetlenül hatnak az egyes térségek anyag- és energiaáramaira, a népességmozgásra, az innovációra.

A fenntartható fejlődés célkitűzései akkor válhatnak valóra, ha lakó- és munkahelyi környezetünkben képesek vagyunk a fenntarthatóság elveit konkrét, gyakorlati tettekre is váltani. A kistérségek terei és szereplői között élénk szolgáltatási kapcsolatok alakulhatnak ki eltérő funkcióik miatt (lakó- és munkahely, rekreáció, mezőgazdasági termelés, szolgáltatás, ipar stb.). Az így kialakuló környezeti, gazdasági és társadalmi kapcsolatok lehetővé teszik, hogy az anyag-, energia- és jövedelemáramlás minél hosszabban a kistérségeken belül maradjon. A térségen belüli információáramlás is a jövedelmek helyben tartását segítheti, az innovációk helyben való hasznosításán keresztül. Mindez növeli a kistérségek autonómiáját és innovációs képességét, amely a térségi fenntarthatóság egyik fontos és stabilitást eredményező tényezője. A térségi fenntarthatóságot tehát célszerű kistérségi léptékben megragadni; itt ugyanis már kialakíthatók az anyag- és energiaáramok ciklusai. Az információáramok, a népességmozgások többsége (de legalábbis jelentős része) a gyakorlatban e térségeken belül zajlik.

EURÓPAI UNIÓ	ORSZÁGOS SZINT	NAGYTÉRSÉGI SZINT (kiemelt térség, régió, megye)	KISTÉRSÉGI SZINT (kistérség, mikrotérség)	TELEPÜLÉSI SZINT
<ul style="list-style-type: none"> Fenntartható fejlődés stratégia Lisszaboni stratégia Környezetvédelmi akció program Tematikus stratégiák 	<ul style="list-style-type: none"> NFFS OFK, OTK NKP, NTA ÚMFT, ágazati OP-k és akciótervek ÚMVST, ÚMVP ETE OP-k, HOP OTrT 	<ul style="list-style-type: none"> Regionális környezetvédelmi koncepció Regionális OP-k és akciótervek Környezetvédelmi program Természetvédelmi kezelési terv Vízgyűjtőgazdálkodási terv Hulladékgazdálkodási terv 	<ul style="list-style-type: none"> Kistérségi fejlesztési koncepció Közös települési környezetvédelmi program Kistérségi tervek: cselekvési, hulladékgazdálkodási, megújuló energia hasznosítási, tájgazdálkodási, természetvédelmi, egyedi tájkataszter és rekonstrukciós, árvízi stratégiai kockázatkezelési, vízgyűjtőgazdálkodási terv 	<ul style="list-style-type: none"> Településfejlesztési koncepció Települési környezetvédelmi program Településrendezési, stratégiai zajtérképre épülő intézkedési, környezeti kárelhárítási, természetvédelmi kezelési és füstködriadó tervek

3. ábra. A kistérségi szint elhelyezkedése a különböző területi szintek és az azokhoz kapcsolódó dokumentumok rendszerében

Az önkormányzatoknak – együttműködési szándékuk kifejezését megelőzően – számos szempontot célszerű mérlegelni. Átfogó keretként az önkormányzati önállóság (autonómia) és a szubszidiaritás elve említhető. Alapvető feltétel ugyanis, hogy a közösen vállalt feladatok terén közreműködő önkormányzatok mindegyike számára biztosított legyen az ügyek átláthatósága, a megfelelő érdekérvényesítés (részvétel a döntésekben), valamint a méltányos teherviselés. Ugyanakkor fel kell tudni mérni, hogy melyek azok a feladatok, amelyek közös teljesítése – éppen a szubszidiaritás elve alapján – hatékonyabb és eredményesebb, mint ha minden önkormányzat külön-külön próbálna megbirkózni a feladattal (lásd 3. ábra).

A szerveződésre irányuló helyi kezdeményezés során további – szakmapolitikai, jogszabályi, támogatáspolitikai, intézményi, célszerűségi – követelményeket és szempontokat is célszerű megvizsgálni. A következő fejezetek három fő kérdés végiggondolásában nyújthatnak segítséget: **mely feladatokat, miért és milyen formában** célszerű együttműködés keretében teljesíteni?

2. AZ EGYÜTTMŰKÖDÉS VÁRHATÓ ELŐNYEI

E fejezetrész célja annak bemutatása, hogy a különböző nagyságú, illetve különböző társadalmi, gazdasági és természeti adottságokkal rendelkező települések számára miért érdemes a környező településekkel való együttműködés kialakítása az egyes környezetügyi feladatok ellátása érdekében.

2.1. TÁRSULÁSI ÉS INTÉZMÉNYI SZEMPONTOK

A térségi fenntarthatóság fontos feltétele a **döntéshozatali kompetenciák megléte**. A kistérségi menedzsmentnek így jogosultnak és képesnek kell lennie – többek között – a környezetügy kistérségi szintű irányítására is.

A kompetenciák mellett legalább ennyire szükséges a **demokratikus háttér biztosítása**. A **fenntartható fejlődés számos eleme ugyanis nem csak szakterületi jellegű, hanem értékrendet is tükröz**. Ezért a fenntarthatóságnak széles társadalmi elfogadottsággal bíró jelentést kell adni az adott kistérségben. A környezetügy akkor szolgálhatja a fenntarthatóság kistérségi léptékű érvényesítését, ha tudatformáló és konszenzusteremtő képességgel is rendelkezik.

A szomszédos települések együttműködése számos előnyt jelent mind az ott élők, mind az önkormányzat és intézményei, valamint a velük kapcsolatban álló szervezetek számára, hiszen nem csak elérhetőbbé teszi a közszolgáltatásokat, hanem javíthatja azok színvonalát, minőségét, valamint a biztonságát is, mérséklődnek a társadalmi és területi különbségek, illetve erősödik a térségi gondolkodás.

Az előnyök felismerése hívta életre többek között a települési önkormányzatok *többcélú társulásairól szóló 2004. évi CVII. törvényt (Ktt.)* is. A kistérségi társulások létrehozásának előnyei ennek megfelelően a következőkben foglalhatók össze:

- segítséget jelent a szétaprózódott önkormányzati rendszer hátrányainak leküzdésében;
- „együtt olcsóbb”, azaz költséghatékonyabb a feladatellátás a méretgazdaságossági előnyök kihasználásával (pl. egyes környezetügyi beruházások megvalósítása kapcsán);
- elősegíti a területi különbségek mérséklését, az esélyegyenlőség megvalósítását;
- hosszabb távon teljes körű, színvonalas közszolgáltatási rendszer kialakítását teszi lehetővé.

2.2. KÖLTSÉGHATÉKONYSÁGI ÉS CÉLSZERŰSÉGI SZEMPONTOK

Az ország gazdasági versenyképességének javítása szempontjából elengedhetetlen a korszerű, **területi közsféra** kialakítása, amely segítségével a helyi közösségek alkalmassá tehetők a fejlesztési programok költségtakarékosabb és -hatékonyabb tervezésére és megvalósítására.

„UGYANAZT A FELADATOT OLCSÓBBAN”

A kistérségi együttműködés optimalizálja az intézményi struktúrát, javítja a feladatok szervezésének, ellátásának minőségét és koordinációját, ésszerű költségfelhasználást tesz lehetővé, így jelentősen javulhat a költséghatékonyság:

- egy szervezeti keretbe foglalja a területfejlesztési, az önkormányzati és az államigazgatási funkciók ellátását;
- érdemben csökkenthető a fejlesztésekhez szükséges, egy településre jutó pályázati önrész nagysága;
- a fejlesztések által létrehozott közösségi létesítmények és építmények, infrastruktúrák üzemeltetése társulási formában jóval költségtakarékosabb.

„UGYANANNYI PÉNZBŐL JOBBAN”

A kistérségi megoldások elősegítik azt, hogy a rendelkezésre álló pénzügyi források segítségével a lehető legmagasabb színvonalú közszolgáltatás valósuljon meg. A települési önkormányzatok együttműködése:

- hatékonyabbá teszi a feladatellátást, aminek jelenleg legfőbb gátja a szétaprózódott településstruktúra;
- takarékosabbá teszi az intézmények működtetését, a közszolgáltatások nyújtását;
- javítja a közszolgáltatások színvonalát, elérhetővé teszi a minőségi közszolgáltatásokat;
- a térségben dolgozó kistérségi szakemberek koordinációs, szervező, és tanácsadási tevékenységének köszönhetően az önkormányzati együttműködésben szereplő kistérségi települések is fontos szakmai támogatáshoz juthatnak.

„NÖVEKVŐ FORRÁSSZERZŐ KÉPESSÉG”

A kistérségi összefogás hatékonyabbá teszi a pályázatok elkészítéséhez, koordinálásához rendelkezésre álló kapacitások és források felhasználását, erősíti a térség lobbierjét a különböző fórumokon, továbbá növeli az elnyerhető források nagyságát:

- az önkormányzatok jól működő együttműködési formái vonzóvá teszik a térséget a befektetők számára, ezáltal nő a települések versenyképességi potenciálja;
- az önkormányzati társulások, szövetségek érdekérvényesítő képessége megnő a fejlesztéspolitikai forrásokért való küzdelemben és a térségi döntéshozatalban;
- az együttműködésben pályázó települések számára megnő az elérhető források fajlagos nagysága.

„RUGALMASABBAN ELLÁTHATÓ ÚJ, KÖZÖS FELADATOK”

Az együttműködő települések lakossági igényeinek nagyobb volumene, valamint az új feladatok megoldásának igénye a minőségi, területileg kiegyensúlyozottabb feladatellátás megszervezését vonja maga után. A feladatok ellátása optimalizálható, ha azokat az önkormányzatok együttműködve, összehangoltan, a szükséges infrastruktúrát, erőforrásokat és kapacitásokat együtt biztosítva oldják meg:

- települések együttműködésének köszönhetően olyan szolgáltatások és feladatok ellátása is megvalósulhat, amelyek egyenként nem elérhetőek az önkormányzatoknak;
- az újszerű lakossági igényekre való reagálás rugalmassága megnő a társulások létrehozásával.

2.3. TÁMOGATÁSPOLITIKAI SZEMPONTOK

Az utóbbi években a településüzemeltetési és területfejlesztési állami költségvetési források egyre nagyobb hányadát nem közvetlenül az önkormányzatok, hanem az önkormányzatok – különböző típusú – társulásai használhatják fel. A kistérségek számára elérhető **források** két nagy csoportba oszthatók: **tisztán hazai** források (központi és decentralizált) és az **Európai Unió** (hazai társfinanszírozással kiegészített) **támogatása**².

A *területfejlesztésről és a területrendezésről szóló 1996. évi XXI. törvény (Tftv.)* 1999. évi módosításának eredményeként a Kormány először 2000-ben alkotott rendeletet a területfejlesztési önkormányzati társulások működéséhez kapcsolódó költségvetési hozzájárulásról (*61/2000. (V. 3.) Korm. rendelet*), 2004-ben pedig megalkotta a többcélú kistérségi társulások támogatásáról rendelkező *65/2004. (IV. 15.) Korm. rendeletet*, amely a települési önkormányzatok közszolgáltatási feladatainak (közoktatási, szociális/gyermekjóléti intézményi vagy alapellátási, egészségügyi feladatok), valamint a kistérségi területfejlesztési feladatok társulásban történő ellátásának finanszírozását szabályozta.

Az *1997. évi CXXXV. törvény (Ttv.)* alapján létrejött önkormányzati társulások és a *2004. évi CVII. törvény (Ktt.)* alapján létrejött többcélú kistérségi társulások központi támogatása eltérő. Közszolgáltatási feladataik ellátásához **normatív működési támogatást** csak a többcélú kistérségi társulások kapnak. A *Ttv.* alapján alakult önkormányzati társulások, amennyiben többcélú kistérségi társulássá alakulnak, szintén részesülnek a normatív működési támogatásban.

Az önkormányzati társulások többlettámogatásban részesülhetnek bizonyos források felhasználása során. A decentralizált helyi önkormányzati fejlesztési támogatási programok előirányzatai, valamint a vis maior tartalék felhasználásának részletes szabályairól szóló *47/2008. (III. 5.) Korm. rendelet 8. §-a* szabályozza a többlettámogatásokat. Ennek egy része értelmében kedvezményezett szempontból azon önkormányzatok, amelyek önkormányzati együttműködésben vagy társulási formában kívánják fejleszteni megvalósítani, 10%-kal magasabb támogatást kaphatnak.

A 2007-2013-ig tartó tervezési időszakban az EU **Strukturális és Kohéziós Alapjaiból** származó, hazai fejlesztésekre szánt megpályázható források az **Új Magyarország Fejlesztési Terv** (ÚMFT), valamint annak *Operatív Programjainak* (OP) keretei között folyósíthatók Magyarország számára. 2007-től az **Új Magyarország Vidékfejlesztési Stratégiai Terv** (ÚMVST) és az **Új Magyarország Vidékfejlesztési Program** (ÚMVP) ad keretet az **Európai Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Alapból** elnyerhető támogatások pályázati kiírásának.

² A pénzügyi hozzájárulás mértékét különféle szabályozások határozzák meg.

Minden ÚMFT OP-hoz két évente a támogatható tevékenységeket részletező **Akciótervek** készülnek, amelyek megadják a végrehajtás konkrét lépéseit, nevesítik a felhasználható források nagyságát, megszabják a pályázati feltételeket, valamint a kedvezményezettek körét.

Az ÚMFT OP-k közül leginkább a Magyarország hét régiójában elkészített **Regionális Operatív Programok (ROP) szolgálják a kistérségek fejlesztését**, de a **Környezet és Energia OP (KEOP)**, és más ágazati OP-k, valamint azok Akciótervei is tartalmaznak olyan intézkedéseket, amelyek révén az önkormányzati társulások közös feladataik elvégzéséhez támogatásra pályázhatnak. A 2007–2013-as időszakban a **KEOP** több mint **1300 mrd Ft-os** támogatást nyújt a környezetvédelemre. A Strukturális és Kohéziós Alap 2007–13 közötti felhasználásáról szóló **16/2006. (XII. 28.) MeHVM-PM rendelet** értelmében az 1 mrd Ft-ot meghaladó támogatásban részesülő projektek – több önkormányzat együttműködése esetén – kötelesek társulássá szerveződni, mégpedig a *Ktt.* szerinti többcélú kistérségi társulás vagy a *Ttv.* alapján létrehozott, jogi személyiséggel rendelkező társulás alapításával.

3. JAVASLAT A KISTÉRSÉGI EGYÜTTMŰKÖDÉS KERETÉBEN VÉGREHAJTHATÓ ÖNKORMÁNYZATI FELADATOKRA

Ebben a fejezetben azok a környezet- és természetvédelmi, valamint vízgazdálkodási feladatok szerepelnek, amelyek ellátása társulási formában előnyösebb az önkormányzatok számára. A kistérségi szinten ellátni javasolt közfeladatokat három nagy csoportba soroltuk (4. ábra):

- A **TERVEZÉS (T)** kategóriájába egyrészt olyan tervtípusok készítése került, amelyek a környezetvédelemnél tágabb területet ölelnek föl, de e tervek környezeti szempontú megalapozását kistérségi szinten célszerű megvalósítani. Másrészt olyan tervtípusok készítése szerepel, amelyek valamilyen – kistérségi szinten is ellátható – környezetügyi tervezési folyamat eredményeként állíthatók elő.
- A **KÖZSZOLGÁLTATÁS (K)** csoportjába azokat az *Ötv.*, valamint a környezetügyi törvények és végrehajtási rendeleteik által meghatározott szolgáltatások tartoznak, amelyek ellátása kistérségi szinten előnyösebb, illetve célszerű.
  - BERUHÁZÁS ÉS FENNTARTÁS
  - SZOLGÁLTATÁS-SZERVEZÉS
  - TANÁCSADÁSI ÉS HUMÁN SZOLGÁLTATÁSOK

4. ábra. Az együttműködések keretében javasolt környezetügyi feladatok részletező felosztása

A feladatok fenti csoportosításánál arra törekedtünk, hogy az elnevezések igazodjanak a pályázati gyakorlatban használt fogalmakhoz, tekintettel arra, hogy e tevékenységek kistérségi szintű szervezésének egyik fő indoka a pályázható forrásokhoz való jobb hozzáférés.

- A **VÉDELEM (V)** témakörébe sorolt feladatoknál alapvetően természeti erőforrás-gazdálkodási tevékenységek szerepelnek, mert az egyéb környezetvédelmi szakterületekkel kapcsolatos védelmi tevékenység vagy nem önkormányzati feladat, vagy nem célszerű azokat a kistérségek szintjén szervezni (pl. mert az más, zömmel nagyobb léptékű egységekben valósul meg).

A II. fejezet a feladatokat egyenként és egységes szerkezetben tárgyalja, így bemutatja:

- a **feladat jellegét** (kötelező/önként vállalt) – jogszabályi hivatkozással;
- a feladat **tartalmát**;
- az **együttműködés indokait, előnyeit**; illetve

a feladatokat követően a megvalósult vagy megvalósulás előtt álló **jó példákat**.

A fejezet végén összefoglaló táblázat található (2. táblázat) az egyes feladatokhoz kapcsolódó tematikus **információforrásokról** (kiadványok, honlapok).

3.1. AZ EGYÜTTMŰKÖDÉS KERETÉBEN ELLÁTÁSRA JAVASOLT KÖRNYEZETÜGYI FELADATOK – CÍMMUTATÓ

T.	TERVEZÉSI TEVÉKENYSÉGEK	Oldal
T.1.	Kistérségi területfejlesztési program környezeti szempontú megalapozása	22.
T.2.	Kistérségi vidékfejlesztési program környezeti szempontú megalapozása	22.
T.3.	Kistérségi környezetvédelmi program	24.
T.4.	Kistérségi hulladékgazdálkodási terv készítése, felülvizsgálata	25.
T.5.	Stratégiai környezeti vizsgálatok kistérségi szintű szervezése	25.
T.6.	Körzeti erdőtervezés társadalmításának kistérségi szintű szervezése	26.
T.7.	Térségi tájgazdálkodási tervezés	27.
T.8.	Egyedi tájkataszter és rekonstrukciós terv	28.
T.9.	Természetvédelmi kezelési terv	28.
T.10.	Megújuló energia hasznosítás térségi terve	29.

K.	KÖZSZOLGÁLTATÁSOK	Oldal
K.1.	Beruházás és fenntartás	
K.1.1.	Átrakóállomások létesítése a települési szilárd hulladékgazdálkodás keretében	31.
K.1.2.	Térségi természetvédelmi oktatási és bemutató központok létesítése, illetve fenntartása	31.
K.1.3.	Kistérségi környezeti monitoringhálózat kialakítása és fenntartása	32.
K.1.4.	Egyedi szennyvízkezelés	32.
K.1.5.	Vízrendezési feladatok	33.
K.1.6.	Zöldfelületfenntartási feladatok	34.
K.2.	Szolgáltatás-szervezés	
K.2.1.	Települési zöldhulladék begyűjtése, hasznosítása	36.
K.2.2.	Veszélyes települési hulladékok időszakos gyűjtésének megszervezése	36.
K.2.3.	Települési folyékony hulladék gyűjtése, kezelése és hasznosítása	37.
K.2.4.	Lakossági eredetű állati hulladékok gyűjtése, ártalmatlanítása	38.
K.2.5.	Egyedi szennyvízkezelés térségi irányításának kialakítása és működtetése	38.
K.3.	Tanácsadási és humán szolgáltatások	
K.3.1.	Térségi környezetügyi együttműködési és érdekképviseleti feladatok	40.
K.3.2.	Környezetügyi képzések, oktatás, programszervezés koordinációja	40.
K.3.3.	Környezetügyi tanácsadás – információszolgáltatás	41.

V.	VÉDELMI TEVÉKENYSÉGEK	Oldal
V.1.	Az ökológiai hálózat térségi és helyi elemeinek kezelése, a védelem koordinációja	43.
V.2.	Térségi erdőtömbök összekapcsolása – erdőtelepítés	44.
V.3.	Tájgazdálkodási rendszer létrehozása – tájrehabilitáció	44.
V.4.	Kistérségi vízbázisvédelem	45.

	JÓ PÉLDÁK	46.
--	------------------	-----

3.2. TERVEZÉSI TEVÉKENYSÉGEK

T.1. KISTÉRSÉGI TERÜLETFEJLESZTÉSI PROGRAM KÖRNYEZETI SZEMPONTÚ MEGALAPOZÁSA

Jogszabályi indokoltság ■ A *Tftv.* szerint a kistérségi területfejlesztési koncepció és az – ennek alapján készülő – összehangolt kistérségi területfejlesztési programok készítéséről a jogszabály 10/A. § első bekezdése rendelkezik. A területfejlesztési koncepciók és programok tartalmi elemeit a 18/1998. (VI. 25.) KTM rendelet határozza meg, amely kimondja, hogy a területfejlesztési dokumentumokban vizsgálni kell a környezeti adottságokat, a környezeti beavatkozások hatásait és azok monitoringjára is javaslatot kell tenni.

**A környezet-
ügyi feladat
leírása** ■ A különböző pénzügyi fejlesztési forrásokhoz való hozzáférés tekintetében egyre fontosabbá válik a több település összefogásán alapuló, térségi szintű fejlesztési elképzelések kidolgozása. Ez a tevékenység rendszerbe foglaltan és ciklusokba rendezetten valósulhat meg a **kistérségi területfejlesztési programok** keretében. Ezek kidolgozása természetesen csak részben környezetügyi, környezetfejlesztési feladat (ld. később), de megfelelő súlyt kell, hogy kapjon a környezeti adottságok (erőforrások és értékek, környezetállapot és folyamatok) vizsgálata, az ezek alakulását befolyásoló fontosabb tényezők feltárása, a lehetőségek és korlátok bemutatása, a környezeti beavatkozások céljainak, kritériumainak és mutatóinak meghatározása, valamint az e tényezők alakulását nyomon követő monitoringrendszer kialakítására tett javaslat.

A kistérségi területfejlesztési programban célszerű a környezeti helyzetértékelésen alapuló önálló környezeti jellegű célt és hozzá kapcsolódó prioritásokat, valamint eszközöket megfogalmazni, pl.: környezeti infrastruktúra fejlesztés, környezettudatosság elmélyítése, melyek a kistérségi területfejlesztés ajánlott önálló környezetfejlesztési témaköreit jelenthetik.

A kistérségi területfejlesztési program minden egyes céljának és eszközének meghatározásakor az **alacsonyabb környezeti terhelésű vagy a fenntarthatóság szempontjából előnyösebb alternatívákat kell megjeleníteni.** Pl. a legjobb elérhető technológiák (BAT) használata; környezetvédelmi szabványok bevezetése az intézményekben; a barnamezős területekre telepített, az energiatakarékosabb, vagy a megújuló energiákat hasznosító fejlesztési alternatívák preferálása; a kisebb környezetterheléssel járó művelési formák vagy iparágak kiemelt támogatása; a környezettudatosság elmélyítését célzó tevékenységek és egyéb képzések összekapcsolása stb.

**Az együtt-
működés
előnyei** ■ Ha a kistérség rendelkezik területfejlesztési programmal, akkor minden település előre tudhatja, mely fejlesztéseihez, milyen feltételekkel tud pályázati forrásokat bevonni. A fejlesztési törekvések egymást erősíthetik (pl. infrastruktúra fejlesztés, idegenforgalom, természeti értékek védelme), illetve elkerülhetők az egyes települések fejlesztési céljai közötti esetleges konfliktusok, vagy a párhuzamosságokból eredő negatív környezeti, társadalmi és gazdasági hatások.

A fenntartható fejlődés a területfejlesztési tervezés egyik fő elve, az uniós finanszírozású projektek kötelező kritériuma. A fenntartható fejlődés szempontjainak érvényesítése a sikeres pályázás egyik feltétele.

T.2. KISTÉRSÉGI VIDÉKFEJLESZTÉSI PROGRAM KÖRNYEZETI SZEMPONTÚ MEGALAPOZÁSA

Jogszabályi indokoltság ■ Kistérségi szinten vidékfejlesztési tervezés végzését jogszabály nem írja elő. 2007-től helyi vidékfejlesztési irodák (HVI-k) létesültek a kistérségekben (lásd III.2.7. fejezetet), amelyek biztosítják az ÚMVP

koordinált megvalósítását. Ennek érdekében az irodák **Helyi Vidékfejlesztési Tervek** elkészítésén és társadalmításán keresztül részt vesznek a helyi közösségek vidékfejlesztési elképzeléseinek sikeres megvalósításában és a projekt-előkészítésben.

■ A vidékfejlesztési programok által meghatározott térségi vidékfejlesztési projekteket elsősorban uniós vidékfejlesztési források finanszírozzák, ezért az átfogó vidékfejlesztési koncepción belül célszerű azonosítani azokat a prioritásokat, amelyek az aktuális uniós vidékfejlesztési támogatási célterületekhez is kapcsolódnak. A projektek kialakításában a partnerség kiemelt fontosságú, ezért megvalósításukban az önkormányzatok mellett (kistérségi menedzsment), a civil szervezeteknek és a vállalkozásoknak is szerepet kell kapniuk (pl. PPP konstrukciók). Az EU-ban – így hazánkban is – a vidékfejlesztési források elkülönülnek a többi fejlesztési forrástól. A 2007-2013-as uniós vidékfejlesztési források felhasználását tervező ÚMVP a mező- és erdőgazdasági termelés és az élelmiszeripar modernizációját, az agrár-környezetvédelmet, a falusi vállalkozásfejlesztést, falusi vendéglátást, a falusi szolgáltató központok kialakítását támogatja.

A környezet- ügyi feladat leírása

A környezeti ügyeket közvetlenül az agrár-környezetvédelmi kifizetések, valamint a helyi tájértékek védelmére, fejlesztésére, az épített környezetre, a faluközpontok megújítására és a helyi táji ismeretek, néphagyományok elmélyítésére irányuló akciók érintik.

Az agrár-környezetvédelem kedvezményezettjei elsősorban a mezőgazdasági termelők, kisebb arányban a kistérségi menedzsment szereplői (önkormányzatok, egyesületek, alapítványok). Az agrár-környezetvédelmi intézkedéseket közvetve, a termelőknek szóló, kistérségi szinten szervezett tanácsadással lehet segíteni, melyet a kistérségi menedzsmenttől függetlenül a kormányzat által szervezett tanácsadói hálózat (lásd: III/2. fejezet) is biztosít. Ugyanakkor a gazdálkodók által végzett **vízrendezési munkák kistérségi és települési szintű összehangolása, valamint az önkormányzati belterületi vízrendezési szándékokkal és a vízrendezési társulatok elképzeléseivel való összeegyeztetése** fontos kistérségi vidékfejlesztési tervezési feladat lehet.

A tájértékek és a falukép védelmét, helyreállítását, idegenforgalmi és helymarketing célú hasznosítását, a környezettudatosság és a helyi táji ismeretek elmélyítését, valamint e tevékenységek forrásteremtő pályázását érdemes a kistérségi menedzsment hatáskörében szervezni. Az említettek mellett közvetett környezeti vonatkozása lehet az **integrált kistelepülési közösségi és szolgáltató terek** kialakításának (ÚMVP III. intézkedés csoport). Ezeket ugyan a tervek szerint elsősorban települési szinten valósítanák meg, azonban lehetőség nyílik majd kistérségi együttműködésben való kialakításukra is. A szolgáltató központokban más szolgáltatások mellett rendszeres lakossági környezetvédelmi tájékoztatásra is lehetőség lenne. A központok kistérségi szervezése azért is indokolt, mert azok több települést is ellátnak és a kistérségi együttműködésben szervezett közszolgáltatási intézményekhez kapcsolódnak, valamint azok ingatlanállományát hasznosíthatják. Külön meg kell említeni az uniós források által **támogatott ÚMVP ügynevezett LEADER tengelyét**. Az önkormányzati (kistérségi menedzsment), civil és vállalkozói partnerségen alapuló LEADER közösség elkészíti saját fejlesztési tervét, majd pályázatot készít a terv megvalósításának finanszírozásához. A LEADER programokban az uniós vidékfejlesztési források témaválasztékához képest több témakör szerepelhet: környezeti szempontból fontos pl. a környezettudatosság növelése, a környezeti infrastruktúra fejlesztése, vagy a vízrendezés.

■ A kistérség a legtöbb vidékfejlesztési tevékenység **igazi szervezési színtere**. Ezt szakmai szempontok indokolják, ugyanis a vidékfejlesztés a területfejlesztéshez hasonlóan több ágazatot integráló, komplex tevékenység, amely kilép a települési keretből. Ugyanakkor a kistérségi méret közel áll az agrártevékenységek alapját és jellegét adó természeti környezeti egységekhez: a tájakhoz, kistájakhoz (lásd: 2. ábra).

Az együtt- működés előnyei

Ha a kistérség rendelkezik helyi vidékfejlesztési programmal, akkor eredményesebben pályázhat a ÚMVP 2007–2013 közötti kiírásaira, mert az elbírálásnál az elfogadott program alapján pályázó önkormányzat, civil szervezet, vagy vállalkozás előnyt élvezhet.

Az együttműködő önkormányzatok által elkészített programok környezeti- és területi tervezéssel való összehangolása – kiegészülve a térségi menedzsment szervezetek és helyi tanácsadók tevékenységének szervezett koordinációjával – a jobb forrásszerzési képesség tartós kialakítását és fenntartását, a fenntartható fejlesztési projektek megvalósítását segítheti elő.

T.3. KISTÉRSÉGI KÖRNYEZETVÉDELMI PROGRAM

Jogszábeli indokoltág ■ A Kvt. 46. §-a a települési önkormányzatok számára a környezetvédelmi program készítését **kötelező** feladatként írja elő, a 48. § pedig megadja a program főbb tartalmi elemeit. A törvény 48/E. § (5) bekezdése lehetőséget ad arra, hogy a települési önkormányzatok – az önálló települési környezetvédelmi program mellett vagy helyett – közös települési környezetvédelmi programot is készíthetnek. Az e feladat vállalására is kiterjedő többcélú kistérségi társulás, illetve a kistérségi területfejlesztési tanács kistérségi környezetvédelmi programot készíthet.

A környezetügyi feladat leírása ■ A települési környezetvédelmi program készítésének célja, hogy feltárja a település természeti és környezeti értékeit, környezeti problémáit, meghatározza – a település adottságaival, sajátosságaival összhangban – a település környezetvédelmi céljait és az elérendő célállapotokat, valamint a környezetvédelmi prioritásokat, a célok elérése érdekében pedig feladatokat és intézkedéseket jelöljön ki. A környezetvédelmi programnak összhangban kell lennie a magasabb területi szintekre vonatkozó környezetvédelmi programokkal, valamint az országos Programmal (NKP).

A **kistérségi környezetvédelmi program** középtávú környezetstratégiai dokumentumnak tekinthető, amely azonban hosszabb távra is kitekinthet. E programot úgy célszerű elkészíteni, hogy a térségi környezeti prioritások, célok, feladatok és intézkedések meghatározásán túl az önállóan megvalósítandó települési környezetvédelmi feladatokat is tartalmazza. El kell kerülni, hogy az egyes települések környezeti problémáinak megoldási módjai és sorrendje miatt a települések között érdekellentét legyen, ezért a források tervezésénél külön meg kell határozni a térségi kompetenciába tartozó feladatokat, illetve külön a településeket.

A településszerkezeti, társadalmi-gazdasági adottságoknak megfelelően egyes kistérségi településcsoportoknak hasznosabb lehet ún. **mikrotérségi környezetvédelmi programot** készíteni. Ez elsősorban a nagyon eltérő adottságú településekkel rendelkező, illetve a nagyszámú (15–20) településsel rendelkező kistérségek esetében lehet célravezető. A tapasztalatok szerint a közös program elkészítése környezetügyi szempontból olyan település-csoportban a legeredményesebb, amely települések természeti-táji adottságai hasonlóak, illetve a problémák megoldási lehetőségei számos téren azonosak (pl. közös szennyvízcsatorna-hálózat).

Az együttműködés előnyei ■ Egy kistérségi/mikrotérségi környezetvédelmi program együttműködésben történő kialakítása számos előnyt jelent a résztvevő önkormányzatok számára, melyek közül az alábbiakat emelnénk ki:

- olyan környezeti probléma is orvosolható, amikor a probléma keletkezési helye, illetve annak – kedvezőtlen – hatásterülete nem esik egybe (pl. vízszennyezés) – „a szennyezés nem áll meg a települések határainál”;
- a program elkészítésének fajlagos költségei kisebbek;
- a térségi civil szereplők révén szélesebb körű társadalmi támogatottság szerezhető; a civil szervezetek a feltáró, véleményező és javaslattevő programkészítési feladatokon túl, később a végre-

- hajtásban is eredményesebben tevékenykedhetnek;
- jobb szakértői háttér biztosítható a tervezési folyamatban;
- a társulás előnyt jelenthet a pályázásnál.

T.4. KISTÉRSÉGI HULLADÉKGAZDÁLKODÁSI TERV KÉSZÍTÉSE, FELÜLVIZSGÁLATA

- A hulladékgazdálkodás stratégiai célkitűzései és az alapvető hulladékgazdálkodási elvek érvényesítése érdekében az Országgyűlés elfogadta az Országos Hulladékgazdálkodási Tervet (OHT) (110/2002. (XII. 12.) OGY határozat). **Jogszabályi indokoltság**
- A Hgt. rendelkezése szerint az OHT alapján a területi környezetvédelmi szervezeteknek területi hulladékgazdálkodási tervet, míg a települési önkormányzatoknak helyi hulladékgazdálkodási tervet kell kidolgozniuk. **A környezet-ügyi feladat leírása**
- A hulladékgazdálkodási tervezés az önkormányzatok számára teljesen új feladatként jelentkezett a szabályozást követően. A tervet csak a szakterületen széleskörű ismeretekkel rendelkező szakemberek tudják elkészíteni, azonban ilyen kapacitással az önkormányzatok nem mindegyike rendelkezik, ezért a feladatot általában külső szakértővel végeztetik el. **Az együttműködés előnyei**

A törvény lehetőséget ad arra, hogy – az egyes körjegyzőségekhez tartozó – vagy a hulladékgazdálkodási feladataikat társulásban, vagy más módon közösen ellátó települési önkormányzatok egymással együttműködve közös hulladékgazdálkodási tervet készítsenek, ami a tervezés kistérségi szintű megvalósítását is jelentheti.

T.5. STRATÉGIAI KÖRNYEZETI VIZSGÁLATOK KISTÉRSÉGI SZINTŰ SZERVEZÉSE

- Egyes tervek és programok (stratégiai) környezeti vizsgálatának elkészítését az Európai Unió vonatkozó irányelve és a Kvt. 43. §-a alapján részleteiben a 2/2005. (I. 11.) Korm. rendelet írja elő. **Jogszabályi indokoltság**
- A **stratégiai környezeti vizsgálat (SKV)** olyan eszköz, amely a jogszabályban meghatározott tervezési dokumentumok készítésének korai szakaszában feltárja a vizsgált tervek és programok megvalósítása esetén várható környezeti hatásokat. A vizsgálat célja nem csak a vizsgált terv környezeti szempontú minősítése és a tervezési folyamat környezeti szempontú javítása, hanem javaslatok megfogalmazása is a várhatóan nagy környezeti kockázatú intézkedések kiváltására, illetve átalakítására, valamint környezeti szempontú értékrend meghatározása a később megvalósuló fejlesztések kiválasztásához. **A környezet-ügyi feladat leírása**

A kistérségi szinten megvalósítható tervezések körébe elsősorban a településfejlesztési koncepciók, a településrendezési tervek, a települési gazdasági programok, a kistérségi területfejlesztési és vidékfejlesztési programok sorolhatók, melyek egyúttal az SKV kötelezettség hatálya alá is tartozhatnak.

Az SKV-t nagyban segíti, ha az adott kistérségben rendelkezésre áll egy részletesen kidolgozott fenntarthatósági értékrend, egy ún. **fenntarthatósági keretstratégia**. Ez rögzíti, hogy a kistérségi fenntarthatóság elérése érdekében az egyes gazdasági, társadalmi, környezeti tényezőkben milyen változtatások szükségesek (pl. bizonyos ágazatok leépítése, szennyezett területek kármentesítése, lakhatási igények kielégítése, közlekedési igények fenntartható módon való kielégítése). Az egyes tervezési akciók SKV-jai keretében könnyen ellenőrizhető, hogy a terv szolgálja-e az adott térségi fenntarthatósági célkitűzést, és ha igen, akkor milyen mértékben teszi azt. A **fenntarthatósági értékrend** megadhatja a kistérség társadalma számára környezetének terhelhetőségi és optimális gazdasági teljesítményének

értékeit (mutatószámokkal), amelyek segítségével a megvalósítás nyomon követhető. Az értékrend sok szubjektív elemet is hordoz, ezért indokolt a tervezés széleskörű társadalmasítása, valamint rendszeres megújítása az igények és környezeti folyamatok dinamikus változása miatt.

Az együttműködés előnyei ■ **Költséghatékonysági szempontból egyértelműen előnyökkel jár a SKV-k kistérségi szintű szervezése.** Így egyszerre – akár egy megbízás keretében – több települési szintű terv vizsgálata készül el. A költséghatékonyság mellett szakmai indokok is szólnak a kistérségi szintű SKV mellett. **Az együttes vizsgálat lehetővé teszi a halmozódó hatások kimutatását, valamint a településhatárokon átnyúló hatások összehangolt vizsgálatát.** Az egyes környezeti elemek terhelhetősége legmegbízhatóbban akkor ítélt meg, ha a tágabb térségben várható terhelések minél nagyobb számban ismertek, tehát **az SKV-k következtetéseinek megbízhatósága jelentősen nő, ha azok térségi és nem települési szintű áttekintésen alapulnak.** A kistérségi fejlesztési tervekhez kapcsolódó SKV-knak jelentős szerepe lehet abban, hogy a térségi környezeti és fenntarthatósági célkitűzések a regionális tervezési, programozási és döntési folyamatokban jobban érvényesüljenek. A társadalmi partnereknek a tervek és programok környezeti megfelelőségével, illetve teljesítményével kapcsolatos véleménye – az SKV közösségi tervezési jellegéből fakadóan – hangsúlyosabban megjelenhet a fejlesztéspolitikai tervezésben.

T.6. KÖRZETI ERDŐTERVEZÉS TÁRSADALMASÍTÁSÁNAK KISTÉRSÉGI SZINTŰ SZERVEZÉSE

Jogszabályi ind. ■ A körzeti erdőtervezés törvényi szinten rögzített tevékenység (*Erdőt. 23–28. §*).

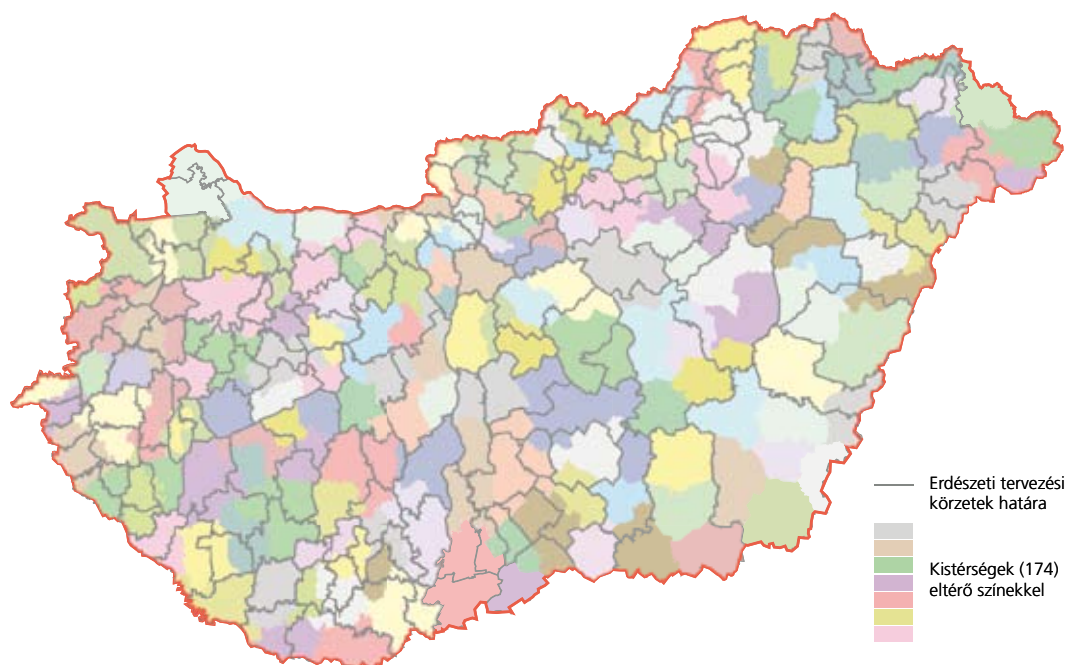
A környezet-üzemi feladat leírása ■ Az erdőterületek az ökológiai hálózat (lásd: V.1. feladat) meghatározó elemei, de fontos település-ökológiai, ezen keresztül pedig környezetvédelmi és környezetegészségügyi szerepet is betöltenek. A település külterületének zöldfelületi rendszerében fontosak a mezővédő erdősávok, a tájfasítások, az épített létesítmények melletti véderdő funkciójú, továbbá nem utolsó sorban a rekreációs (kiránduló, turisztikai) célú erdőterületek. Az erdőterületek térszerkezetének megőrzése és fejlesztése kiemelt figyelmet igényel annak érdekében, hogy az erdők ezen szerepüket hatékonyan be tudják tölteni.

A körzeti erdőtervezés jelentősége a települési környezet szempontjából nem elhanyagolható, hiszen ezek a tervek 10 évente rögzítik az erdők vágásfordulóját, javasolt művelési formáit, a kialakítandó erdőtársulások jellegét. Ahhoz, hogy a települési és településkörnyéki erdőterületek összhangban legyenek a helyi lakosság, az üdülőnépesség, az idegenforgalom és a természetvédelem igényeivel, be tudják tölteni települési környezeti funkcióikat (por- és zajszennyezés csökkentése), valamint ki tudják elégíteni a kistérség energiafelhasználási (biomassza, tűzifa) és erdőgazdasági (faanyag és erdei termékek) igényeit is, indokolt a térségi szintű terv készítése. A körzeti erdőterv készítését össze kell hangolni a természetvédelmi kezelési terv készítésével.

Az erdőtervezés szakhatósági tevékenység, de ennek keretében az erdészeti hatóságnak lehetőséget kell nyújtani az önkormányzatok számára az egyeztetéseken való részvételhez. Az erdőterületek fejlesztése, a tájfasítások tervezése a térségi, a megyei területrendezési terv, valamint helyi településrendezési tervek figyelembevételével kell, hogy történjen. Megjegyezzük – kapcsolódva a T.5. feladathoz –, hogy a körzeti erdőterv is eshet SKV-kötelezettség alá; ekkor a tervezésnek az SKV folyamatát és eredményeit is figyelembe kell vennie.

Az együttműködés előnyei ■ Az erdészeti hatóság által kezdeményezett **egyeztetések szervezése kistérségi szinten hatékonyabb**, mert elegendő egy közös koncepció mentén, esetleg egy felkészült szakember támogatásával megjelenni. A folyamatban lévő erdőtervezési munkákról való kötelező lakossági tájékoztatás is egyszerűbben szervezhető kistérségi szinten.

Az erdőtervezési önkormányzati együttműködések kistérségi szintű szervezésében nemcsak költséghatékonyági, de szakmai szempontok is közrejátszanak. Az erdőtervi körzetek és a kistérségi határok ugyan többnyire nem esnek egybe, de elég jelentős az átfedés (lásd: 5. ábra), így az önkormányzati egyeztetéseket hasonló erdőtervi adottságokhoz igazodva egyszerre, hasonló elvek alapján lehet lefolytatni. Kistérségi szinten jobban megjeleníthetők és érvényesíthetők a települési szempontok, és könnyebben feloldhatók az esetleges ellenérdekeltségek is.

5. ábra. A magyarországi erdőtervezési körzetek és kistérségek elhelyezkedése

T.7. KISTÉRSÉGI TÁJGAZDÁLKODÁSI TERVEZÉS – TÁJREHABILITÁCIÓS TERVEK KÉSZÍTÉSE

■ A tájgazdálkodási terv és a tájrehabilitációs terv **nem kötelező** tertípus. (Bányák esetében a *bányászatról szóló 1993. évi XLVIII. törvény* írja elő tájrendezési előterv készítését a bányavállalkozó számára, amely a megbontott táj rehabilitációjára vonatkozik.) Az önkormányzatok számára egyik tervre vonatkozóan sincs jogszabályi kötelezés, ennek ellenére számos érv szól mind a két tertípus készítése mellett.

Jogszabályi indokoltág

■ A **tájgazdálkodási terv** a tájban zajló gazdálkodási tevékenységek kívánatos módját rögzíti úgy, hogy a közgazdasági kérdések mellett figyelembe veszi a hosszú távon érvényesülő környezet-, természet- és tájvédelmi szempontokat is. A tájgazdálkodási tervezés elsődleges célja a táj ökológiai adottságainak megfelelő mező- és erdőgazdálkodás kialakítása. A terv célszerűen kapcsolódik, ill. megalapozást nyújt az adott térség különböző területi terveihez.

**A környezet-
ügyi feladat
leírása**

A **tájrehabilitációs terv** a táj, (ill. annak egyes elemei) természetes állapotának helyreállítását célozza.

**Az együtt-
működés
előnyei**

- A térségi tájgazdálkodási tervezés lehetőséget ad:
  - az ökológiai adottságoknak megfelelő, a hagyományokat a kor színvonalán folytató mező- és erdőgazdálkodásra;
  - az Európai Unió Közös Agrárpolitikája támogatási lehetőségeinek racionális felhasználására;
  - a fenntartható fejlődés szempontjainak érvényesítésére (pl.: az éghajlatváltozás következményeire)

való felkészülés, amely ugyan nem elsődlegesen önkormányzati feladat, de számos helyen hozzájárulhat a megélhetési források megőrzéséhez, tehát önkormányzati érdek).

Az egyes tájrehabilitációk többnyire nagyobb összefüggő területet érintenek, amelyek csak több önkormányzat – akár országhatáron átnyúló – együttműködése révén valósíthatók meg. Ilyen lehet például a holtágak rehabilitációja.

T.8. EGYEDI TÁJÉRTÉKKATASZTER ÉS A TÁJÉRTÉKEK REKONSTRUKCIÓS TERVEINEK ELKÉSZÍTÉSE, ILLETVE ERRE ÉPÜLŐ TÁJÉRTÉK-REKONSTRUKCIÓ

Jogszabályi indoklás ■ A *Tvt.* az egyedi tájértékek megállapítását és nyilvántartásba vételét (egyedi tájértékkataszter³) a nemzeti park igazgatóság hatáskörébe utalja (6. § (4) bekezdés). A 7. § előírja az egyedi tájértékek megővését. Konkrét önkormányzati kötelezettség az egyedi tájértékre vonatkozóan az, hogy a településrendezési tervnek tartalmaznia kell az egyedi tájértékek felsorolását (6. § (5) bekezdés). Az önkormányzatok ugyanakkor érdekeltek a megőrzésben, hiszen ezen értékek elsődlegesen a helyi közösségek számára lehetnek fontosak (akár turisztikai célpontként is). Ebből a felismerésből fakad, hogy az egyedi tájértékek felmérését gyakorta az önkormányzatok kezdeményezik és általában pályázati forrásokból finanszírozzák.

A környezet-ügyi feladat leírása ■ **Egyedi tájértéknek** minősül az adott tájra jellemző természeti érték, képződmény és az emberi tevékenységgel létrehozott tájalkotó elem, amelynek természeti, történelmi, kultúrtörténelmi, tudományos vagy esztétikai szempontból a társadalom számára jelentősége van. Egyedi tájérték lehet növény, vagy valamilyen terület is (pl. fa, facsoport, fásor, fás legelő).

A településrendezési tervnek tartalmaznia kell az egyedi tájértékek felsorolását, azonban ezt a kataszterezési feladatot célszerű olyan módon elvégezni, hogy egyúttal kerüljön sor az egyedi tájértékek állapotának felmérésére. Erre építve lehet az egyedi tájértékekre vonatkozó rekonstrukciós tervet elkészíteni. **A rekonstrukció, illetve az állagmegóvás, ápolás, konzerválás önkormányzati feladat.**

Az együttműködés előnyei ■ Az önkormányzatok a rekonstrukciós tervek elkészítésében és a rekonstrukciós munkák megvalósításban (pl. beruházások ütemezésében és lebonyolításában) is együttműködhetnek. Az együttműködés elsődleges ösztönzője a feladat hatékonyabb, költségtakarékosabb ellátása, valamint az egyedi tájérték jellegének megfelelő felújítási munkálatok elvégzése.

A térségi összefogással megvalósuló rekonstrukció több célterületen együttesen eredményezheti a turisztikai vonzerő tényleges növekedését minden résztvevő település számára.

T.9. TERMÉSZETVÉDELMI KEZELÉSI TERVEK KOORDINÁCIÓJA

Jogszabályi indoklás ■ A védett természeti területekre a *Tvt.* 36. § (3) bekezdés értelmében természetvédelmi kezelési tervet kell készíteni és azt 10 évenként felülvizsgálni. Helyi jelentőségű védett természeti területek esetében ez a helyi önkormányzat **kötelező feladata.**

A környezet-ügyi feladat leírása ■ A **természetvédelmi kezelési terv** a védett természeti terület és természeti értékei felmérését és nyilvántartását, megóvását, fenntartását, bemutatását, valamint helyreállítását célzó valamennyi tevékenységet, továbbá a tervezési területen tartósan fennmaradó, vagy a jövőben várható gazdasági, gazdálkodási tevékenységeket és az azokra vonatkozó előírásokat foglalja magába.

³ Javasolt figyelembe venni a következő szabványt: MSZ 20381:1999 Természetvédelem. Egyedi tájértékek kataszterezése

Az együttműködés előnyei

■ A védett területekkel kapcsolatos tervezési tevékenység kistérségi szinten történő lebonyolítása során megvalósítható a **helyi természeti értékek térségi hálózatba szervezése**, oktatási, turisztikai célokra történő kijánlása. Közös tervezés esetén mindez könnyen összhangba hozható a kistérségi területfejlesztési és a környezetvédelmi programokkal (lásd ■ T.1 és ■ T.3.). Megszervezhető a természetvédelmi kezelési tervek közös menedzsmentje is. Ide tartozhat például a közös pályázatás, majd később az azonos fenntartási igényű védett területek közös gondozása.

A térségi együttműködést és menedzsmentet indokolja a költséghatékonyság, valamint az a természetvédelmi szakmai szempont is, hogy a védett területek hálózatba szervezése, összefüggő kezelése fokozza a védelem hatékonyságát. Mindemellett a közös tervezés tudatosabb oktatási és turisztikai tevékenységet tesz lehetővé. Térségi szinten helyesebben határozható meg egy-egy fejlesztés célterülete.

T.10. MEGÚJULÓ ENERGIA HASZNOSÍTÁS TÉRSÉGI TERVE

■ A megújuló energia hasznosításhoz kapcsolódó térségi koncepció, program, vagy terv készítését nem írja elő jogszabály. A téma hátterét jelenti:

Jogszabályi indokoltság

- az épületek energetikai jellemzőinek tanúsításáról szóló 176/2008. (VI.30) Korm. rendelet;
- a 2008–2020 közötti energiapolitika (40/2008. (IV.17.) OGY határozat);
- a 2008–2025-ös időszakra szóló Nemzeti Éghajlatváltozási Stratégia (29/2008. (III.20.) OGY határozat);
- az alternatív és megújuló energiaforrások elterjesztésének hatékonyabbá tételéről szóló 63/2005. (VI. 28.) OGY határozat;
- energiatakarékosági és energiahatékonyság-növelési stratégiáról szóló 1107/1999. (X.8.) Korm. határozat, és az annak végrehajtásáról szóló 1031/2000. (IV.7.) Korm. határozat;
- valamint a Kormány által elfogadott Nemzeti Energiahatékonysági Cselekvési Terv (2008–2016).

Elkészült Magyarország megújuló energiaforrás felhasználásának növelésére vonatkozó, 2020-ig szóló nemzeti szintű stratégiai dokumentum (elfogadás előtt). Az ország fejlesztési dokumentumai⁴ a megújuló energiaforrások térségi-közösségi hasznosításának kiemelt szerepet szánanak. Ennek szakértői megalapozását a térségi tervezés biztosíthatja.

■ Magyarország kiváló adottságokkal rendelkezik a megújuló energiaforrások hasznosításához. Természeti adottságaink kedvezőek a biomasszát, a geotermikus- és napenergiát illetően, továbbá bizonyos helyeken jelentős a szélenergia potenciál és kedvező a befektetői szándék is. Az energiafajták és -források megválasztásának természetesen minden esetben összhangban kell lennie a területen kialakult ökoszisztémával, annak fenntarthatóságával.

A környezetügyi feladat leírása

A biomassza alapú hulladékok (biohulladék, a nagy mennyiségben megtalálható mezőgazdasági melléktermék, a szennyvíztisztításból származó jelentős mennyiségű szennyvíziszap⁵, stb.), a földhő és napenergia hasznosítása – megfelelő technológia alkalmazása esetén – ökológiai szempontból a legkedvezőbb megoldás. A biomassza zárt térben való erjesztése, rothasztása révén nyert biogáz mind energetikai, mind környezeti és vidékfejlesztési szempontból ígéretes és igen sokoldalúan felhasználható.

4 A Nemzeti Fejlesztési Terv (2004–2006), az új Országos Területfejlesztési Koncepció (OTK), az Új Magyarország Fejlesztési Terv és operatív programjai, és az Új Magyarország Vidékfejlesztési Program

5 Nincs semmi akadálya annak, hogy kistérségi szinten történjen a keletkező szennyvíziszap megújuló energiaforrásként történő hasznosítása – függetlenül a Nemzeti Települési Szennyvízelvezetési és -tisztítási Megvalósítási Programban szereplő agglomerációs besorolástól.

(További információforrás: **Útmutató az önkormányzati szennyvíziszap koncepcióhoz**

http://www.kvvm.hu/cimg/documents/0606__tmutat__nkorm_nyzati_szviszap_koncepci_hoz_2._tdolg.doc

A lakosság és közsféra körében a megújuló energiaforrásokat hasznosító rendszerek (napkollektorok, napelemek, hőszivattyúk, hálózatra nem kapcsolt kisteljesítményű szélkerekek stb.) elterjedése is fontos.

A helyi, kistérségi energiagazdálkodás és a közösségi energiaellátó rendszerek fejlesztési lehetőségeinek feltárása jelenleg a kistérségi fejlesztési tervek többségében nem szerepel. Ugyanakkor az **ország fejlesztési célkitűzéseit tartalmazó fejlesztési dokumentumok egységesen előtérbe helyezik a megújuló energiaforrások térségi-közösségi hasznosításának fejlesztését**. A helyi energiatakarékossági, hatékonyság-javítási, illetve megújuló energia hasznosítási lehetőségek kistérségi szintű vizsgálata és stratégiai kérdésként való kezelése szükségessé teszi:

- a magyarországi kistérségek energetikai helyzetének és kilátásainak feltárását,
- fenntartható energiagazdálkodási lehetőségeik részletes megismerését és
- a térségi megújuló energiahasznosítási programok, projektek kidolgozását.

A **térségi megújuló energiahasznosítási terv** az energiagazdálkodási koncepciók és tervek mintájára a következő **főbb tartalmi elemeket** tartalmazza:

- a térségi megújuló potenciál felmérése;
- térségi energetikai rendszerek bemutatása és vizsgálatok elvégzése;
- megújuló energetikai célkitűzések és prioritások meghatározása (pl. energiahordozói struktúra megújítása, innovatív technológiák, ellátási módok megvalósítása, energiatermelő, -átalakító és -szolgáltató rendszer fejlesztések, térszerkezeti telepítési megvalósítási javaslatok, a megújuló energiahasznosítás oktatási, képzési, valamint kutatás-fejlesztési feltételeinek biztosítása stb.);
- forrásszerzési feltételek ismertetése;
- a hasznosítási arányok monitoringjára vonatkozó javaslatok (indikátor-rendszer), a kistérségi energetikai menedzsment-rendszer és intézményi struktúra fejlesztésére tett javaslatok, megvalósításra jelölt projektjavaslatok.

A helyi adottságoknak megfelelően a kistérségi megújuló energiára alapozott ellátórendszerek lehetnek központosított vagy egyedi megoldások, esetleg ezek kombinációja, valamint a megújuló energiatermelő rendszerek kombinált megoldásai, sőt hulladékhasznosítással egybeépített rendszerek is. Minden esetben a gazdaságossági és környezetvédelmi megfontolások, valamint a helyi adottságok döntik el, hogy melyiket érdemes alkalmazni. Az ellátórendszerek megvalósítását az alapanyag-termelő, -feldolgozó, energiatermelő és -szolgáltató szervezetek hálózatba szervezésével célszerű biztosítani. Ezeknek az ún. **megújuló energiahasznosító klasztereknek** ideális színtere a kistérség.

Az együttműködés előnyei

■ A kistérségek energiahelyzetét, energetikai rendszerét és megújuló energia potenciálját feltáró területi vizsgálatok segítségével kidolgozhatók a térségi energetikai fejlesztések optimális változatai. Így biztosítható az egymást kiegészítő, **fenntartható térségi energiarendszerek összehangolása, és a megújuló energiára tervezett európai uniós fejlesztési források hasznosítása**. Eredményesebb lehet a térségi programmal megalapozott, a kistérségi szintű megújuló energiahasznosítást megvalósító együttműködési modellek kialakítása és végrehajtása.

A megújuló energiaforrásokat alkalmazó beruházások megtervezését leghatékonyabban kistérségi szinten lehet végrehajtani. A helyben, kistérségben megtermelő megújuló energiák helyben történő tervezett hasznosítása az érintett közösségek hő- és energiaszükségletét olcsón és biztonságosan elégítheti ki – elősegítve az anyag- és energiakörforgás térségen belüli záródását, javítva a helyi foglalkoztatást és az energahatékonyságot, hozzájárulva a fenntartható térségi energiaellátó-rendszerek kialakulásához.

További fontos előny, hogy a kistérségben csökken a környezetterhelés, felhasználásra kerülnek olyan anyagok (pl. hulladékok), amelyek ártalmatlanítása egyébként komoly költséggel járna.

3.3. KÖZSZOLGÁLTATÁSOK

3.3.1. BERUHÁZÁS ÉS FENNTARTÁS

K.1.1. ÁTRAKÓÁLLAMÁSOK LÉTESÍTÉSE A TELEPÜLÉSI SZILÁRD HULLADÉKGAZDÁLKODÁS KERETÉBEN

■ A Hgt. alapján az önkormányzatok által működtetett közzolgáltatások kiterjedhetnek begyűjtőhelyek (hulladékgyűjtő udvarok, átrakóállomások, gyűjtőpontok), előkezelő és hasznosító (válogató, komposztáló stb.) telepek létesítésére és működtetésére is.

Jogszabályi indokoltság

■ A korszerű települési szilárdhulladék-kezelés nem valósulhat meg térségi funkciójú hulladéklerakók nélkül. Ezek rendeltetése a szelektív hulladékgyűjtést követően megmaradó ún. maradék (vegyes) hulladék ártalmatlanítása.

A környezet-ügyi feladat leírása

Mivel a hulladéklerakók létesítésének költségei – a működésük biztonsága érdekében alkalmazott szigetelőrendszer kiépítése miatt – magasak, a térségi célú lerakók megépítése és fenntartása biztosítja a legkisebb fajlagos költséget. Így azonban a lerakók egyes településektől viszonylag nagyobb távolságba kerülnek, a begyűjtött hulladék településenkénti külön-külön elszállítása a lerakóig – figyelemmel a magas üzemanyag-költségekre is – nem gazdaságos és nem is környezetbarát. E probléma feloldására átrakóállomást célszerű létesíteni. Ezek igénybevételével a hulladék szállítása a lerakóig két ütemben valósulhat meg.

■ Egy átrakóállomás segítségével megoldható egy-egy kistérség hulladékának szállítójárműből történő átürítése, összepréselése és nagykonténerrel a lerakóba szállítása. Valójában egy fuvar költséggel kiváltható a kisebb térfogatú hulladék-szállító járművek lerakóig történő futása. Az átrakóállomás létesítése azon települések/kistérségek esetében célszerű, amelyek a térségi lerakóktól 30 km-nél nagyobb távolságban találhatók. Mivel az átrakóállomás – méretei (kapacitása) miatt – több település hulladékát képes tárolni, logikus megoldás a kistérségi célra történő beruházás és közös üzemeltetés. Ez utóbbi költségeit az egyes települések hulladékkezelési közzolgáltatási díjaiba kell beépíteni. Az üzemeltetés technikai feltételeit a közzolgáltató biztosítja.

Az együttműködés előnyei

K.1.2. TÉRSÉGI TERMÉSZETVÉDELMI OKTATÁSI ÉS BEMUTATÓ KÖZPONTOK LÉTESÍTÉSE, ILLETVE FENNTARTÁSA

■ A Tvt. 62. § (2) bekezdése értelmében a helyi jelentőségű védett természeti terület fenntartásáról, természeti állapotának fejlesztéséről, őrzéséről a védetté nyilvánító települési önkormányzat köteles gondoskodni. Az oktató- és bemutatóközpontok létesítése **nem kötelező** önkormányzati feladat, de beletartozhat a helyi védett természeti területek fejlesztési körébe.

Jogszabályi indokoltság

■ Az oktató- és bemutatóközpontok létesítése vagy fejlesztése kapcsolódhat a következő beruházásokhoz:

A környezet-ügyi feladat leírása

- a helyi élővilág megfigyelőhelyeinek létesítése, bővítése;
- erdei iskola létrehozása, bővítése;
- a helyi természeti értékek bemutatását biztosító térségi tanösvény-hálózat létrehozása, fejlesztése.

Az oktató- és bemutatóközpontok fenntartása a következő feladatokat jelentheti:

- a helyi élővilág megfigyelő helyeinek karbantartása;
- erdei iskola felújítása;
- a helyi természeti értékek bemutatását biztosító térségi tanösvény-hálózat karbantartása.

- Az együttműködés előnyei** ■ A feladatra társult önkormányzatok a beruházások ütemezésében és lebonyolításában működhetnek együtt. Az együttműködés elsődleges ösztönzője a feladat hatékonyabb, költségtakarékosabb ellátása. A térségi összefogás kínálja előnyök nyilvánvalóak, hiszen több célterület együttes bemutatása a turisztikai vonzerő tényleges növekedését eredményezheti, amely valamennyi résztvevő település számára kedvező. E célokra pályázati források állnak rendelkezésre.

K.1.3. TÉRSÉGI KÖRNYEZETI MONITORINGHÁLÓZAT KIALAKÍTÁSA ÉS FENNTARTÁSA

- Jogsabályi indokoltság** ■ A települési önkormányzatok környezetállapotra vonatkozó információgyűjtési és -közlési kötelezettségét a *Kvt. 46. § (1) bekezdés e) pontja* írja elő. A monitoringhálózat kialakítása **nem kötelező**, de javasolt feladat.

- A környezetügyi feladat leírása** ■ A **környezeti monitoringhálózat** kialakítása két fázisból áll: tervezés és kiépítés. A tervezés folyamán figyelemmel kell lenni a kistérség meghatározó kibocsátásaira és jellemző környezeti adottságaira (hatótényezők, hatásviselők, hatásfolyamatok).

A térségi környezeti monitoringhálózat fenntartása négy részfeladatból áll:

1. adatbegyűjtés,
2. adatfeldolgozás,
3. közzététel,
4. a monitoringrendszer elemeinek karbantartása.

- Az együttműködés előnyei** ■ A monitoringhálózat kistérségi szintű kialakítását és fenntartását az alábbiak indokolják:
- Egyes környezeti adatok csak meghatározott tér- és időbeli adatsorok rendelkezésre állása esetén értelmezhetők és értékelhetők (pl. a légköri immisziók, mezőgazdasági eredetű talajterhelési mutatók).
  - A pontszerű kibocsátási adatok jelentős része is térségi szinten értelmezhető megfelelően, hiszen a különböző kibocsátótól származó terhelések különböző távolságokban fejtik ki hatásukat.
  - Minél nagyobb területet vonnak be a monitorozásba, annál megbízhatóbbak lesznek a begyűjtött adatokból készülő értékelések.
  - A térségi környezetállapot-jellemzők számos pályázat és terv helyzetelemző fejezetének alap-elemei.
  - A rendszer különböző elemeinek (hardver, szoftver) karbantartása speciális szakértelmet igényel.
- Célszerűbb tehát egy jól megtervezett rendszer keretében, az ágazati mérő- és megfigyelőhálózat-tal összhangban lévő **térségi monitoringhálózatot** üzembe helyezni és működtetni ahelyett, hogy a saját területén minden település külön-külön – gyakran eltérő módszertan alapján – gyűjtené és értékelné a környezeti elemekre, rendszerekre vonatkozó adatokat. A monitoringhálózat végső célja, hogy az a működési területéről adatokat szolgáltatson az elemzésekhez és a jelentések elkészítéséhez.

K.1.4. EGYEDI SZENNYVÍZKEZELÉS

- Jogsabályi indokoltság** ■ A szennyvíztisztításról szóló *91/271/EGK irányelv* értelmében azokon a területeken (településeken és településrészekben), ahol a gyűjtőrendszerek létrehozása nem indokolt – akár azért, mert nem járna környezeti előnyökkel, akár, mert túlságosan drága lenne – a környezet védelmét azonos szinten biztosító egyedi rendszereket vagy más megfelelő rendszereket kell alkalmazni.

Az EU-s jogharmonizáció során, a *Vgt. 2001. évi módosításával* – a települési szennyvízelvezetés és -tisztítás megvalósításán túl – a települési szennyvizek „más módon” történő ártalommentes elhelyezésének megszervezése is bekerült a kötelező önkormányzati feladatok sorába. A jogszabályok és

programok ma már figyelembe veszik, hogy le kell határolni azokat a területeket (egyres településeket és egyes településrészeket), ahol környezetvédelmi szempontból nem indokolt és gazdaságossági szempontból nem célszerű a csatornarendszerek kialakítása, illetve ahol előnyösebb a szennyvizek ártalmatlanításáról környezet- és költségkímélő egyedi rendszerekkel gondoskodni.

A *Települési Szennyvizek Ártalommentes Elhelyezésének Nemzeti Programját* alkotó két alprogram közül a „B” program szól a csatornázással gazdaságosan el nem látható területekre vonatkozó **Egyedi Szennyvízkezelési Nemzeti Megvalósítási Programról (174/2003. (X. 28.) Korm. rendelet)**.

■ Magyarországon még nem kellően ismert, a nemzetközi gyakorlatban viszont – a ritkán lakott területek esetében – általánosan alkalmazott szennyvíz-ártalmatlanítási módszer az egyedi szennyvízkezelés. A rendszer elemei az ingatlanonként szakszerűen kialakított műtárgyak, amelyek üzemeltetése szervezetten, közösségi szinten kidolgozott program szerint történik. Az Egyedi Szennyvízkezelési Nemzeti Megvalósítási Program szerint 2015 végéig 590 ezer, 2020-ig további 370 ezer egyedi létesítmény megépítése szükséges, amely összesen közel 2,5 millió lakost érint. A Program részeként megoldható a 2000 Le (lakosegyenérték) alatti agglomerációk és települések szennyvízkezelése, vegyes műszaki megoldásokkal, a természetközeli szennyvíztisztítás és az egyedi szennyvízelhelyezési kislétesítmények előnyben részesítésével. Ezeket a technológiai megoldásokat, a beruházáshoz szükséges feltételeket a Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium szakmai anyaga, az *„Útmutató az egyedi szennyvíz-elhelyezés, valamint a természetközeli szennyvíztisztítás alkalmazásához”* című dokumentum tartalmazza. (Megj.: Kapcsolódó feladat az egyedi szennyvízkezelés rendszerének működtetése, lásd: ■ K.2.5.)

**A környezet-
ügyi feladat
leírása**

■ A kistérségek városi rangú központjainak többségében található szennyvíztisztító telep, ahol megoldható a térség településeiről az egyedi szennyvízkezelés oldómedencéiből, illetve a zárt szennyvíztárolókból tengelyen elszállított folyékony települési hulladékok megfelelő fogadása és kezelése.

**Az együtt-
működés
előnyei**

A térségben az egyedi szennyvízkezelési beruházások összehangolt megvalósítása és üzemeltetése megkönnyíti a szolgáltatásszervezés koordinációját, az elszállítandó szennyvizek elhelyezését, a megfelelő szakértői közreműködés biztosítását, tisztítótelepen történő ártalmatlanításának szakszerűségét, a környezet védelmét, az illegális lerakás visszaszorítását.

K.1.5. VÍZRENDEZÉSI FELADATOK

■ Az önkormányzatok és szerveik feladat- és hatásköréről szóló 1991. évi XX. törvény határozza meg az önkormányzatok vízgazdálkodási feladatait, mely szerint az ellátandó feladatok közé tartozik a csapadékvíz elvezetése, a helyi vízrendezés, vízkárelhárítás és a belterületi vízelvezető művek szakszerű üzemeltetése.

**Jogszabályi
indokoltság**

A jelenlegi jogi szabályozás szerint mind a bel-, mind a külterületi vízrendezés feladata az önkormányzatok felelősségi körébe tartozik (a Vgt. szerint „A települési önkormányzat feladata a helyi vízrendezés és vízkárelhárítás, árvíz- és belvízelvezetés.”). A *vizek és közcélú vízellétesítmények fenntartására vonatkozó feladatokról szóló 120/1999. (VIII.6.) Korm. rendelet* pedig konkrétan meghatározza a települési vízrendezési feladatok körében a fenntartók kötelezettségeit.

Az önkormányzatok feladataikat elláthatják vízgazdálkodási társulatok útján is, melyek a Vgt-ben meghatározott közfeladatot ellátó gazdálkodó szervezetek. Feladatuk jellegétől függően lehetnek víziközmű társulatok, illetve vízitársulatok. A **vízitársulat** a törvényben meghatározott közfeladatai keretében érdekeltségi területén – többek között – helyi vízrendezési és vízkárelhárítási feladatokat lát el, ezen túlmenően közfeladatait elősegítő vállalkozási tevékenységet is folytathat.

**A környezet-
ügyi feladat
leírása**

■ A vízi műtárgyak fenntartóinak és a vízrendszerek kezelőinek kell gondoskodni a természetes vízfolyások és belvízcsatornák, a nyílt csapadékvíz-elvezető csatornák, árkok, zárt rendszerű csapadékvíz-csatornák, a tározók, záportározók, szivattyútelepek és egyéb műtárgyak fenntartásáról, tisztításáról, a vízszállító képesség megtartásáról. A települési vízrendezési feladatok külterületi vízrendezéssel összehangolt ellátása – a térségi szintű integrált vízgyűjtő-gazdálkodás követelményeinek megfelelően – alapvető fontosságú a vizek által okozott kártételek megelőzésében, a vizek jó állapotának biztosításában, a tovagyűrűző káros hatások megelőzésében.

Fontos a belterületi vízvezető létesítmények külterületi befogadójának megfelelő állapota, üzemképessége, hiszen a belterületen összegyűlő csapadékvíz befogadója általában valamilyen külterületi vízfolyás, csatorna. Ezek többnyire olyan külterületi közcélú létesítmények, amelyek vízitársulati üzemeltetésben vannak. Meg kell teremteni az önkormányzati művek és a társulati művek üzemeltetésének összhangját, hogy a védelmi beavatkozások, az akadálytalan vízvezetés, vagy adott esetben a víztározás megfelelő hatékonyságú legyen.

A külterületi vízrendezésért felelős vízitársulatok átalakulhatnak belterületi vízrendezési társulattá és végezhetnek települési vízrendezési munkát is.

Érdemes kiterjeszteni a partnerséget a vízrendezési művek közös üzemeltetésére is. Ez a vízitársulaton belül (differenciált érdekeltségi hozzájárulás) és kívül (szerződéses viszony a művek üzemeltetésére) egyaránt megteremthető.

**Az együtt-
működés
előnyei**

■ Megfelelő külterületi kapcsolatok nélkül nem lehet hatékony a belterületi csapadékvíz-elvezető rendszer, ezért a jól megtervezett külterületi kapcsolódások fizikai összehangolása a belterületi létesítményekkel és a működtető szervezetek együttműködése elengedhetetlen. A belterületi és külterületi művek jó együttműködéséhez feltétlenül szükséges a partnerség, általában a települési önkormányzat és az érintett vízitársulat között. Ehhez megfelelő alapot jelent, hogy szinte valamennyi magyarországi település tagja valamelyik vízitársulatnak.

Az önkormányzatok a 47/2008. (III. 5.) Korm. rendelet 8. § (2) ba) pontja értelmében a belvíz elleni védekezéshez kapcsolódva – bizonyos feltételek esetén – a felszíni vízvezető rendszer kiépítéséhez részesülhetnek támogatásban.

K.1.6. ZÖLDFELÜLETFENNTARTÁSI FELADATOK**Jogszabályi
indokoltság**

■ A Kvt. 48/E. § (1) c) pontja alapján a települési környezetvédelmi program részét képezi a zöldfelület-gazdálkodás. Ezen belül a törvény kötelező feladatokat nem nevesít.

**A környezet-
ügyi feladat
leírása**

■ A zöldfelületi rendszer a települések közigazgatási területén a zöldfelületi elemek településökológiai, szerkezeti és funkcionális kapcsolatban álló összessége. A zöldfelületi rendszer elemei:

- zöldterületek (közkert, közpark);
- erdőterületek;
- mezőgazdasági területek;
- telkek növényzettel fedett részei;
- út- és térfásítások, védőfásítások;
- vízpartok kísérő növényzete, vízfolyások menti fásítások és
- természetes társulások.

A zöldfelületek kialakítása, fejlesztése, fenntartása, kezelése olyan önkormányzati feladat, amelyek

ellátása speciális szakértelmet igényel. Ezzel szemben a legtöbb településen nincs mód ezekre a részfeladatokra külön szakembert foglalkoztatni, így ezek a feladatok háttérbe szorulnak, holott jelentőségük nem csekély. Ezért javasolható – az elvégzendő feladatok arányában – több település által közösen alkalmazott, főkertési feladatot ellátó, szakirányú képzettséggel rendelkező (kertész, kertészmérnök) szakember alkalmazása.

Ki kell emelni, hogy a települési közterületeken lévő zöldfelületek megfelelő állapota csak folyamatos ápolással, fenntartással érhető el, különösen fontos ezek között a csapadékhiányos időszakokban a növények rendszeres öntözése.

Külön is fel kell hívni a figyelmet az utcai fasorok ápolására és megóvására (pl. a gesztenyeaknázó moly elleni védekezés, amely elsősorban a vadgesztenyefák rendszeres permetezésének megszervezését jelenti), mert ezek meghatározóak a településkép szempontjából, esztétikai értékükön túlmenően fontos szerepük van a pormegkötésben, valamint zajmérésklő és árnyékoló hatásuk sem elhanyagolható.

A közműépítési munkák során a munkaárok károsíthatják a fák gyökérzetét, a hiányos gyökérzet a fák pusztulását okozhatja, sőt balesetveszély előidézője is lehet. Javasolható, hogy a közműépítési, különösen útépítési munkákhoz kapcsolódjon fasorok telepítése, megfelelő minőségű, faiskolai előnevelt fák alkalmazásával.

- A zöldfelület fenntartása az alábbi előnyökkel jár:
  - szakemberek közös alkalmazása lehetővé teszi a szakszerű feladatellátást minden településen;
  - egyes szolgáltatások közös igénybevétele csökkenti a költségeket (pl. a gesztenyefák permetezése).

**Az együtt-
működés
előnyei**

3.3.2. SZOLGÁLTATÁS-SZERVEZÉS

K.2.1. TELEPÜLÉSI BIOHULLADÉK BEGYŰJTÉSE, HASZNOSÍTÁSA

- Jogsabályi indokoltóság** ■ A Hgt. rendelkezik arról, hogy az önkormányzatok által működtetett közzolgáltatások kiterjedhetnek begyűjtőhelyek (hulladékgyűjtő udvarok, átrakóállomások, gyűjtőpontok), előkezelő és hasznosító (válogató, komposztáló stb.) telepek létesítésére és működtetésére is.
- A környezet-ügyi feladat leírása** ■ A települési szilárd hulladéknak országosan mintegy 50–52%-át teszik ki a biológiailag lebomló összetevők, amiből 14–17% papírhulladék, 32–35% az egyéb szerves hulladék (többnyire kerti és konyhai hulladék). Az ország az EU-hoz történt csatlakozásakor vállalta, hogy a keletkező biohulladék kezelésére olyan megoldásokat alkalmaz, amelyek segítségével a biohulladék egyre kisebb arányban kerül a hulladéklerakókba⁶. A megoldások között szerepel a papírhulladék szelektív gyűjtése és újrafeldolgozása, a háztartási szerves hulladék házi komposztálása, a szerves hulladék elkülönített összegyűjtése majd komposztálása, fermentálása vagy felhasználása biogáz-előállítására. A növényi hulladékokból komposztálással jó minőségű, talajerő-pótlásra alkalmas komposzt állítható elő. A közterületeken, parkokban képződő zöldhulladékok kezelésére – a komposztálás mellett – jó lehetőség a helyben történő felaprítás és ismételt felhasználás. További lehetőség a hagyományos szelektív gyűjtést követően megmaradó vegyes hulladék mechanikai-biológiai kezelése, amelynek során a biológiailag lebomló összetevők stabilizálódnak, az anyagában vagy energetikailag hasznosítható összetevők pedig fizikai módszerekkel leválasztásra kerülnek.
- Az együttműködés előnyei** ■ A komposztáló telep kapacitásának meghatározása során tekintettel kell lenni a beérkező hulladék mennyiségére (a háztartások szelektív gyűjtéséből milyen mennyiségű biohulladékra lehet számítani), valamint a telep technológiai berendezéseinek mérethatékonyaságára. Fontos tudni, hogy az 1000 tonna/év kapacitású komposztálótelep fajlagos létesítési költsége háromszor nagyobb, mint az 5000 tonna/év kapacitásúé. A komposztálótelep létesítésének költséghatékony mérete – magyar viszonyok között – legalább kistérségi szinten való működtetést feltételez, mert így a legkisebb mértékű a hulladékkezelési közzolgáltatási díj. Az önkormányzatok a beszállításra tervezett mennyiség arányában vesznek részt a beruházásban és a működési költségek is ilyen elv alapján oszthatók meg.

K.2.2. VESZÉLYES TELEPÜLÉSI HULLADÉKOK IDŐSZAKOS GYŰJTÉSÉNEK MEGSZERVEZÉSE

- Jogsabályi indokoltóság** ■ A Hgt. 32. § (5) kimondja, hogy „a háztartásban, illetőleg intézményi fogyasztásból, felhasználásból vagy szolgáltatásból keletkezett veszélyes hulladékot a termelő köteles a 20. § (3) bekezdésnek megfelelően elkülönítve, a környezet szennyezését vagy károsítását kizáró módon gyűjteni és az annak begyűjtésére és szállítására, illetőleg ártalmatlanítására engedéllyel rendelkező hulladékkezelő részére átadni, valamint a szolgáltatásért járó díjat megfizetni. A (3) és (4) bekezdés szerinti adminisztratív és tervezési kötelezettségek ezen esetekben a hulladék átvéőjét terhelik.”
- A környezet-ügyi feladat leírása** ■ A települési szilárd hulladék közel 1%-a tartozik a veszélyes kategóriába. Bár ez az arány nem tűnik magasnak, a környezetre való veszélyessége miatt a háztartásokban is fontos e hulladékkategória elkülönített gyűjtése, ill. begyűjtése. Azokon a településeken, ahol nincs hulladékgyűjtő udvar (pl. kis lakosszámú településen), a begyűjtéshez célszerű olyan vállalkozást foglalkoztatni, amely speciális mo-

6 A tényleges kötelezettség a lerakásról szóló 1999/31/EK irányelvben szerepel, aminek a következő a tartalma: a tagállamok olyan intézkedéseket hoznak, amelyekkel biztosítják, hogy az 1995. évben keletkezett települési szilárd hulladékban lévő biológiailag lebomló összetevők lerakását 2006-ig 25%-kal, 2009-ig 50%-kal, 2016-ig 65%-kal csökkentik.

bil gyűjtőjárművel rendelkezik és előre megbeszélte/meghirdetett időpontban veszi át a háztartásokban keletkező veszélyes hulladékokat (festékmaradék, akkumulátor, elhasznált sütőolaj, fíradtolaj stb.).

■ Annak érdekében, hogy ez a szolgáltatás alacsony költségű legyen, az együttműködő települések esetében célszerű közös begyűjtési szolgáltatást megrendelni, és megállapodni a begyűjtés fontos részleteiben: a gyűjtőkocsi milyen sorrendben járja végig a településeket, mikor érkezik és meddig tartózkodik egy-egy település kijelölt, forgalmas pontján. A gyűjtőkocsi a terv szerint a szolgáltatásban résztvevő valamennyi települést végigjárja, majd az összegyűjtött hulladékot az ártalmatlanítás (esetleg további átmeneti tárolás) helyszínére szállítja. A begyűjtés útvonala és időtartama tervezhető, a kapcsolódó költségek így nagymértékben csökkenthetők ahhoz az esethez képest, amikor az egyes települések egyenként rendelik meg a szolgáltatást, és azt a vállalkozó településenként teljesíti.

Az együttműködés előnyei

K.2.3. TELEPÜLÉSI FOLYÉKONY HULLADÉK GYŰJTÉSE, KEZELÉSE ÉS HASZNOSÍTÁSA

■ A Hgt. az önkormányzatok felelősségi körébe utalja a folyékony hulladék elszállítását és kezelését megoldó hulladékkezelési közszolgáltatás megszervezését és fenntartását.

Jogszabályi indokoltság

■ A települési folyékony hulladék gyűjtése jelenleg nem kellően ellenőrzött körülmények között történik. A lakossági folyékony hulladék tárolók jelentős része nem elégíti ki a környezetvédelmi követelményeket, gyakorlatilag nem vízzáróak, ezért a szikkadások, elpárolgások következtében az elszállításra kerülő folyékony hulladék mennyisége nem egyezik meg a ténylegesen keletkező szennyvíz mennyiségével.

A környezetügyi feladat leírása

Az ellenőrzések hiánya miatt az összegyűjtött folyékony hulladék mennyiségének jelentős részét a vállalkozók gépkocsijai nem az engedélyezett tisztító/ártalmatlanító telepre viszik, hanem illegálisan – legtöbbször erdőszéleken vagy kisebb vízfolyásokba – ürítik le, szennyezve ezzel a környezetet.

A szennyvízcsatorna hálózat fejlesztése ellenére még hosszú távon is szükséges a települési folyékony hulladék kezeléséről gondoskodni. A Települési Szennyvizek Ártalommentes Elhelyezésének Nemzeti Programja szerint a csatornázottság és az ehhez csatlakozó szennyvízkezelés/tisztítás 2015 végére 79%-ban lesz megvalósítható, de még így is a lakosság mintegy ötöde fog csatornázatlan területen élni. A csatornahálózatra nem kötő, valamint egyedi szennyvízelhelyezési kislétesítménnyel el nem látott lakások nagyrészt a kistelepüléseken találhatóak.

■ A települési folyékony hulladék kezelésének (a keletkezés helyéről való begyűjtést és – speciális szállítójárművel – a kezelés helyére való elszállítását követően) két fő módja van:

- elhelyezés szennyvíztisztító telepen,
- elhelyezés folyékony hulladékártalmatlanító telepen.

Az együttműködés előnyei

A rendezettség és az ellenőrzöttség miatt kistérségi szinten a települési folyékony hulladék kezelésének szorosan össze kell kapcsolódnia a csatornán történő szennyvízelvezetéssel és tisztítással. Ennek érdekében a kezelőtelepeket alkalmassá kell tenni a folyékony hulladék fogadására, kezelésére. A szennyvíztisztító telep adottságaitól (kapacitás, technológia) függően a meglévő technika fejlesztése, folyékony hulladékot fogadó műtárgy kiépítése, illetve, ha a kapacitás indokoltá teszi, a kistérségből begyűjtésre kerülő folyékony hulladék mennyiségétől függően egy előkezelő egység kialakítása válhat szükségessé.

K.2.4. LAKOSSÁGI EREDETŰ ÁLLATI HULLADÉKOK GYŰJTÉSE, ÁRTALMATLANÍTÁSA

Jogszabályi indokoltság ■ Az *Állategészségügyről szóló törvény* alapján az állati eredetű melléktermék szállításáról, feldolgozásáról, ártalmatlanná tételéről, amennyiben annak tulajdonosa ismeretlen, a fellelési hely szerint illetékes önkormányzat köteles gondoskodni (*Áeü tv. 11. § (2) bek.*). Ennek keretében vagy saját maga alakítja ki a begyűjtés-szállítás rendszerét és adja át az állati eredetű mellékterméket az arra feljogosított kezelőnek, vagy egy ilyen szervezetet bíz meg a feladat teljes körű ellátásával.

A jogszabályi előírások specifikus célja, hogy a begyűjtő körzethez tartozó településeken az eddig dögtutakba, dögterekre, ill. eddig nem ismert helyekre kerülő, esetenként a települési hulladékba kerülő, potenciálisan fertőzőképes állati hulladékok mind környezetvédelmi, közegészségügyi és állategészségügyi szabályoknak megfelelően begyűjtésre és átadásra kerüljenek engedéllyel rendelkező kezelő részére, aki gondoskodik ezeknek a hulladékoknak az állategészségügyi jogszabályokban meghatározott módon történő kezeléséről, ártalmatlanításáról.

A feladat leírása ■ A feladat az önkormányzat felelősségi körébe tartozó – osztályonként szelektált – állati hulladékok hatályos jogszabályoknak megfelelő és a leggazdaságosabban működtethető kezelőrendszerének megtervezése, kiépítése és üzemeltetése. A rendszer tervezése során figyelembe kell venni a térségben tartott állatállomány nagyságát, a kapacitásokba be kell tervezni a termelési eredetű, de nem jogszerűen ártalmatlanított, elhagyott állati tetemek kezelési igényét is.

A hulladék átmeneti gyűjtését hűtött körülmények között szükséges végezni a bomlási folyamatok lassítása, ezáltal a fertőzésveszély és a szaghatás minimalizálása érdekében. A lakosságnál képződő, kisebb testű állati tetemek gyűjtő-átrakó telepen kerülhetnek átrakásra, a nagytestű állati tetemeket továbbra is közvetlenül a feldolgozó szakkég szállítja el (a költségek csökkentése érdekében). A gyűjtő-átrakó telepre a beszállítás jellemzően a telep saját gépjárműveivel történik. E létesítmények körzeti központként működve megfelelő szállítási kapacitással rendelkeznek és a területükről – a nagytestű állatok (ló, szarvasmarha) tetemeinek a kivételével – minden állati hulladék-elszállítási igényt összegyűjtenek, besorolják a megfelelő kategóriába és annak mennyiségétől függően intézik azok teljes körű elszállítását.

Elsősorban a lakosságnál keletkező 1. és 2. osztályba sorolt állati tetemek szabályozott begyűjtése és ártalmatlanítása, ill. hasznosításra történő átadása a cél. A későbbiekben egyéb, 2. és 3. osztályba tartozó állati hulladékok gyűjtése (pl. állati eredetű élelmiszer hulladékok) hűtött tárolása is célként szerepelhet a gazdaságosabb üzemeltetés érdekében.

Az együttműködés előnyei ■ A feladatra társult önkormányzatok együttműködhetnek a szolgáltatás szervezésében, ütemezésében és lebonyolításában, ezen kívül a gyűjtő- és kezelőtelep létesítésében is. A begyűjtő körzet nagyságát (a társult önkormányzatok számát), a keletkező hulladék mennyiségét, valamint a szállítási távolságok alakulását célszerű összefüggésében kezelni, hiszen így érhető el a feladat hatékonyabb, költségtakarékosabb teljesítése, ami az együttműködés elsődleges ösztönzője. A tapasztalatok alapján a 30 km-es sugarú körben található településeknek egy gyűjtő-átrakó teleppel célszerű számolni, amelyet vállalkozói alapon is lehet gazdaságosan üzemeltetni.

K.2.5. EGYEDI SZENNYVÍZKEZELÉS TÉRSÉGI IRÁNYÍTÁSÁNAK KIALAKÍTÁSA ÉS MŰKÖDTETÉSE

Jogszabályi indokoltság ■ A *Vgt. 2001. évi módosításával* már bekerült az önkormányzati kötelező feladatok sorába – a települési szennyvízelvezetés és -tisztítás megvalósításán túl – a települési szennyvizek „más módon” történő ártalommentes elhelyezésének megszervezése is.

A Települési Szennyvizek Ártalommentes Elhelyezésének Nemzeti Programjának két alprogramja közül a „B” program szól a csatornázással gazdaságosan el nem látható területekre vonatkozó *Egyedi Szennyvízkezelési Nemzeti Megvalósítási Programról (174/2003. (X. 28.) Korm. rendelet)*.

(Megj.: Kapcsolódó feladat az egyedi szennyvízkezelési rendszer kialakítása, a műtárgyak megépítése, lásd: ■ K.1.4)

■ Az egyedi szennyvízkezelés akkor tekinthető szakszerűnek, ha az ingatlanokon épülő egyedi szennyvízkezelő létesítmények megvalósítása, valamint működtetése szervezett és rendszeresen ellenőrzött módon, a Települési Szennyvizek Ártalommentes Elhelyezésének Nemzeti Programja keretében történik, különös tekintettel a meglévő létesítmények műszaki felülvizsgálatára, felszámolására, az új létesítmények tervezésére, kivitelezésére, az üzemeltetésre, a karbantartásra, a felújításra, a nyilvántartásra, továbbá a használattal összefüggő szakvélemény készítésére, a szerződéskötésre, adatszolgáltatásra, díjbeszedésre stb.

**A környezet-
ügyi feladat
leírása**

Az egyedi rendszerek szakszerűségének biztosítása, az azzal járó tevékenységek túlzott feladatokat rónának mind az önkormányzatokra, mind a szakterületekre, ezért a – fejlett országokban szokásos módon – minősített és felelős, ún. **Egyedi Szennyvízkezelési Társaságok (ESZT)** alakulása és közreműködése szükséges az egyes részfeladatok ellátása érdekében.

Az ESZT-k olyan jogi szervezetek, amelyek – megbízás alapján, illetve a lakossággal szerződést kötve – az egyedi rendszerek hosszú távú, megfelelő működéséért felelősek. Önkormányzati megbízás alapján közszolgálati feladatokat látnak el, képzett személyzettel irányítják és gondozzák az egyedi rendszereket. Fő feladataik: a településrendezési és szennyvízelhelyezési tervek, programok véleményezése, az egyedi rendszerek terveinek elkészíttetése vagy véleményezése, a kivitelezés színvonalának ellenőrzése, rendszeres helyszíni szemle, a környezetvédelmi és vízminőségvédelmi vizsgálatok elvégzése, oldómedencék tervszerű üzemeltetése, együttműködés a hatóságokkal stb. Az ESZT-k egy vagy több település kiszolgálását végezhetik. Tekintettel a hazai kistéleplések nagy számára, előnyösnek látszik a munkák elvégzésének kistérségi szervezése.

■ Az egyedi szennyvízkezelés általában a kis lélekszámú településeken, vagy egy-egy település lakossága 5–40%-ánál jöhet számításba. Szakmai becslések szerint az ESZT-k, mint szakszolgáltatók működése legalább 1000–2000 fő ellátása mellett gazdaságos, ami indokolja a kistérségi (mikrotérségi) együttműködést.

**Az együtt-
működés
előnyei**

Az ESZT-k működése műszaki és adminisztrációs szempontból is optimalizálható: 40–50 km-es távolságban a napi feladatok még jól teljesíthetők (szennyvízszállítás, -elhelyezés szervezése, jó minőségű szakértői közreműködés biztosítása), ami szintén a kistérségi feladatellátást indokolja.

174/2003. (X. 28.) Korm. rendelet alapján a központi támogatás megszerzéséhez Települési Szennyvízkezelési Programot (TSZP) kell benyújtani. Ennek térségi elkészítése a tervezési költségeket csökkenti, a szolgáltatásszervezés és üzemeltetés megvalósítási szakaszában pedig a közös programmal megalapozza a települések közötti együttműködést, így hatékonyabban biztosítható a rendelet által elvárt ellenőrzött megvalósítás és működtetés.

3.3.3. TANÁCSADÁSI ÉS HUMÁN SZOLGÁLTATÁSOK

K.3.1. TÉRSÉGI KÖRNYEZETÜGYI EGYÜTTMŰKÖDÉSI ÉS ÉRDEKKÉPVISELETI FELADATOK

Jogszá­bá­lyi indokolt­ság ■ A Kvt. 98–100. §-a határozza meg a környezetvédelmi társadalmi szervezetek jogait, ezek között említve az érdekképviseleti feladatok ellátását környezeti ügyekben. A természet védelme érdekében a természetvédelmi célú társadalmi szervezetek jogosultak érdekképviseleti feladatok ellátására a Tvt. 65. §-a alapján. A 258/2004. (IX. 16.) Korm. rendelet hozta létre a civil egyeztető fórumok rendszerét (a régiók társadalmi szervezetei részvételének biztosítására, a regionális területfejlesztési tanácsok munkáján keresztül).

A környezet­ügyi feladat leírása ■ A kistérségben ellátandó érdekképviseleti feladatok lényege, hogy a természet és a környezet védelmében érdekelt helyi civil szervezetek összehangoltan, a térségi közösségi véleménynek hangot adva, véleményezési tevékenységükkel befolyásolni tudják a tervezési és programozási folyamat során készülő térségi fejlesztési dokumentumokat, részt vegyenek ezek környezeti értékelésében, szerepük legyen a fejlesztési projektek kitalálásában, a környezetügyi fejlesztések szorgalmazásában, a projektről szóló döntési folyamatban és az érintett térség lakosságának tájékoztatásában. Ezt a tevékenységet egyesületek, alapítványok önállóan, illetve az önkormányzatokkal és társulásaikkal közösen is végezhetik. E tevékenységek a következő feladatokra terjedhetnek ki:

- helyi környezetügyi érdekképviseleti feladatok koordinálása és becsatornázása a kistérségi és régiós döntés-előkészítési és döntési folyamatokba;
- kistérségi környezetvédelmi civil fórum létrehozása, a civil szervezetek közös álláspontjának kialakítása;
- a környezetügyet érintő konzultációk, közmeghallgatások szervezése;
- területi fejlesztési tanácsokkal, közműtársulásokkal, vízgazdálkodási társulásokkal való együttműködés.

Az együtt­működés előnyei ■ A társadalmi szervezetek szakértői jól felkészült szakembereik segítségével képesek a környezeti érdekvégyesítés magas szintű ellátására, az önkormányzatok környezetvédelmi tevékenységének támogatására, a társulási formában ellátható környezetvédelmi tevékenységek segítésére. Pályázati forrásszerző képességük sok környezetügyi feladat végrehajtásához nélkülözhetetlen. A térségi civil fórumok a térség jelentős társadalmi szereplőinek véleményét közvetítik a társulások, a fejlesztés-finanszírozó régiók és a központi kormányzat számára. Fontos szerepet játszanak továbbá a térségi identitás és környezetkultúra kialakításában és képviseletében.

K.3.2. TÉRSÉGI KÖRNYEZETÜGYI KÉPZÉSEK, OKTATÁS, PROGRAMSZERVEZÉS KOORDINÁCIÓJA

Jogszá­bá­lyi indokolt­ság ■ Az Ötv. kiemeli az egészséges életmód közösségi feltételeinek elősegítését, a lakosság önszerveződő közösségei tevékenységének támogatását. A Kvt. 54. § (1) szerint minden állampolgárnak joga van a környezeti ismeretek megszerzésére és ismereteinek fejlesztésére. A Nemzeti Alaptanterv kiadásáról, bevezetéséről és alkalmazásáról szóló 243/2003. (XII. 17.) Korm. rendelet a környezeti nevelést kiemelt fejlesztési feladatként határozza meg.

A környezet­ügyi feladat leírása ■ A civil szervezetek az önkormányzatokkal és társulásaikkal együttműködésben fontos szerepet tölthetnek be a környezettudatosság kialakulását támogató képzési, oktatási tevékenységek szervezésében, végrehajtásában, a környezeti nevelési programok kidolgozásában és lebonyolításában. E feladatok ke­retében elsősorban a következő tevékenységek végezhetők:

- Környezettudatosság növelő programok szervezése, környezetvédelmi képzések, környezeti nevelési programok szervezése.
- A természetvédelmi őrszolgálat, polgári természetőrség szakembereinek és önkénteseinek képzése, a szolgálat működtetéséhez való hozzájárulás.
- Személygépjármű-használat csökkentését, a környezetbarát, közösségi közlekedés elterjesztését célzó kampány szervezése.
- Fenntartható fogyasztást, energiahasznosítást, hulladékgazdálkodást népszerűsítő akciók szervezése.
- Települési és térségi köztisztasági akciók szervezése és lebonyolítása.
- Kistérségi programoknak megfelelő, összehangolt képzések kialakítása, szervezése.
- Térségspecifikus környezeti ismeretek átadása, térségi identitástudat erősítése, a környezettudatosság szintjének növelése, a környezeti ismeretek elmélyítése.

■ A képzési, oktatási programok költséghatékonyabban szervezhetőek meg a kistérségi szolgáltató központokban, közösségi terekben, megfelelő szakmai felkészültségű szakember közreműködésével.

Az együttműködés előnyei

A térségben szervezett környezeti akciók támogatják a lakosság környezet iránti felelősségének erősítését, a települési önkormányzatok közötti szomszédosági kapcsolatok elmélyítését. Az akciók támogatására könnyebb megnyerni az önkormányzatokat a kistérségi szervezeteken keresztül.

K.3.3. KÖRNYEZETÜGYI TANÁCSADÁS – INFORMÁCIÓSZOLGÁLTATÁS

■ A környezeti információs szolgáltatás tekintetében meghatározó nemzetközi jogi kereteket az Aarhusi egyezmény adja meg, amelyet Magyarország 1998. december 18-án írt alá, majd a 2001. évi LXXXI. törvény kihirdetésével ratifikált. Az EU 2003/4/EC irányelve a környezeti adatok nyilvánosságát írja elő. A személyes adatok védelméről és a közérdekű adatok nyilvánosságáról szóló 1992. évi LXIII. törvény biztosítja a közérdekű adatokhoz való hozzáférést. A Kvt. előírja a környezeti adatok nyilvánosságának szükségességét.

Jogszabályi indokoltság

■ A civil szervezetek – a kistérségi menedzserekkel, az önkormányzatokkal és társulásaikkal, valamint a környezetvédelmi és természetvédelmi területi szervekkel együttműködésben – fontos szerepet tölthetnek be a környezeti információk felmérésében és lakossági megismertetésében. Ennek elősegítésére minden kistérségben célszerű kialakítani olyan kistérségi közösségi szolgáltató pontot/kapcsolattartó egységet, melynek feladata többek között a rendelkezésre álló környezeti adatokhoz, információkhoz való hozzáférés, valamint ehhez kapcsolódóan tanácsadási tevékenység biztosítása. Ezen kistérségi egységek összefoghatják a sok településen már ma is működő környezetvédelmi információs irodák, információs pontok munkáját is. A következő feladatok ellátása célszerű ezekben a központokban:

A környezetügyi feladat leírása

- Környezetügyi adat- és információs szolgáltatás, on-line információs tartalomszolgáltatás fejlesztése (régiós hálózatokba való bekapcsolódás elősegítése).
- A lakossággal és szakmai szervezetekkel történő kommunikáció elősegítése érdekében internetes webportál tervezése és működtetése.
- Környezetvédelmi szervezetekkel, térségi szereplőkkel való együttműködés kialakítása.
- A környezeti információáramlást elősegítő adatbázisok kialakítása.
- Környezeti információkhoz való hozzájutást elősegítő elektronikus hozzáférést biztosító terminálok üzemeltetése.
- Környezeti oktatási, képzési igények felmérése.
- Térségi környezeti állapotfelmérés eredményeinek publikálása, kiadványterjesztés.
- A térség környezeti és fenntarthatósági célkitűzéseit szolgáló közös pályázatok kidolgozása, projekt-ötletek gyűjtése, véleményezése.

- Víztakarékosági, vízminőségvédelmi, energiatakarékosági, természetvédelmi, ökogazdálkodási, hulladék-újrahasznosítási tanácsadási tevékenység.
- Közös térségi környezeti PR, valamint öko- és biokomarketing tevékenység (közös környezeti arculat kialakítása, fórumokon, konferenciákon való megjelenés stb.).
- Környezetügyi klaszterkezdeményezések támogatása, szervezése.
- Adat- és információszolgáltatás települési önkormányzatok részére környezetvédelmi program készítéséhez.

**Az együtt-
működés
előnyei**

- A kistérségi közösségi szolgáltató egységekbe integrálható környezetügyi tanácsadási és információszolgáltatási tevékenységek jól szervezett és fizikailag is hozzáférhető közösségi terekben segítik a lakosság környezet iránti felelősségének erősítését, a települési önkormányzatok közötti szomszédsági kapcsolatok elmélyítését, a térségi identitástudat erősítését, a környezettudatosság szintjének növelését, a környezeti ismeretek bővítését. A térségi szintű megvalósítás célszerűbb, költséghatékonyabb.

3.4. VÉDELMI TEVÉKENYSÉGEK

V.1. AZ ÖKOLÓGIAI HÁLÓZAT TÉRSÉGI ÉS HELYI ELEMEINEK KEZELÉSE, A VÉDELEM KOORDINÁCIÓJA

■ Ez a feladatkör csak a helyi védett területekre nézve kötelező. A 2008-ban elfogadott *Országos Területrendezési Terv* külön övezetként határolja le az országos ökológiai hálózatot, amelyre övezeti előírások készültek. Ezek a szabályok elsősorban a rendezési tervek kidolgozása szempontjából meghatározóak.

Jogszabályi indoklás

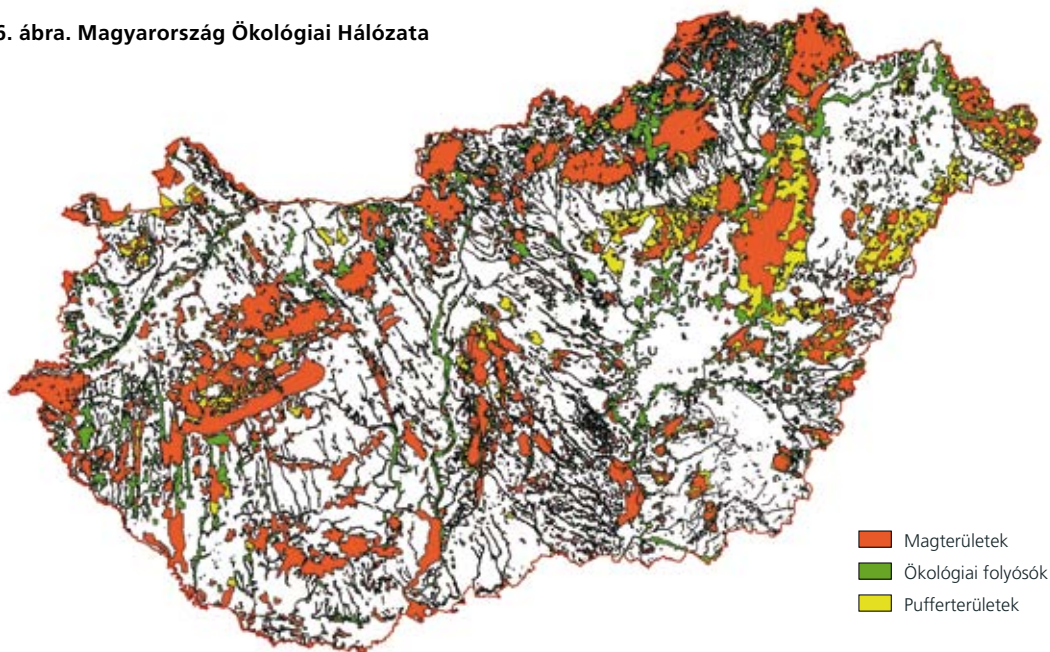
Az ökológiai hálózat célja: a biológiai sokféleség, az élőlények és állományaik, valamint életközösségeik megőrzése. Ez a biológiai kapcsolatok fenntartásával, helyreállításával és fejlesztésével, valamint az ökológiai rendszert képező hálózat működőképességének biztosításával érhető el. Az ökológiai hálózat elemei lehetnek védett vagy nem védett természeti területek.

A *Tvt.* 62. § (2) bekezdése a települési önkormányzatok feladataként jelöli meg a helyi védelem alatt álló terület fenntartását, fejlesztését. E törvény 5. §-a kimondja, hogy minden természetes és jogi személy és szervezet kötelessége a természeti értékek és területek védelme. A nem védett természeti területekre vonatkozóan a helyi önkormányzatoknak egyéb jogszabályi kötelezettségük nincs. Az önkormányzatoknak azonban fontos szerepük lehet a tulajdonukban, vagy kezelésükben lévő nem védett területek megőrzésében is oly módon, hogy e területekkel való közös gazdálkodás során gondoskodnak azok szervezett kezeléséről, fejlesztéséről, a hálózat elemeinek összekapcsolásáról.

■ Az önkormányzatok összefoghatnak a területeiken fekvő védett vagy nem védett természeti értékek és területek, illetve a zöldfelületi rendszer egyes elemeinek összehangolt kezelése és hasznosítása érdekében.

A környezet-
ügyi feladat
leírása

6. ábra. Magyarország Ökológiai Hálózata

Az ökológiai hálózat térségi és helyi elemei lehetnek ún. **magterületek**, **ökológiai folyósók** és **puffer területek** (lásd 6. ábra). E területeken a nemzeti park igazgatóságok és a települések összefogásával közös védelmi intézkedések, ill. fejlesztések valósíthatók meg (pl. patakmeder- vagy holtág-rehabilitáció tanösvény kialakításával.) A vízfelületek az ökoturizmus, a környezeti nevelés, az üdülésfejlesztés, a sporttevékenységek célterületei lehetnek. Olyan területeken is lehetséges közös projektek, települések közötti együttműködések kialakítása, amelyek egymástól elkülönülten helyezkednek el, de

valamilyen összehangolt térségi fejlesztés keretében egymáshoz fűzhetőek. Ilyen lehet pl. több ökoturisztikai célpont létrehozása (horgászati lehetőség biztosítása, egy-egy megfigyelő hely, vagy sportolásra alkalmas terület kialakítása) és összekapcsolása.

V.2. TÉRSÉGI ERDŐTÖMBÖK ÖSSZEKAPCSOLÁSA – ERDŐTELEPÍTÉS

Jogsabályi indokoltság

■ Az *Erdőtv.* alapján az erdőterületek tervezése állami feladat, amelyet az ún. körzeti erdőtervek rögzítenek minden erdőterületre. Az erdőtelepítésre, fásításra vonatkozó előírásokat az erdőtvény IV. fejezete, valamint az annak végrehajtási szabályairól szóló *29/1997. (IV. 30.) FM rendelet* tartalmazza. Ugyanakkor a Mezőgazdasági Szakigazgatási Hivatal Központi Erdészeti Igazgatóságának kötelessége az *1996. évi LIV. törvény 25. § (3)* értelmében lehetőséget biztosítani az erdészeti tervezési körzetben (lásd 5. ábra) érintett erdőgazdálkodóknak és önkormányzatoknak, hogy a tervezéshez kapcsolódóan elmondhassák véleményüket, ill. javaslataikat. A települési önkormányzatok e ponton kapcsolódhatnak be – **önként vállalt** módon – a folyamatba.

A térségi erdőtömbök összekapcsolása azért szerepel a térségi szinten közös ellátásra javasolt önkormányzati feladatok sorában, mert ezen a szinten ez jól megvalósítható és jelentős környezeti előnyökkel jár.

A környezet-ügyi feladat leírása

■ Az **erdőtömbök összekapcsolása** olyan területek erdősítését jelenti, amelyeken nem folyik erdőgazdálkodás, viszont beerdősítésük jelenleg különálló erdőterületeket egyesítené. Ez ökológiai és természetvédelmi szempontból kiemelten támogatott cél – feltéve, hogy nem természeti értékekben gazdag gyepterületeken történik. E tevékenység révén nő az egybefüggő természetszerű területek kiterjedése, növekszik az ökológiai hálózat koherenciája. Ilyen tömbegyesítő erdőtelepítéseket a települési önkormányzatok saját tulajdonú (vagy legalább 20 évre bérbe vett) területeiken kezdeményezhetnek – ha az erdőközi fekvésénél fogva, valamint tájökölógiai szempontból arra alkalmas. Abban az esetben, ha a tömbegyesítésre alkalmas területek több önkormányzat tulajdonát/bérleményét képezik, akkor a feladat gazdája az önkormányzatok társulása, amely az erdőtervezést és az erdőtelepítés kivitelezését vállalkozók bevonásával végzi.

Az együttműködés előnye

- Az együttműködések az alábbi szakmai és fejlesztéspolitikai előnyök indokolják:
- A kistérségek és az erdőtervi körzetek is településhatáros lehatároláson alapulnak, sok esetben a kistérségek határa egyben erdőkörzet határ is (lásd 5. ábra).
  - Erre a tevékenységre mind hazai, mind uniós források megpályázhatók.
  - Megvalósul az ökológiai hálózat (lásd 6. ábra) fejlesztése.

V.3. TÁJGAZDÁLKODÁSI RENDSZER LÉTREHOZÁSA – TÁJREHABILITÁCIÓ

Jogsabályi indokoltság

■ A tájgazdálkodás és a tájrehabilitáció **nem** tartozik a **kötelező** feladatok közé. Tájgazdálkodással kapcsolatos feladatokat a *2253/1999. (X. 7.) Kormányhatározattal elfogadott Nemzeti Agrár-környezetvédelmi Program (NAkP) finanszírozott*, amely beépült az *NFT Agrár és Vidékfejlesztési Operatív Program* intézkedései közé. A 2003-2008 közötti időszakra szóló *NKP és az annak részét képező Nemzeti Természetvédelmi Alapterv* is szerepeltet tájvédelmi programokat, megoldandó feladatokat. Tájrehabilitációs feladatokat 2007-től az *ÚMVP* környezeti intézkedései is tartalmazzák.

A környezet-ügyi feladat leírása

■ A tájgazdálkodási rendszer kialakítása az adott táj természeti adottságait a tájhasználattal összhangba hozó beavatkozások összességét jelenti. A tájrehabilitáció használható ennek szinonimjaként, de jelenthet ennél szűkebb körű beavatkozást is, pl. egy nagyterjedésű tájseb eltüntetését. A beavatkozások tájgazdálkodási és/vagy tájrehabilitációs tervek alapján történnek.

■ A szerteágazó táji, tájökológiai folyamatok módosítása (a természetes folyamatok helyreállítása) minden esetben sokoldalú, összehangolt beavatkozásokat igényel. E beavatkozások az esetek többségében több önkormányzat területét érintik. A táj-léptékű folyamatok alapvetően csak térségi szinten, az érintett önkormányzatok együttműködésével kezelhetők sikerrel.

Az együttműködés előnyei

V.4. KISTÉRSÉGI VÍZBÁZISVÉDELEM

■ A Kormány a Vgt. – 14. §-ának (2) bekezdésében foglaltakra figyelemmel – a 45. §-a (7) bekezdésének a) pontjában kapott felhatalmazás alapján a 123/1997. (VII. 21.) Korm. rendeletben intézkedik a vízbázisok, a távlati vízbázisok, valamint az ivóvízellátást szolgáló vízilétesítmények védelméről.

Jogszabályi indokoltság

■ Azon igénybe vett, lekötött vagy távlati hasznosítás érdekében kijelölt vízbázisokat, amelyek az ivóvízminőségű vízigények kielégítését, az ásvány- és gyógyvízhasznosítást szolgálják, továbbá az ilyen felhasználású víz kezelését, tárolását, elosztását szolgáló vízilétesítményeket fokozottan kell védeni, amennyiben azok napi átlagban legalább 50 személy vízellátását biztosítják.

A környezetügyi feladat leírása

■ A támogatási forma üzemelő vízbázisok tekintetében az önkormányzatok és önkormányzati társulások számára áll rendelkezésre. Alsó határa miatt kisebb önkormányzatok csak társuláson keresztül juthatnak hozzá. A vízbázisok sok esetben több önkormányzat területét is érintik. A probléma sikeres kezelése így csak közösen lehetséges.

Az együttműködés előnyei

3.5. JÓ PÉLDÁK

Kiadványunk a települési önkormányzatok együttműködésének lehetőségeit néhány **gyakorlati példa** említésével kívánja bemutatni. A rövid ismertetés felhívja a figyelmet ezekre a kezdeményezésekre, de terjedelmi okokból nem vállalkozhat sem a teljességre – azaz nem kaphat helyet benne az ország valamennyi közös megvalósítású projektje –, sem pedig a példák részletes ismertetésére. A példák között – a dolog természeténél fogva – általában nem szerepelnek azok a projektek, amelyeket saját fejlesztési elképzelések alapján egyetlen települési önkormányzat önállóan valósított meg, és hasonlóképpen kimaradtak azok, amelyekben ugyan nagyszámú település érintett, de a projekt nem helyi/kistérségi elhatározás alapján indult, hanem országos vagy regionális koncepció megvalósítását jelenti (pl. regionális hulladékgazdálkodási rendszerek). A példák között egyaránt szerepelnek olyanok, amelyek még csak kidolgozás előtt álló javaslatok, mások már a megvalósítás fázisánál tartanak, de előfordul olyan is, amelynek már működési tapasztalatai is leszűrhetők. A példák azt bizonyítják, hogy az önkormányzatok együttműködésének számos tématerülete és – mind a közreműködők körét, mind a forrásokat tekintve – sokféle megvalósítási módja lehetséges.

Az összegyűjtött példákat – a legjellemzőbb tartalmi elemük alapján – a fejezet 3.1. pontjában bemutatott csoportosítás szerint rendeztük, az azonosítást a megfelelő színjelölés is segíti.

JÓ PÉLDÁK	Oldal
■ TERVEZÉS	47.
■ BERUHÁZÁS	51.
■ SZOLGÁLTATÁS-SZERVEZÉS	57.
■ TANÁCSADÁSI ÉS HUMÁN SZOLGÁLTATÁSOK	58.
■ VÉDELEM ÉS EGYÉB TEVÉKENYSÉGEK	60.

■ Természetvédelmi látogatóközpont, Kőszeg

■ Állati hulladékkezelő telep, Eger

■ Szelektív válogató és lerakó telep, Tura

■ Útjelző táblák, Naszály környéke

■ Megújuló Energiaforrások Innovációs Ökocentruma, Nagypáli

■ Biomassza falu-fűtőmű, Pornóapáti

3.5.1. TERVEZÉS

TÁJGAZDÁLKODÁSI KONCEPCIÓ KIDOLGOZÁSA

■ **A megvalósítás helye:**

Bodrogköz

■ **Megvalósító:**

A Bodrogközi Környezetgazdálkodási és Tájrehabilitációs Közhasznú Társaság, tagjai: E-Misszó Egyesület, MAKK Magyar Környezetgazdaságtani Központ Alapítvány, Palocsa Egyesület, valamint települési önkormányzatok: Alsóberecki, Bodroghalom, Felsőberecki, Karcsa, Karos, Kisrozvály, Nagyrozvály, Pácin, Semjén, Tiszacsermely, Tiszakarád és Vajdáccka

■ **A projekt rövid tartalma**

Összetett gazdaságfejlesztési program, amely – összhangban a vízrendszer működésével – a Bodrogköz táji adottságainak visszaállítását, rehabilitációját célozza. A vízkormányzás léte vagy hiánya, a vízrendezés koncepciója (vízelvezetés vagy vízvisszatartás) meghatározza az egykori ártér lehetséges területhasználati formáit, megszabja az ártéren lejátszódó természeti, gazdasági és társadalmi folyamatok kereteit.

■ **Forrás és támogatási konstrukció**

Környezetvédelmi Minisztérium KAC (2001-ben 4,8 millió Ft), valamint Ökotárs Alapítvány, Phare Csatlakozási Alap (1999)

■ **A társulási forma előnyei**

- Az önkormányzatok együttműködése nélkül a tervezési folyamat el sem indulhatott volna.
- A tájidegen gazdasági és természeti folyamatok átalakítására csak az érintett táj egészét érintő beavatkozások lehetnek alkalmasak – a siker záloga az együttműködés.

A FENNTARTHATÓ FEJLŐDÉS PROGRAMJÁNAK KIDOLGOZÁSA

■ **A megvalósítás helye:**

Zalaszentgróti kistérség

■ **Megvalósító:**

Zala-Kar Térségi Innovációs Társulás 24 települési önkormányzata

■ **A projekt rövid tartalma**

A célterület szlovéniai és magyarországi részén hasonlóak a környezeti adottságok és hasonló – meglehetősen alacsony – az emberek környezettudatossága. A közös programoknak köszönhetően ennek jelentős javulása várható. A térségben átfogó tanulmány készül a megújuló energiaforrások felhasználásának lehetőségéről, elkészül az önkormányzati intézmények megújuló energia felhasználási kiviteli tervdokumentációja, elindul a döntéshozók környezetudatos szemléletformálása (tapasztalatcsere program Szlovéniában, környezetvédelmi műhelynap), kialakulnak az általános iskolás gyermekek környezettudatos magatartásformái (környezetvédelmi oktatás iskolákban, környezetvédelmi táborok).

■ **Forrás és támogatási konstrukció**

Szlovénia-Magyarország-Horvátország Szomszédsági Program. A projekt összes elszámolható költsége: 17 millió Ft, amelyből INTERREG hozzájárulás 95%, saját forrás 5%.

■ **A társulási forma előnyei**

Az együttműködési projekt legfőbb eredménye az, hogy a környezetvédelmi fejlesztések nem elszigetelten fognak megvalósulni, hanem egymást kiegészítve és egymás hatásait erősítve. Hosszú távú hatásként erősödik az emberek környezettudatossága, kialakul a környezettudatos magatartás a határ mindkét oldalán. A projekt közvetlen kedvezményezettjei a térség önkormányzatai, a helyi döntéshozók, valamint a térség iskolás diákjai.

MEGVALÓSÍTHATÓSÁGI TANULMÁNY KIDOLGOZÁSA A SZŐDLIGETI DUNA-PART TERÜLETHASZNOSÍTÁSÁRA

■ Megvalósító:

Dunakanyar Többcélú Önkormányzati Kistérségi Társulás, Sződliget Község Önkormányzata

■ A projekt rövid tartalma

A Sződ-Rákos patak, a 2. sz. főútvonal, Vác közigazgatási határa és a Duna által határolt terület jórészt beépítetlen, erdős, a nagyobb árvizek által veszélyeztetett. A megvalósíthatósági tanulmány javaslatokat ad a természeti értékek megőrzésére (fasorok), az árvízvédelem megerősítésére (partfal védelme, árvízvédelmi vonal kialakítása), emellett a terület sport és kereskedelmi célú hasznosítására, Sződliget és környéke idegenforgalmi, turisztikai, kulturális vonzerejének erősítésére.

■ Forrás és támogatási konstrukció

A Belügyminisztérium egyszeri, vissza nem térítendő 2 millió Ft támogatása a kistérségi területfejlesztési feladatok ellátásához (2004-ben), valamint Sződliget Község Önkormányzatának 250 ezer Ft hozzájárulása.

■ Társulási megvalósítási forma előnyei

- A tervezési folyamat a Társulásnak nyújtott támogatással indulhatott el.
- Az önkormányzat tőkeereje minimális, a tanulmány elkészítése jó alapot teremt a partnerek, együttműködő szervezetek és vállalkozói források bevonására.

KÖZÖS HULLADÉKGAZDÁLKODÁSI TERV KÉSZÍTÉSE

■ A megvalósítás helye:

a Vasi Hegyhát Területfejlesztési Önkormányzati Társulás települései

■ Megvalósítók:

Vasi Hegyhát Többcélú Kistérségi Társulás⁷ települései: Alsóújlak, Bérbaltavár, Csehimindszent, Csipkerek, Egervölgy, Kám, Mikosszéplak, Nagytilaj, Szemenye, Vasvár.

■ A projekt rövid tartalma

A terv rendszerezett formában mutatja be a területen keletkező hulladékok mennyiségét és minőségét, és meghatározza a hatályos jogszabályokban, országos és regionális tervekben megfogalmazott célok teljesítésének önkormányzati szintre lebontott tennivalóit. A cselekvési terv a 2008 végéig teljesítendő önkormányzati feladatokat tartalmazza.

■ Forrás és támogatási konstrukció

100% alapítványi támogatás

■ Társulási megvalósítási forma előnyei

Az önkormányzatok anyagi nehézségei ösztönözték a közös munkát, amelynek során egységes szempontok alapján készülő, egységes szerkezetű terv született.

KISTÉRSÉGI KÖRNYEZETVÉDELMI PROGRAM ELŐKÉSZÍTÉSE, KIDOLGOZÁSA

■ A megvalósítás helye:

Vasvári kistérség

■ Megvalósítók:

Vasi Hegyhát Területfejlesztési Önkormányzati Társulás települési önkormányzatai: Alsóújlak, Andrásfa, Bérbaltavár, Csehi, Csehimindszent, Csipkerek, Egervölgy, Gersekarát, Győrvár, Hegyhátszentpéter, Kám, Mikosszéplak, Nagytilaj, Olaszfa, Oszkó, Pácsony, Petőmihályfa, Püspökmolnári, Rábahídvég, Sárfimizdó, Szemenye, Telekes, Vasvár, valamint az Ökorégió – Alapítvány a Fenntartható Fejlődésért (Zalaegerszeg).

⁷ 2005. január 1-vel a Vasi Hegyhát Területfejlesztési Önkormányzati Társulásból jött létre

■ A projekt célja, rövid tartalma

A cél az volt, hogy a program hatékony és eredményes stratégiát biztosítson a fenntartható fejlődés érvényesítésére, a környezeti értékek védelmére, a környezettudatos szemlélet térségi/települési folyamatokban való megjelenítéséhez. Követelmény volt, hogy a program legyen újszerű, a térség valamennyi szereplőjében a környezeti tudatosságot erősítő hatású, a környezetgazdálkodás szemszögéből tekintse át a térségi és helyi folyamatok egészét, és végrehajtása biztosítsa a természeti erőforrások eredményes megőrzését.

A program a következő lépésekből áll:

- helyzetfeltárás;
- helyzetelemzés: prioritások meghatározása;
- térségi környezetvédelmi stratégia felállítása.

■ Forrás és támogatási konstrukció

A KvVM-hez benyújtott pályázat 3,5 millió Ft támogatást nyert el (KAC, 2003).

■ Társulási megvalósítási forma előnyei

- A kistérség egészére vonatkozó környezetvédelmi program készítése során az általános programozási elvek mellett jól érvényesültek a települési sajátosságok.
- A program elősegítette az egyes érintettekkel való szoros együttműködést.

MEGVALÓSÍTHATÓSÁGI TANULMÁNY KÉSZÍTÉSE A SZÓRI-ERDŐ TERÜLETÉNEK HASZNOSÍTÁSÁRÓL

■ A megvalósítás helye: a Szóri-erdő és környéke

■ Megvalósító:

Dunakanyar Többcélú Önkormányzati Kistérségi Társulás

■ A projekt rövid tartalma

A tanulmány a Püspökszilágy közigazgatási területén fekvő Szóri-erdő és környéke természeti értékeinek megőrzésével és környezeti nevelési célú hasznosításával foglalkozott. Javaslatot adott a következő létesítményekre:

- komplex környezetvédelmi, ökológiai, nevelési központ – a Gödöllő-cserháti dombságon egyetlen ilyen jellegű intézmény sincs;
- vadspark és biofarm (max. 300 ha);
- megfigyelőhelyek a kisvizes élőhelyek tanulmányozására;
- pisztrángos tó Penc területén;
- kerékpárút, turistautak, tanösvények.

■ Forrás és támogatási konstrukció

A Belügyminisztérium egyszeri, vissza nem térítendő 2 millió Ft összegű támogatása kistérségi területfejlesztési feladatok ellátásához (2004).

■ Társulási megvalósítási forma előnyei

- A tervezési folyamat a Társulásnak nyújtott támogatással indulhatott el.
- Az erdei iskola fogadja a környező települések diákjait is.

KISTÉRSÉGI HULLADÉKGAZDÁLKODÁSI TERV ELKÉSZÍTÉSE

■ A megvalósítás helye: Gyöngyösi Kistérség

■ Megvalósító: a Gyöngyösi kistérség 23 települési önkormányzata

■ A projekt rövid tartalma

A helyi hulladékgazdálkodási tervek készítését a *Hgt. 35. §-a* írja elő, és lehetővé teszi, hogy a települések sajátosságainak figyelembe vételével kistérségi szintű hulladékgazdálkodási terv készüljön. Ezt a lehetőséget használta ki a Gyöngyös Körzete Kistérség Területfejlesztési Társulás.

■ **Forrás és támogatási konstrukció**

A terv elkészítéséhez a kistérség a KvVM „Zöld Forrás” pályázata keretében 2004-ben 3,8 millió Ft támogatást kapott. A teljes költség 5 millió Ft volt.

■ **Társulási megvalósítási forma előnyei**

- hulladékgazdálkodási problémák átfogó (kistérségi szintű) feltérképezése;
- több lehetséges alternatíva a hulladékkezelés hatékonyabb, gazdaságosabb megoldásának kiválasztásához;
- a tervezési keretösszeg hatékony felhasználása (23 település szintű terv helyett egy átfogó terv készült).

TELEPÜLÉSEK KÖZÖS TÉRSZERKEZETI TERVÉNEK KIDOLGOZÁSA, A TELEPÜLÉSFEJLESZTÉSI ÉS -RENDEZÉSI ESZKÖZÖK ÖSSZEHANGOLÁSA

■ **A megvalósítás helye:**

A Cigándi árapasztó tározó és a Tiszakarádi ártéri tájgazdálkodási mintaterületen fekvő 14 település:

- a Bodrogi kistérségből (Alsóberecki, Bodroghalom, Cigánd, Felsőberecki, Karcsa, Karos, Kisrosvány, Nagyrosvány, Pácin, Ricse, Tizacsermely, Tiszakarád),
- a Sárospataki kistérségből (Györgyarló, Vajdacska).

■ **Tervező: VÁTI Kht.**

■ **A projekt rövid tartalma**

A térségbe tervezett árvízvédelmi és tájgazdálkodási beruházás alapvetően befolyásolja a települések jövőjét. A fejlesztési elképzelések közös térszerkezet (infrastrukturális elemek helye, területhasználat rendje, víz- és zöldfelületi rendszerek) kialakítását kívánják meg. A terv jó alapot nyújt a települések számára területfejlesztési elképzeléseik újragondolásához, a fejlesztési célterületek kijelöléséhez, településrendezési terveik szükséges módosításához. A kistérségi szintű közös tervezés eszköz a szomszédos települések külterületének összehangolt, komplex fejlesztéséhez, az adottságok fenntartható használatához.

■ **Forrás és támogatási konstrukció**

központi költségvetés, Vásárhelyi Terv Továbbfejlesztése – tervezési keret (2003)

■ **Társulási megvalósítási forma előnyei**

- Léptékénél fogva segíti a tájszerkezet egységes megőrzését, a táji adottságok fenntartható használatát, a környezeti problémák kezelését.
- Erősíti a településközi együttműködést, egyetértés kialakítását, az egymással összehangolt, együttműködést igénylő hálózati elemek, illetve fejlesztési területek kijelölését.
- A kistérségi szintű térszerkezet terv kiválthatja az egyes településrendezési tervek térszerkezeteti elemeit.

AUTONÓM KISTÉRSÉG AZ EU-BAN (ESETTANULMÁNY ENERGETIKAI ÉS VÍZHASZNÁLATI AUTONÓMIÁRA)

■ **Megvalósítás helye:**

Alpokalja

■ **Megvalósító:**

Csáfordjánosfa, Csapod, Csér, Egyházásfalva, Gyalóka, Iván, Lövé, Nemeskér, Pusztacsalád, Répceszemere, Répcevis, Sopronhorpács, Szakony, Újkér, Und, Völcséj, Zsira települések önkormányzatai

■ **A projekt rövid tartalma**

A fosszilis energiahordozókra támaszkodó rendszerek sebezhetőségét és környezetkárosító voltát csökkentheti a megújuló energiahordozók használatának elterjedése. A projekt ennek helyi megvalósíthatóságát vizsgálta, különös tekintettel a helyi gazdasági-társadalmi problémák megoldására: az aprófalvak életben tartása (az elnéptelenedés megállítása), a szükségletek helyi forrásokból való kielégítése, új munkahelyek létesítése. A tanulmány javaslata a helyi biomassza energetikai célú hasznosítása.

■ **Forrás és támogatási konstrukció**

A teljes költség 8 millió Ft, ebből önkormányzati önerő mintegy 30%, Független Ökológiai Központ 20%, PHARE támogatás 50%.

■ **Társulási megvalósulási forma előnyei**

A települések eltérő biomasz kapacitása (többlet vagy hiány) kistérségi szinten kiegyenlítődik, ilyen méretekben lehet gondolni a biomasz energetikai célú hasznosítására és a szükséges beruházások megvalósítására is.

3.5.2. BERUHÁZÁS

ÁLLATI TETEMEK ÉS ÁLLATI EREDETŰ HULLADÉKOK KEZELÉSÉNEK RENDSZERE

■ **A megvalósítás helye:**

14 Heves megyei település: Andornaktálya, Demjén, Eger, Egerbakta, Egerszalók, Egerszólát, Felsőtárkány, Kerecsend, Maklár, Nagytálya, Noszvaj, Novaj, Ostoros, Szarvaskő, és 5 Borsod-Abaúj Zemplén megyei település: Bogács, Bükkzsérc, Cserépfalu, Cserépváralja és Szomolya

■ **Megvalósító:**

Eger Körzete Kistérségi Területfejlesztési Önkormányzati Társulás

■ **A projekt rövid tartalma**

(1) a lakosságnál képződő állati hulladékok – osztályonként elkülönített – begyűjtési rendszerének a kiépítése és üzemeltetése: az Egerben kialakított gyűjtő-átrakó telepen a hulladéknak csak átmeneti tárolása történik. A telep üzemeltetését, valamint a hulladék elszállítását és ártalmatlanítását a Társulás alvállalkozókkal végezteti. Az egeri telep 2007 januárjától fogadja az állati tetemeket a Társuláshoz csatlakozott településekről.

(2) a térségben lévő 7 döngút (Andornaktálya, Maklár, Eger, Ostoros, Noszvaj, Cserépfalu, Kerecsend) rekultivációja azzal a céllal, hogy az évtizedek alatt felhalmozódott tetemek lebomlása során keletkezett szennyezőanyagok kioldódását, a talaj- és rétegvízbe való kiáramlását megakadályozzák.

■ **Forrás és támogatási konstrukció**

A projekt összes elszámolható költsége 193,9 millió Ft. Az NFT KIOP keretében benyújtott pályázat 75%-os ERFA és 20%-os hazai támogatást kapott, a Társulás által biztosított önrész 5% volt.

REGIONÁLIS ÁLLATIHULLADÉK-KEZELŐ TELEP LÉTESÍTÉSE

■ **A megvalósítás helye:** Mezőkövesd

■ **Megvalósító (az együttműködés vezetője):**

Mezőkövesd Város Önkormányzata

■ **Együttműködési Megállapodást aláíró önkormányzatok**

- Mezőkövesdi kistérségből: Négyes, Borsodivánka, Szomolya, Borsodgeszt, Bükkábrány, Sály, Tibolddaróc;
- Mezőcsáti kistérségből: Mezőcsát, Ároktő, Gelej, Igrici, Tiszabábolna, Tiszadorogma, Tiszatarján, Tiszakeszi, Tiszavalk;
- Miskolci kistérségből: Kisgyőr, Emőd;
- Füzesabonyi kistérségből: Szihalom.

Az aláírók támogatták a projekt közös megvalósítását és vállalták, hogy a telep szolgáltatásait a megvalósulástól számított legalább 5 éven keresztül igénybe veszik. Az együttműködés vezetőjének kötelezettségei: a projekt megszervezése, lebonyolítása, az együttműködés fenntartása és a létesítmények megfelelő működtetése.

■ **A projekt rövid tartalma**

Szakhatósági követelményeknek és előírásoknak megfelelő állatihulladék-kezelő telep létesítése Mezőkövesden. A projekt megvalósításával várhatóan csökkeni fog a veszélyes állati hulladékok illegális lerakása és a döngútakba szállítás. A beruházás átadására már sor került.

■ **Forrás és támogatási konstrukció**

A projekt pályázati úton az NFT KIOF keretében nyert el támogatást. Projekt összköltsége: 69,3 millió Ft volt, amelynek 75%-át az ERFA, 20%-át a központi költségvetés, 5%-át saját forrás biztosította.

ÁLLATI HULLADÉK ÖSSZEGYŰJTÉSE KISTÉRSÉGI HÁLÓZAT KERETÉBEN

■ **A megvalósítás helye:** Székesfehérvár

■ **Megvalósítók:** Székesfehérvár MJV Önkormányzata

Az együttműködési megállapodást aláíró önkormányzatok: Székesfehérvár, Úrhida, Moha, Jenő, Sárszentmihály, Kőszárhegy, Pátka, Szabadbattyán, Sárkeresztes, Polgárdi, Füle, Zámoly, Csór, Bakonykúti, Nádasladány, Sárkeszi, Lovasberény.

■ **A projekt rövid tartalma**

Az 1986 óta működő állati hulladék gyűjtő telepen különösen a nyári időszakban komoly gondot jelentett a hűtés hiánya, a fertőzésveszély. A fokozott fertőtlenítés növelte az üzemeltetési költségeket és jelentős terhelést okozott a csatornahálózat számára. A fentiek miatt a telep komoly veszélyt jelentett az ott dolgozók számára is.

A megvalósíthatósági tanulmány alapján kialakított kistérségi körzet gyűjtőhelye a meglévő telep korszerűsítésével valósult meg. A speciális (hűtött) gyűjtőjármű naponta végzi a hulladék beszállítását a gyűjtőtelepre, ahol a lebomlás lassítása, a szaghatások csökkentése érdekében a hulladék átmeneti tárolása szintén hűtött körülmények között történik. A begyűjtés csak a kisebb testű állati tetemekre vonatkozik, a nagytestű állati tetemeket továbbra is közvetlenül szállítja el a feldolgozó szakcég. A gyűjtőhely üzemeltetője a székesfehérvári Önkormányzat saját tulajdonában lévő Városgondnokság, amely együttműködési megállapodásokat kötött a kistérség települései mellett a Megyei Közútkezelő Kht-val, így a pályázatban tervezetthez képest nagyobb körzetben valósulhat meg az állati hulladékok jogszabályoknak megfelelő és kultúrált módon történő begyűjtése. Az ártalmatlanítást engedéllyel rendelkező szakcég (ATEV) végzi, vállalkozói szerződés alapján, más helyszínen.

■ **Forrás és támogatási konstrukció**

A beruházás teljes költsége (beleértve a tervezés, a lebonyolítás és a PR költségeit is) 99,9 millió Ft volt. Az NFT KIOF keretében benyújtott pályázat elszámolható költségeire vetítve 95%-os támogatást kapott (ERFA és hazai forrás), az önrész mértéke 5% volt.

A fentiekben bemutatott állati hulladékok kezelésére létrejött, illetve létrejövő együttműködésekre jellemző előnyök az alábbiak:

- az egész térség egyik súlyos környezetszennyező tevékenysége szűnik meg;
- az együttműködés eredményeként a településeken megnyugtató módon, a szakhatósági előírásoknak megfelelően történik az állati hulladékok kezelése;
- gazdaságosabb szállítás és szakszerű jogszabályi feltételeknek megfelelő üzemeltetés, állati hulladék begyűjtés;
- kiszámítható, ütemezett szolgáltatás;
- térségi koordináció a szolgáltatásszervezésben, üzemeltetésben, tájékoztatásban;
- a feladatellátásra kötött társulási megállapodásban rögzített biztos működtetési háttér;
- a hulladék bomlásának lassítása, szaghatás csökkentése;
- környezettudatos gondolkodás fejlesztése, a környezet állapotának javulása;
- az önkormányzatok számára ellenőrizhetővé válik a lakosságnál keletkező állati hulladék ártalmatlanítása (illegális eladás minimalizálása);
- megszüntethetők a környezeti ártalmak és a fertőzésveszély;
- minden település arányosan vállalja a működtetési költségeket.

A TELEPÜLÉSI HULLADÉKLERAKÓK MEGSZÜNTETÉSE ÉS A SZELEKTÍV HULLADÉKGYŰJTÉS BEVEZETÉSE

■ A megvalósítás helye:

Tura

■ Megvalósító:

Tura, Galgahévíz, Vácszentlászló, valamint Zsámbok Önkormányzata (Az érintett önkormányzatok a projekt megvalósítására együttműködési megállapodást kötöttek.)

■ A projekt rövid tartalma

A települési hulladéklerakók kiváltása érdekében az ingatlanokra 3–3 gyűjtőedényt helyeztek ki, amelybe a lakosság külön-külön helyezi el a szerves, a száraz, illetve a nedves hulladékot. A hulladékot rendszeresen összegyűjtik és a telephelyre szállítják. A szerves hulladékból komposzt készül, amelyet kereskedelmi forgalomban értékesítenek, válogatás után a száraz hulladékot (csomagolóanyag) a hasznosítókhoz szállítják, a többi hulladék a lerakóba kerül. A beruházás 1996-ban kezdődött és 2000 végére fejeződött be. A szelektív hulladékgyűjtés és hasznosítás fontosságára azóta is az óvodások és iskolások számára évente szervezett rendezvények hívják fel a figyelmet (Föld Napja, komposzt buli).

■ Forrás és támogatási konstrukció

A beruházás teljes összege 456 millió Ft volt (ebből: céltámogatás 40%, Pest Megyei Területfejlesztési Tanács hozzájárulása: 18%, Központi Környezetvédelmi Alap támogatása: 15%, önerő: 27%).

■ Társulás előnyei

- Az önkormányzatok együttműködése nélkül sem a tervezés, sem a kivitelezés, sem pedig a működtetés nem valósult volna meg.
- A Társulás 100%-os tulajdonosa a válogató és lerakó telepnek, valamint az üzemeltetést végző Szelektív Hulladékhasznosító és Környezetvédelmi Kft-nek.
- A Társulás, mint tulajdonos felügyeli a lakosság által fizetendő díjat.

■ Eredmények

- Csökkent a környezetterhelés, valamint a nyersanyag-felhasználás. A begyűjtött összes hulladéknak csak 40%-a kerül a lerakóba, 60%-a (26 kg/fő/év) újra hasznosítható.
- A lerakók megszűnésével tisztábbak és rendezettebbek lettek a települések.

ÖKOTURISZTIKAI FEJLESZTÉS, ERDEI TANÖSVÉNYEK ÉS A DUNA MENTI KERÉKPÁRÚT KIALAKÍTÁSA

■ A megvalósítás helye:

Mosonmagyaróvári kistérség, Szigetköz

■ Megvalósítók:

Öregfüzes Faluvédő és Kulturális Egyesület, Dunakiliti Önkormányzat

■ A projekt rövid tartalma

A térségbe egyre több kerékpáros és vízi turista érkezik. Az élénkülő idegenforgalmat a projekt az infrastruktúra fejlesztésével, az ökoturizmus feltételeinek javításával támogatja. Ennek keretében kerékpárút készül Rajkától Ásványráróig, valamint kapcsolódási pontok épülnek ki a vízi és a kerékpáros turizmus útvonalai között.

■ Forrás és támogatási konstrukció

A beruházás becsült költsége 190 millió Ft, amelyhez a megvalósítók pályázat benyújtásával kívánnak 170 millió Ft támogatást kapni az ÚMFT Nyugat-Dunántúli OP keretében.

■ Társulás előnyei

A Dunakiliti önkormányzat, mint gesztor venne részt a projektben, a társtelepülések, akik érintettek a kerékpárút hálózat kiépítésében, a tervek kidolgozásához és a kivitelezéshez szükséges önerőt, valamint a szakmai kiegészítő programokat biztosítják és koordinálják. A rendszer kiépítésével bővül a térség turisztikai kínálata, a szolgáltatók és a helyi lakosok pedig kiegészítő jövedelemhez juthatnak.

TELEPÜLÉSI TÁVFŰTÉSI RENDSZER KIALAKÍTÁSA MEGÚJULÓ ENERGIÁK (BIOMASSZA, NAP) HASZNOSÍTÁSÁVAL

■ **A megvalósítás helye:** Pornóapáti

■ **Megvalósító:** Pornóapáti Község Német Települési Kisebbségi Önkormányzata

■ **A projekt rövid tartalma**

A település lakosainak (350 fő) és intézményeinek fűtési energia és melegvíz ellátását bio-szolár erőmű szolgáltatja, amely az osztrák példák és tapasztalatok felhasználásával épül. Első ütemben a faapríték tüzelésű fűtési rendszer készül el, amelyhez a tüzelőanyagot a település határában lévő erdőkből és a fűrészüzem hulladékából nyerik. A kazán teljesítménye 1100 kW, a várható faapríték felhasználás 1220 t/év. Második ütemben épül meg a napkollektor rendszer, amely a nyári használati melegvíz előállítását szolgálja. A kész fűtőmű 1,2 MW hőenergiát termel, a kapcsolódó távvezeték hossza pedig 2200 m. A rendszer megvalósításával csökken a fosszilis tüzelőanyag felhasználása és a környezet terhelése (légszennyezőanyagok kibocsátása).

■ **Forrás és támogatási konstrukció**

A beruházás költsége 381,5 millió Ft volt. Források: PHARE CBC 58%, Nyugat-Dunántúli Regionális Fejlesztési Tanács 12,5%, Belügyminisztérium (Önerő Alap) 2%, osztrák Környezetvédelmi Alap 13,5%. A fogyasztók hozzájárulása 14% volt, amelyet bankhitelből fizettek.

■ **Eddigi tapasztalatok**

- A rendszer működése az elvárásoknak megfelel.
- Az első hazai alkalmazás követendő példaként szolgálhat a kistelepülések számára (Ausztriában közel 300 hasonló rendszer működik sikeresen).

FAAPRÍTÉK TÜZELÉSŰ FŰTŐMŰ LÉTESÍTÉSE KÖRMENDEN, KISTÉRSÉGI BESZÁLLÍTÓI EGYÜTTMŰKÖDÉSSSEL

■ **Megvalósító:**

Körmend Város Önkormányzata

■ **A projekt rövid tartalma**

A fűtőmű teljesítménye 5 MW, amely 1500 lakás és 500 lakásnak megfelelő épület fűtését biztosítja.

■ **Forrás és támogatási konstrukció**

A beruházás költségeit a PHARE Program, az osztrák ÖKOFOND, valamint a Környezetvédelmi Alap Célfeladat biztosította.

■ **Kapcsolódó, a PHARE CBC támogatásával megvalósított projektek**

- A fűtőmű megismertetése és népszerűsítése, a kistérségi beszállítói együttműködések szakmai, gazdasági, műszaki-logisztikai és pénzügyi előkészítése 2003-ban.

Együttműködő partnerek: Körmend és Kistérsége Önkormányzati Területfejlesztési Társulás, EEE Güssing (Ausztria)

- Képzési program és tanácsadás 2004–2005-ben, főiskolai-egyetemi hallgatók, energetikai szakértők, vállalkozások, önkormányzatok, közintézmények számára Körmenden és Güssingben. Nyílt nap, áru és technológiai bemutató szervezése.

Együttműködő partnerek: Körmend és Kistérsége Önkormányzati Területfejlesztési Társulás, Güssing Önkormányzata, EEE Güssing, Nyugat-Magyarországi Egyetem, Zala Megyei Vállalkozásfejlesztési Alapítvány

SZÉLERŐMŰ ÉPÍTÉSE

■ **A megvalósítás helye:**

Répcelak, Vámoscsalád, Csánig, Dénesfa, Cirák, Répceszemere, Gyóró

■ **Megvalósító:**

Ökoenergie GmbH. (Ausztria)

■ A projekt rövid tartalma

A hét településen az első ütemben (2007-2008) 15, 2010-ig további 34 szélérőgépet telepít az osztrák Ökoenergie GmbH. A 100 méter magas szél turbinák kapacitása óránként 2000 kW, amely kb. 1100 háztartás energiaigényét fedezi. A 49 szél turbinából álló park csaknem 50 ezer háztartás energiaigényét képes kielégíteni.

■ Forrás és támogatási konstrukció

A megvalósítás költsége 60 milliárd Ft, amelynek forrása 60%-ban bankhitel, 40%-ban saját forrás.

TERMÉSZETVÉDELMI LÁTOGATÓ, OKTATÁSI ÉS TRÉNING KÖZPONT KIALAKÍTÁSA

■ A megvalósítás helye: Sopron-Fertőd Kistérség, Fertőújlak

■ Megvalósító: Fertő-Hanság Nemzeti Park Igazgatóság

■ A projekt rövid tartalma

Látogató, Oktatási és Tréning Központ kialakítása meglévő épületek hasznosításával:

- az egykori határőringatlan melléképületeinek és kerítésének felújítása;
- a főépület és melléképületek bútorzatának, berendezésének (pl. technikai eszközök) beszerzése az új funkcióknak megfelelően;
- terepi technikai eszközök beszerzése az ökoturisztikai és környezeti nevelési programokhoz;
- közös oktatási és képzési program kidolgozása az osztrák féllel.

■ Forrás és támogatási konstrukció

A fejlesztés az INTERREG IIIA Magyarország–Ausztria Program (2004–2006) keretéből 52 millió Ft vissza nem térítendő támogatást kapott, amely a költségek 90%-át fedezte.

■ Támogatási forma előnyei

Költségvetési intézményként a Fertő-Hanság Nemzeti Park Igazgatóság meg tudta szervezni az egykori határőringatlan újbóli hasznosítását, szolgálva és népszerűsítve a környezeti fenntarthatóság gondolatát, növelve a társadalom környezeti tudatosságát.

TERMÉSZETVÉDELMI LÁTOGATÓKÖZPONT LÉTREHOZÁSA

■ A megvalósítás helye: Kőszeg, Aradi vértanúk parkja

■ Megvalósítók:

Őrségi Nemzeti Park Igazgatóság; Kőszeg Város Önkormányzata; Írott kö Natúrparkért Egyesület; Jurisics Miklós Gimnázium; Chernel István Természetbarát Egyesület

■ A projekt rövid tartalma

Látogatóközpont kialakítása, amely a Kőszegi Tájvédelmi Körzet természeti értékeinek bemutatása mellett versenyképes, egyedi ökoturisztikai attrakciót is kínál:

- látogatóközpont építése (alapterület: 540 m²) és berendezése (bútor, vizuál- és hangtechnika);
- 2 kiállítás megrendezése; 1 élményösvény kialakítása;
- tájékoztató leporelló és reklámajándék elkészítése;
- információs táblák felállítása; tájékoztatói tevékenység;
- a látogatóközpont honlapjának összeállítása és elindítása.

■ A megvalósítás kiemelt szempontjai

- környezetbarát építészeti kialakítás (kör alaprajzú épület, részben földbe süllyesztett falak, növényekkel betelepített zöldtető);
- akadálymentes megközelíthetőség, hangosított kiállítások látásfogyatékosok számára;
- három nyelven olvasható kiállítási feliratok, PR és marketing termékek;
- komplex érzékelésre (látás, hallás, tapintás) alapozott kiállítások;
- nem-hagyományos, ún. élmény-elemek alkalmazása;
- kapcsolódás már működő turisztikai attrakciókhoz: arborétum, tanösvény, sérült ragadozómadarakat gondozó és bemutató központ, turisztikai látnivalók.

■ **Forrás és támogatási konstrukció**

A projekt teljes költségvetése 249 millió Ft volt. A fejlesztés az NFT ROP keretében 243 millió Ft támogatásban részesült. A szükséges 6 millió Ft önrészt a Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium biztosította.

■ **Eddigi tapasztalatok, előnyök**

A látogatóközpont fellendíti a kistérség turizmusát. Rendszeres ismeretterjesztő programjain, időszakos kiállításain elsősorban a kistérségben lakók vesznek részt. A látogatóközpont által diákoknak szervezett vetélkedőkön a kistérség számos iskolája indított csapatot, s a résztvevők játékos verseny keretében bővíthették ismereteiket.

A látogatóközpont szoros kapcsolatot ápol a kistérség legkülönbözőbb társadalmi szervezeteivel.

OKTATÓKÖZPONT LÉTESÍTÉSE – ÉPÍTÉSI ENGEDÉLYEZÉSI TERV KÉSZÍTÉSE

■ **A megvalósítás helye:** Püspökhatvan

■ **Megvalósítók:** Dunakanyar Többcélú Önkormányzati Kistérségi Társulás, magánvállalkozó

■ **A projekt rövid tartalma**

A püspökhatvani Varga Ökogazdaság főbb jellemzői: környezetkímélő növénytermesztés és állattenyésztés, őshonos fajták tartása, termékek teljes körű feldolgozása, egészséges (bio-) élelmiszerek előállítása, természetes anyagokat felhasználó, tájba simuló építkezés, idegenforgalmi tevékenység (falusi és ökoturizmus). A gazdaság szerződéses kapcsolatban áll oktatási intézményekkel, ennek keretében szakmai konferenciáknak, iskolai, óvodai bemutató foglalkozásoknak is helyet biztosít. A folyamatosan növekvő igényeket a meglévő épületállomány már nem képes kielégíteni, ezért szükséges az Ökogazdaság oktatási központjának létrehozása.

■ **Forrás és támogatási konstrukció**

Belügyminisztérium egyszeri, vissza nem térítendő 2 millió Ft-os támogatása kistérségi területfejlesztési feladatok ellátásához (2004), valamint a vállalkozó hozzájárulása.

■ **Társulási megvalósítási forma előnyei**

A projekt a köz- és magánszféra kistérségi szintű együttműködésének (Public Private Partnership) jó példája, eredményeit, hatásait tekintve pedig túl is mutat a kistérségi méreteken.

ÖKOTURISZTIKAI HÁLÓZAT FEJLESZTÉSE A TISZA MENTÉN

■ **A megvalósítás helye:** Közép-Tisza vidéke

■ **Megvalósító:**

Kótelek, Tiszabura, Tisasúly, Tisaroff települések közreműködésével Nagykőrű Község Önkormányzata

■ **A projekt rövid tartalma**

A Tisza menti turizmus jelentős része a nyári időszakra és főleg a Tisza tóra korlátozódik. A folyó mellett sorakozó falvak fennmaradásában és fenntartható fejlődésében fontos szerepet játszik az idegenforgalom. Ennek fellendítéséhez – a vízparti fürdőzés mellett – az idelátogatók szabadidejének kellemes eltöltésére egész évben igénybe vehető alternatív lehetőségeket kell biztosítani. A Tisza-menti ökoturisztikai hálózat fejlesztésével egy, a Tisza töltésén haladó, önmagába visszatérő túra útvonal jön létre, amelyen a túrázók állomásonként ökológiai és kultúrtörténeti ismeretterjesztő táblákat olvashatnak, valamint megtekinthetik a madárlest és pihenőt.

■ **Forrás és támogatási konstrukció**

Tervezés: Önkormányzati önerő 600 ezer Ft (2007)

Megvalósítás: Magyar Gazdaságfejlesztési Központ, Tisza-tavi turisztikai régióban megvalósuló turisztikai termékfejlesztési támogatás 7,7 millió Ft

■ **Társulási megvalósítási forma előnyei**

A projektben résztvevő kistérségek önmagukban nem rendelkeznek elegendő tájpotenciállal ahhoz, hogy képesek legyenek folyamatosan fenntartani az idelátogatók érdeklődését, de összefogva, az eltérő adottságok hasznosításával már nagyobb eséllyel építhetnek jövőképet a turizmusra.

3.5.3. SZOLGÁLTATÁS-SZERVEZÉS

TELEPÜLÉSI SZENNYVÍZ TISZTÍTÁSA TERMÉSZETKÖZELI MÓDSZERREL

■ A megvalósítás helye:

Csapi és Zalaújlak községek

■ Megvalósítók: Csapi és Zalaújlak községi Önkormányzatok

■ A projekt rövid tartalma

A két település a Kis-Balaton vízgyűjtő területén helyezkedik el, ezért különösen fontos, hogy a keletkező szennyvíz a lehető legkisebb környezeti terhelést okozza.

(1) Címzett támogatás felhasználásával megvalósult a csapi Körzeti Általános Iskola, Szakiskola és Kollégium bővítése és felújítása, ezen belül a keletkező szennyvíz természetközeli módszerrel történő tisztítása. A tisztító kapacitása alkalmas Csapi és Zalaújlak községek kommunális szennyvizének fogadására is.

(2) A kapcsolódó projekt keretében kiépül a két település csatornázása és bekötése a szennyvíztisztítóba.

■ Forrás és támogatási konstrukció

(1) Az iskolafelújítás költsége 616 millió Ft, ebből a szennyvíztisztító költsége 40 millió Ft volt.

(2) A csatornázás várható költsége 250 millió Ft; amelynek 80%-át az ÚMFT Nyugat-Dunántúli OP keretére meghirdetett pályázaton tervezik elnyerni, amelyhez a lakosság (10%) és az önkormányzat (10%) kíván hozzájárulni.

■ A közös megvalósítás előnyei

- Csökken a környezeti terhelés, és ez különös jelentőséggel bír a Kis-Balaton vízgyűjtőjén.
- Javul a telep tervezési kapacitásának kihasználása.
- A külterületi vezetékszakaszok költsége megosztható a két önkormányzat között.
- A beruházás gazdaságosságát növeli a meglévő telep felhasználásának lehetősége.

LAKOSSÁGI ELEKTROMOS ÉS ELEKTRONIKAI HULLADÉKGYŰJTÉSI AKCIÓ SZERVEZÉSE

■ A megvalósítás helye:

Hatvani, Gyöngyösi, Jászberényi és Gödöllői kistérség

■ Megvalósító: Hatvani Környezetvédő Egyesület

■ A megvalósításban együttműködő partnerek

Hatvani, Gyöngyösi, Jászberényi és Gödöllői kistérség önkormányzatai, civil szervezetek, egyéni vállalkozók és vállalkozások, újság-, rádió- és televízió szerkesztőségek, valamint általános, közép- és szakiskolák.

■ A projekt rövid tartalma

A 2003 óta évente sikeresen lebonyolított akció mintájára az Egyesület 2007-ben is megszervezte a lakossági elektromos és elektronikai hulladék gyűjtését. Az akció 10 napja alatt a közreműködő 19 településről 17 530 kg hulladékot sikerült begyűjteni. A gyűjtést az érintett önkormányzatok és a Hatvani Környezetvédő Egyesület koordinálta. Az érintett települések önkormányzatai vállalták a program helyi népszerűsítését (plakátok, hangos bemondóval felszerelt járművek stb. segítségével), továbbá, bekerített (zárt) gyűjtőpontot jelöltek ki a településen.

Az elektronikai hulladékgyűjtéssel párhuzamosan a használt gumiabroncsok gyűjtése is megtörtént.

■ Forrás és támogatási konstrukció

A program teljes költségvetése (önkéntes tevékenységgel együtt) kb. 300 000 Ft volt, mely tartalmazta az önkormányzatok hozzájárulását, a partnerek támogatásait és az egyesület által biztosított forrásokat is.

■ Tapasztalatok

- A résztvevő települések száma és aktivitása összességében ugyan nőtt, azonban számítani kell arra, hogy a kis településeken az évek során „elfogy” az elektromos és elektronikus hulladék.
- A lakosság igényli egyéb különleges hulladékok, pl. használt gumiabroncsok gyűjtését is.
- A civil szervezetek önkéntes tevékenysége esetenként már nem is elegendő az akciók lebonyolításához; szükség van az önkormányzati társulások szerepvállalására is.

■ Társulási megvalósítási forma előnyei

- költséghatékonyabb megvalósítás;
- nagyobb területi lefedés, nagyobb begyűjtött hulladék mennyiség;
- együttműködési formák kialakulása: civilek, vállalkozók, önkormányzatok különböző szintű együttműködése;
- környezettudatos hulladékgazdálkodásra nevelés;
- kistérségek közötti kapcsolatok erősítése.

VÁROSI ZÖLDHULLADÉK-KOMPOSZTÁLÁS

A HULLADÉKLERAKÓ-KAPACITÁS MEGTAKARÍTÁSA ÉRDEKÉBEN

■ A megvalósítás helye: Pécs–Kökény

■ Megvalósító: Pécs MJV Önkormányzata, BIOKOM Pécsi Környezetgazdálkodási Kft.

■ A projekt rövid tartalma

A Mecsek-Dráva Regionális Hulladékgazdálkodási Program elindításakor Pécs városa, a regionális program gesztora-ként, vállalta a programba belépő környező önkormányzatok hulladékának elhelyezését a Pécs–kökényi hulladéklerakóban. A lerakó kapacitásának ésszerű kihasználása érdekében az üzemeltető BIOKOM Kft. az 1998-ban elindított szelektív hulladékgyűjtést továbbfejlesztette, kibővítette, és 2001-ben megkezdte a települési zöldhulladék szelektív gyűjtését, valamint pályázati támogatással egy kísérleti komposzttelepet hozott létre. 2003-ban indult el a Pécsre és néhány környező településre (pl.: Pellérd, Nagykozár stb.) kiterjedő rendszeres zöldhulladék járat (a háztartásoknál keletkező zöldhulladék gyűjtése). A zöldhulladék feldolgozásával talajlazító, és a talaj tápértékét javító komposzt állítható elő.

■ Forrás és támogatási konstrukció

A komposztálási K+F tevékenységet az Oktatási Minisztérium NKFP pályázata támogatta 21 millió Ft-tal, a komposzttelep építéséhez a KvVM–BM közös pályázata járult hozzá 38 millió Ft-tal, a pályázatokhoz szükséges önerőt pedig a BIOKOM Kft. biztosította.

■ Előnyei

A BIOKOM Kft. az 1998–2006 közötti időszakban a szelektív hulladékgyűjtéssel 204 ezer m³, azaz megközelítőleg 3 évnyi lerakókapacitást takarított meg oly módon, hogy a zöldhulladékok és a hasznosítható másodnyersanyagok nem a lerakóba kerültek.

3.5.4. TANÁCSADÁSI ÉS HUMÁN SZOLGÁLTATÁSOK

TANÖSVÉNY ÉS ÖKO-JÁTSZÓTÉR KIALAKÍTÁSA A VINDORNYAI LÁPON

■ A megvalósítás helye:

Zalaszentgrót kistérség, Vindornyai tőzegláp, Kovácsi-hegy

■ Megvalósító:

a Zalaszentgróti kistérség, gesztor: Vindornyaszőlős önkormányzata

■ A megvalósítás partnerei

Balaton-felvidéki Nemzeti Park Igazgatóság, Magyar Madártani Egyesület (MME) Zalai Csoportja, Illyés Gyula Általános Iskola, Hévíz önkormányzata.

■ A projekt rövid tartalma

A Vindornyai tőzegláp növény- és állatvilágának megmentésére és bemutatására szervezett projekt elemei:

- a tanösvény nyomvonalának kialakítása (kaszálás, az allergén növények eltávolítása, szemétygyűjtés);
- a tanösvény szakmai anyagának összeállítása;
- bemutató táblák elkészítése;

- útjelző táblák elkészítése;
- 5 db madármegfigyelő kunyhó kialakítása nád borítással;
- mobil madármegfigyelő építése;
- öko-játszótér kialakítása.

■ **Forrás és támogatási konstrukció**

A projekt teljes költségvetése 4 millió Ft, ebből LEADER+ vidékfejlesztési pályázat (2007) támogatása 85%, saját erő 15%.

■ **A társulási forma előnyei**

Az együttműködés lehetővé teszi a természeti értékek szervezett bemutatását, ennek későbbi továbbfejlesztését, a turisztikai lehetőségek megismertetését. A Balaton-felvidéki NPI szakmai segítséget nyújt a tanösvény anyagának összeállításában, a játszótér kialakításában. Segít a tanösvény népszerűsítésében. Az MME oktatásra használja majd a területet, madártani megfigyeléseket szervez. A partner iskola oktatáshoz (óvodai, iskolai) használja és népszerűsíti a tanösvényt.

A MEGÚJULÓ ENERGIAFORRÁSOK INNOVÁCIÓS ÖKOCENTRUMÁNAK LÉTREHOZÁSA

■ **A megvalósítás helye:**

Nagypáli

■ **Megvalósító:** Nagypáli Község Önkormányzata

■ **A megvalósításban közreműködő partnerek**

Zala Megyei Fejlesztési Közhasznú Társaság, valamint 3 osztrák cég

■ **A projekt rövid tartalma**

Az Ökocentrumba települő 3 osztrák és 3 magyar vállalkozás tevékenysége az energiafelhasználás hatékonyságának növelését, valamint a megújuló energiaforrások felhasználásának bővítését segíti elő a lakosság, az önkormányzatok és a vállalkozások körében. Tevékenységük a tanácsadáson túl kiterjed:

- útmutatók és a mintaprojekteket bemutató kiadványok készítésére;
- képzési programok rendezésére (falugazdászok, polgármesterek, energiagazdálkodási szakértők, mérnöki irodák számára);
- konferenciák, workshopok, tudatformáló akciók rendezésére.

■ **Forrás és támogatási konstrukció**

A fejlesztés költségigénye 178 millió Ft, amelyhez a Magyarország-Ausztria INTERREG IIIA program keretében az EU és a Magyar Köztársaság összesen 90%-os támogatást biztosít.

■ **A társulási forma előnyei**

A partnerség kialakítása révén megfelelő tapasztalattal rendelkező, szakképzett munkatársak bevonása a megújuló energiaforrásokon alapuló technológiák, pályázatírás és menedzselés, valamint tréningek, gyakorlati tanácsadások, konferenciák szervezése és lebonyolítása területén. A „promóciós” központ létrehozása megfelelő lehetőséget nyújt az információ terjesztésére.

KISTÉRSÉGI SZINTŰ TEVÉKENYSÉGEK VÉGREHAJTÁSA

A „TÁPIÓMENTI KISTÉRSÉG TERÜLETFEJLESZTÉSI KONCEPCIÓJA” SZELLEMÉBEN

■ **A megvalósítás helye:**

Nagykátai kistérség

■ **Megvalósító:**

Tápiómenti Önkormányzati Területfejlesztési Társulás

■ **A megvalósításban együttműködő partnerek**

Tápió Közalapítvány, a Tápió-vidék oktatási intézményei, Duna–Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság

■ A projekt rövid tartalma

A „Tápiómenti Kistérség Területfejlesztési Konceptiója” a Tápiómenti Önkormányzati Területfejlesztési Társulás megbízásából készült 1999-ben, felülvizsgálatára 2005-ben került sor. A Konceptió szellemében indultak el a kistérségi tevékenységek:

- a kistérség települései csatlakoztak a ceglédi regionális hulladékkezelő megépítésére létrehozott projekthez, valamint zajlik a közös csatornaberuházás előkészítése;
- megkezdődött a Környezettudatos Cselekvési Program kidolgozása;
- elkészült a Környezeti Nevelési Program óvodai és általános iskolai változata;
- a kistérségben madárbarát óvodák, öko-iskolák működnek;
- Tápiógyörgyén létrejött a Tápió-vidék eddig egyetlen akkreditált erdei iskolája;
- a kistérségben jelenleg 9 tanösvény és 3 környezetvédelmi bemutatóhely kereshető fel;
- 2006-ban Természetvédelmi Oktatóközpont létesült a felújított farmosi kúria épületben;
- helyi vidékfejlesztési tervet készít a „Hajt a csapat” akciócsoport.

■ A társulási forma előnyei

- a nagykátai kistérségben folyó jelentős környezetvédelmi munka lényegesen túlmutat a kötelezően ellátandó feladatokon;
- az együttműködés kiváló példáját mutatják a Többcélú Társulás és a Tápió Közalapítvány által közösen megvalósított projektek, melyek további közreműködőket is megnyertek: a Tápió-vidék oktatási intézményeit és a Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóságát.

3.5.5. VÉDELEM ÉS EGYÉB TEVÉKENYSÉGEK

TISZA HULLÁMTÉRI TÁJREHABILITÁCIÓ A TISZAVÁRKONYI KANYARBAN

■ Megvalósító:

KÖTIKÖVIZIG; Vezseny, Tiszavárkony és Rákócziújfalú Önkormányzata, Jász-Nagykun Szolnok Megye Önkormányzata; VITUKI Consult Rt. Bp.; Károly Róbert Főiskola, Gyöngyös; Hortobágyi Nemzeti Park, Debrecen; VIZITERV Consult Kft., Budapest; Eurosense Kft., Budapest.

■ A projekt rövid tartalma

Élőhely-rehabilitáció, amelynek része: ökológiai folyosó biztosítása, gyeperdő-rehabilitáció, a tájidegen fajok visszaszorítása az őshonos fajok javára, extenzív növénytermesztés és állattenyésztés kialakítása. Vízvisszatartás az árvízi kockázatok csökkentése érdekében, amelynek keretében a kubik-rendeztés, foggazdálkodás, erdő-rehabilitáció, lefolyási sávok rendezése történik. Munkahelyteremtés, a terület lakosság megtartó képességének növelése, amelyet az előzőekben felsorolt foggazdálkodás, extenzív növénytermesztés és állattenyésztés kialakítása segít.

■ A hullámtér rehabilitáció keretében megoldandó feladatok

- hullámtér vízgazdálkodási problémáinak megoldása, az ökológiai igényeket kielégítő vízmennyiség biztosítása;
- kubikgödrök vízlevezetésének megoldása – kubikrehabilitáció;
- hullámtéri élőhelyrehabilitáció;
- gyeprehabilitáció – tájidegen, invazív fajok visszaszorítása;
- természeti, gazdasági igényeket kielégítő gazdálkodási és területhasználati formák kialakítása;
- gazdálkodók és a lakosság bevonása.

■ Forrás és támogatási konstrukció

EU-LIFE, 1,4 millió euró.

■ Az együttműködési forma előnyei

Az azonos problémákat fölmutató, azonos beavatkozást igénylő hullámtéri területek egységes, összehangolt rendezése.

ÁRVÍZTÁROZÓ ÉPÍTÉSE

■ A megvalósítás helye:

Kerka-völgy (Alsószenterzsébet, Felsőszenterzsébet, Kerkafalva és Kerkakutas községek közigazgatási területe).

■ Megvalósító: Nyugat-dunántúli Környezetvédelmi és Vízügyi Igazgatóság, Szombathely

■ A megvalósításban együttműködő partnerek

Órség-Göcsej-Hetés Térségi Területfejlesztési Társulás 31 települése, a Kerka Menti Településszövetség települései.

■ A projekt rövid tartalma

1998-ban és 1999-ben az ország számos területén súlyos károkat okoztak az ár- és belvizek. Az egyik legjelentősebb árvízi elöntés Dunántúlon a Kerka völgyét sújtotta. A környező települések árvízi veszélyeztetettségének mérséklése érdekében 2003 márciusa és 2005 júniusa között völgyzárógátas árvízi tározó épült, amely mintegy 3,7 millió m³ víz tározását teszi lehetővé, maximális elöntési területe 200 ha. A tározott víz mennyisége zsilipekkel szabályozható. Az anyagnyerő helyen 5,5 ha területű jóléti tavat alakítottak ki. A tározó megépítése után az időszakosan elöntésre kerülő területeken a korábbi erdő- és rétművelés folyik.

■ Forrás és támogatási konstrukció

Teljes egészében kormányzati beruházás. Bekerülési költsége: 450 millió forint (313 millió Ft a kivitelezés költsége, 137 millió Ft a kisajátítás, lebonyolítás stb. költsége).

■ A társulási megvalósítási forma előnyei

- Az önkormányzatok együttműködése nélkül a tervezési folyamat el sem indulhatott volna.
- Az önkormányzatok rendelkezésre bocsátották a területeiket a vonatkozó jogszabályi rendelkezéseknek megfelelően, továbbá gondoskodtak a lakosság tájékoztatásáról és a lakossági észrevételek visszajelzéséről.
- A tájidegen gazdasági és természeti folyamatok átalakítására csak az érintett táj egészét bevonó beavatkozások lehetnek alkalmasak – az ilyen vállalkozások sikerének záloga az együttműködés.

TÓ-REHABILITÁCIÓ

■ A megvalósítás helye: Mosonmagyaróvári kistérség, Lébény nagyközség

■ Megvalósító: Lébény nagyközségi Önkormányzat

■ A projekt rövid tartalma

A Forrástó a Hanság egyik legszebb helyén található természeti érték. Megőrzéséhez és életképessé tételéhez feltétlenül szükséges a tó kotrása, a tó környezetének megújítása. A projekt ezen kívül szabadidő park kialakítását is tartalmazza (horgászat, csónakázás, strandolás lehetőségeinek kialakítása, illetve fejlesztése).

■ Forrás és támogatási konstrukció

A projekt teljes költsége 300 millió Ft, amelyhez pályázati formában kíván támogatást nyerni az önkormányzat az ÚMFT ágazati (KEOP- élőhely megőrzés, helyreállítás) és regionális operatív programja (NYDOP-turisztikai elemek) keretében.

■ A rehabilitáció előnyei

A tó-rehabilitáció megvalósulásával a település jelentős turisztikai vonzerővé válna a Hanság szívében.

3.6. INFORMÁCIÓFORRÁSOK

2.táblázat. Az együttműködésre javasolt feladatokhoz tartozó további hasznos információforrások

	E-Misszió Egyesület www.e-misszio.hu	Energiahatékonysági Körny.védelmi és Energia Információs Ügynökség Kht. www.energycentre.hu ; www.energiakozpont.hu	Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium www.fvm.hu	Nemzeti Fejlesztési és Gazdasági Minisztérium www.nfgm.gov.hu	Környezet és Energia Operatív Program 2007–2013 www.kvvm.hu ; www.fi.kvvm.hu	Környezetvédelem és Infrastruktúra Operatív Program Irányító Hatóság http://kiop-gkm.gov.hu	Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium www.kvvm.hu	Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium Fejlesztési Igazgatóság www.fi.kvvm.hu	KvVM Természet- és Környezetmegőrzési Szakállamtitkárság www.termeszetvedelem.hu	KvVM Vízügyi Szakállamtitkárság www.vizugy.hu	Magyar Energia Hivatal www.eh.gov.hu	Magyar Környezetgazdaságtani Központ www.makk.zpok.hu	Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület www.mme.hu	Magyar Megújuló Energia Szövetség (MMESZ) www.mmesz.hu
T.1.					■									
T.2.			■											
T.3.						■	■	■						
T.4.							■	■						
T.5.			■				■	■						
T.6.			■				■	■						
T.7.	■					■	■	■				■		
T.8.					■	■	■	■	■					
T.9.						■	■	■	■					
T.10.		■	■	■			■	■	■		■			■
K.1.1.						■	■	■	■					
K.1.2.						■	■	■	■	■				
K.1.3.						■	■	■	■					
K.1.4.						■	■	■	■					
K.1.5.						■	■	■	■					
K.1.6.						■	■	■	■					
K.2.1.						■	■	■	■					
K.2.2.						■	■	■	■					
K.2.3.						■	■	■	■					
K.2.4.						■	■	■	■					
K.2.5.						■	■	■	■					
K.3.1.							■	■						
K.3.2.						■	■	■						
K.3.3.						■	■	■						
V.1.						■			■				■	
V.2.						■			■					
V.3.							■	■	■					
V.4.							■	■		■				

A KISTÉRSÉGI TÁRSULÁSOK LÉTREHOZÁSÁNAK ÁLTALÁNOS FELTÉTELEI, JOGI HÁTTERE, SZERVEZETI RENDSZERE

A magyar közigazgatási rendszerben a települések igazgatási, településüzemeltetési, közszolgáltatási és területfejlesztési együttműködésének évtizedes hagyományai vannak, amely az ország településhálózatának alakulására is hatással volt.

AZ ÖNKORMÁNYZATOK KÖZÖTTI EGYÜTTMŰKÖDÉS JOGI ALAPJAI

Az önkormányzatok közötti együttműködés jogi alapjait a **Magyar Köztársaság Alkotmánya** adja meg. A 44/A. § (1) bekezdés h) pontja alapján a helyi képviselőtestület szabadon társulhat más helyi képviselőtestülettel, érdekeinek képviseletére önkormányzati érdekszövetséget hozhat létre, feladatkörében együttműködhet más országok helyi önkormányzatával, és tagja lehet nemzetközi önkormányzati szervezetnek.

Az **Ötv.** megszüntette az önkormányzatok alá-fölé rendeltségét, a helyi települési közösségek számára biztosította az önkormányzás jogát, és rendelkezett a települési önkormányzatok szabad társulásáról. A törvény III. fejezete a társulások három típusát jelöli meg:

1. a **hatósági igazgatási társulást**,
2. az **intézményi társulást**, és
3. a **társult képviselő-testületet**.

Az önkormányzati társulások alakításának nagy lendületet adott a **területfejlesztésről és a területrendezésről szóló törvény (Tftv.)**, amelynek 10. §-a értelmében az önkormányzatok önálló jogi személyiséggel rendelkező **területfejlesztési társulást** hozhatnak létre. Szintén e törvény fogalmazta meg az egyes területfejlesztési szereplők feladatait, pénzeszközöket biztosított a fejlesztési célok megvalósításához, megteremtette a hazai területfejlesztési intézményrendszer alapjait. A Tftv.-nek és egyéb kapcsolódó törvényeknek a módosításáról szóló **2004. évi LXXV. törvény** a korábbi 10. §-t kiegészítette és a jogszabály új (2) bekezdése kimondja, hogy a területfejlesztési önkormányzati társulásokra a **helyi önkormányzatok társulásairól és együttműködéséről szóló törvény (Ttv.)** szabályait kell alkalmazni. E törvény az önkormányzati feladatok hatékonyabb, eredményesebb és színvonalasabb ellátása érdekében részletesen szabályozta a képviselőtestületek együttműködési formáit, a társulási megállapodás tartalmi elemeit, továbbá a társulás által ellátható intézmény-fenntartási, szolgáltatásszervezési formákat.

A KISTÉRSÉG KIALAKULÁSÁNAK ÉS MŰKÖDÉSÉNEK JOGI ALAPJA

A valódi közigazgatási kistérség kialakításának és működtetésének jogi alapját a **többcélú kistérségi társulásokról szóló törvény (Ktt.)** teremtette meg. A törvény intézményesítette a **többcélú kistérségi társulásokat**; célul tűzte ki a kistérségek összehangolt fejlesztését, valamint az önkormányzati közszolgáltatások színvonalának emelését. A törvény meghatározta a kistérség fogalmát, amely szerint a kistérség földrajzilag egymással határos, funkcionális kapcsolatot mutató, egy vagy esetleg több központra szerveződő településcsoport, amely a tagtelepülések között lévő kapcsolatok révén lehetővé teszi a térségi feladatok ellátását.

A Központi Statisztikai Hivatal (KSH) 1994-ben készítette el először az ország teljes területét lefedő kistérségi lehatárolást. A kistérségek megállapításáról, lehatárolásáról és megváltoztatásának rendjéről a **244/2003. (XII. 18.) Korm. rendelet** van érvényben. A kistérségek felosztását, illetve felsorolását a Ktt. mellékletének 2007-es módosítása (**2007. évi CVII. tv.**) adja meg, amely 2007. szeptember 25-től 174 kistérséget hozott létre. Ebben a rendszerben a kistérségek területe teljes mértékben és ismétlésmentesen lefedi az ország területét, és illeszkedik a területfejlesztési statisztikai régiók, a megyék határaihoz.

A közigazgatási kistérség megerősítését szolgálja az **1075/2004. (VII. 21.) Korm. határozat** is, amely célként fogalmazza

meg, hogy össze kell hangolni az államigazgatási körzethatárok és a kistérségek határainak kijelölését. A megyeinél alacsonyabb területi illetékességgel működő államigazgatási szervek illetékességét – az érintett önkormányzatok véleményének figyelembevételével – a kistérség határaihoz igazítva kell kijelölni, oly módon, hogy azok a kistérségi székhelytelepülés jegyzőjéhez telepített feladatok ellátásában is közre tudjanak működni.

1. KISTÉRSÉGI TÁRSULÁSI FORMÁK

1.1. ÖNKORMÁNYZATI TÁRSULÁS

A *Ttv. 16. §*-a szerint, az önkormányzati társulás **korlátlan számú önkormányzat társulási megállapodása alapján**, alapító okirattal létrehozott, törvényben meghatározott keretek között működő költségvetési szerv, amely **önálló jogi személyiség**. Társulási megállapodás a helyi önkormányzat feladat- és hatáskörének, valamint a polgármester, a jegyző, a képviselő-testület hivatala ügyintézőjének államigazgatási feladat- és hatásköre ellátására köthető. A korábban ilyen formában megalakult társulások a *Ktt.* hatályba lépése után a költségvetési források ösztönző hatására zömében többcélú kistérségi önkormányzati társulássá alakultak át.

1.2. TÖBBCÉLÚ KISTÉRSÉGI ÖNKORMÁNYZATI TÁRSULÁS

A többcélú kistérségi önkormányzati társulás a *Ktt.* szerint létrejött, **jogi személyiséggel rendelkező** önkormányzati társulás.

A társulás tevékenységei között a következők szerepelnek:

- szervezeti keretet biztosít a társulásban résztvevő önkormányzatok kapcsolat- és együttműködési rendszerének;
- közös térségi feladat- és közszolgáltatási rendszert alakít ki és működtet;
- integrálja a térség intézményrendszerét;
- összehangolja a feladatellátást;
- koordinálja a feladatellátás feltétel- és forrásrendszerét;
- biztosítja egyes közigazgatási feladat- és hatáskörök térségi szintű ellátását;
- közös területfejlesztési és területrendezési programokat készít és valósít meg, és
- pályázatokat készít a feladatellátás forrásainak biztosítására.

Működését az átadott normatív állami hozzájárulások és egyéb támogatások, saját bevételek és központi költségvetési pénzeszközök biztosítják.

A többcélú kistérségi társulás **működésének sarokpontjai**:

- megalakulása tényét a Magyar Államkincstár nyilvántartásba veszi;
- feladatait a társulási megállapodás tartalmazza;
- saját Szervezeti és Működési Szabályzatát maga alkotja meg;
- évente legalább négy alkalommal ülésezik;
- a döntés-előkészítést és a feladatok végrehajtását a társulás munkaszervezete vagy a székhelytelepülés önkormányzati hivatala végzi;
- törvényességi felügyeletét a megyei közigazgatási hivatal látja el;
- gazdálkodását az Állami Számvevőszék ellenőrzi.

1.3. FELHATALMAZÁSOS GESZTOR RENDSZER

Megállapodáson alapuló, formalizált szervezet nélküli együttműködési forma, amelyet az egyes térségi fejlesztési projektek menedzselésére és végrehajtására

- legfeljebb 10–15 önkormányzat, vagy
- legfeljebb 10–15 önkormányzat és az állam, vagy
- egy önkormányzati társulás és az állam hoz létre.

A pályázati, menedzselési, megvalósítási feladatok koordinálását és végrehajtását a megállapodásban rögzített gesztor önkormányzat, vagy az általa megbízott szervezet végzi.⁸

1.4. LEADER AKCIÓCSOPORT

Az Európai Unió LEADER+ programja keretében a **vállalkozások, a civil szervezetek, a helyi lakosok és a települési önkormányzatok jogi személyiséggel nem rendelkező** csoportosulásokat, ún. helyi akciócsoportokat hozhatnak létre a vidékfejlesztés érdekében. Az akciócsoport feladata a helyi szintű vidékfejlesztésre irányuló programalkotás és – a támogatási keretösszeg elnyerése esetén – az abban vállalt feladatok végrehajtása. Az akciócsoport elősegíti:

- a mezőgazdaság környezetbarát és fenntartható fejlesztését;
- a térség turisztikai vonzerejének növelését;
- a vidék fenntartható gazdasági növekedését és
- a helyi társadalom megtartó erejének növelését.

A működési forrást az EMVA jelenti, amely 2007–2013 között az ÚMVP pályázatain keresztül nyújt támogatást.

2. MEGLÉVŐ INTÉZMÉNYEK, TESTÜLETEK SZEREPE AZ ÖNKORMÁNYZATOK EGYÜTTMŰKÖDÉSÉBEN

2.1. TELEPÜLÉSI ÖNKORMÁNYZAT

Az *Ötv. 41. §-a* alapján a települési önkormányzatok képviselőtestületei **szabadon és önállóan társulhatnak** más képviselő-testülettel meghatározott feladat, hatáskör, vagy szolgáltatást ellátására, amely

- közös intézmény, szervezet fenntartását;
- alapítói jogok közös gyakorlását;
- közös foglalkoztatást;
- közös szolgáltatásszervezést és működtetést jelenthet.

Az önkormányzatok társulási formában

- közös fejlesztési tanácsot, munkaszervezetet, kistérségi tanácsadó irodát, szolgáltató központot üzemeltethetnek;
- a kistérségi feladatok koordinálására menedzsert alkalmazhatnak;
- együttműködési megállapodást köthetnek gazdasági társaságokkal, civil szervezetekkel egyes feladatok ellátásáról;
- pályázhatnak hazai és nemzetközi támogatási forrásokra: közfeladat-ellátás, felújítás és fejlesztés érdekében.

2.2. GAZDASÁGI SZERVEZETEK, VÁLLALKOZÁSOK

A gazdasági élet szereplői többféleképpen is részt vehetnek a kistérségi társulások munkájában:

- a kistérségi önkormányzati társulások is létrehozhatnak gazdasági társaságot a feladatok ellátására, vagy
- megbízhatnak gazdasági társaságot valamilyen szolgáltatás üzemeltetésével.

Jellemző gyakorlat, hogy a kistérségi társulások **területfejlesztési, projekt-koordináló, pályázati, és menedzseri feladatait** közhasznú társaságokba szervezik, illetve a társulás munkaszervezete ilyen formában működik.

⁸ Megjegyezzük, hogy a gesztor rendszerénél nagyobb – akár több száz települést is magába foglaló – **fejlesztési társulások** nagytérségi feladatok ellátására jönnek létre, elsősorban a regionális hulladékgazdálkodás és ivóvízminőségjavító programok feladatainak végrehajtására.

A gazdasági szervezetek a kistérségi társulásokkal közösen részt vehetnek a **térségi tervdokumentumok** elkészítésében, egyeztetésében, **képzési programok** szervezésében, **helyi-térségi akciók** szervezésében és végrehajtásában, illetve **bizonyos érdekvédelmi feladatokat** is elláthatnak szakmai testületeken keresztül (pl. kamarák).

Fontos szerepet játszhatnak a gazdasági társaságok a **fejlesztési pályázatok** konzorciumi tagjaként, akár gesztorként, akár résztvevőként vagy projektmegvalósítóként.

Lényeges szempont, hogy a társulásokkal együttműködő vállalkozások esetében a **partnerségen alapuló együttműködés**en van a hangsúly. A közös érdek: a kölcsönös előnyökkel járó, fenntartható, a térség hosszú távú és kiegyensúlyozott fejlődését elősegítő fejlesztések eredményes végrehajtása.

2.3. TÁRSADALMI SZERVEZETEK

Elsődleges feladatuk:

- civil kezdeményezések és szempontok bemutatása;
- a civil ellenőrzés biztosítása;
- a partnerségen alapuló együttműködés javítása a települések között;
- az önkormányzati társulások szakmailag megfelelő működésének segítése.

Az alapítványok fő tevékenységei:

- valamely társulási szolgáltatás átvállalása;
- bizonyos térségi kutatómunkák koordinálása, elvégzése;
- tanácsadás;
- térségi véleményalkotás;
- szakértői képviselet;
- a kistérség népszerűsítése és megismertetése;
- oktatás, nevelés, szemléletformálás, operatív feladatok.

Az egyesületek (leginkább civil térségfejlesztő, közösségfejlesztő, valamint környezet- és természetvédelmi szervezetek) első sorban érdekvédelmi és érdekvédelemértő feladatokat látnak el és a fentiekben kívül sikeresen szerepelhetnek

- a projektek előkészítésben;
- a hazai és nemzetközi pályázati lehetőségek felkutatásában;
- pályázatok elkészítésében;
- a regionális és kistérségi szempontból fontos fejlesztések támogatásában;
- bizonyos szolgáltatási feladatok átvállalásában;
- tanácsadási, információszolgáltatási, adatgyűjtési feladatokban;
- különböző térségi kezdeményezések és akciók szervezésében;
- valamint egyes térségi tervezési munkákban.

2.4. ÖNKORMÁNYZATI TÁRSULÁS ÉS TÖBBCÉLÚ KISTÉRSÉGI TÁRSULÁS TANÁCSA

Az Önkormányzati Társulás és a Többcélú Kistérségi Társulás Tanácsa egyben a Kistérségi Területfejlesztési Tanács döntéshozó testületeként is tevékenykedik. Amennyiben a *Tftv. 10/G. § (3) bekezdése* szerint a társulásnak a kistérséghez tartozó valamennyi települési önkormányzat a tagja, és a társulás a *Tftv-ben* meghatározott területfejlesztési feladatokat és hatásköröket valamennyi önkormányzat illetékességi területén ellátja, illetve gyakorolja, akkor működésére a *Tftv-ben* foglaltak vonatkoznak. Minden kistérséget érintő kérdésben ez a testület a **döntési jogkör gyakorlója**. A társulás **tagjai a társult önkormányzatok polgármesterei**, akik maguk közül választják ki a társulás elnökét az önkormányzati ciklus idejére. Az elnök vezeti, szervezi a Tanács üléseit, gondoskodik a társulás és egyéb szervezetek munkájának koordinációjáról és a feladatok végrehajtásáról, ellátja a kistérségi társulás képviseletét, megszervezi, biztosítja a működésével kapcsolatos ügyviteli, adminisztratív feladatok ellátását. Egyes szolgáltatási feladatok optimális ellátása érdekében a kistérségi társuláson belül lehetséges van mikro-körzeti társulás megalakítására is.

2.5. KISTÉRSÉGI FEJLESZTÉSI ÜGYNÖKSÉG/MUNKASZERVEZET

Alapvető funkciója az államigazgatási, önkormányzati igazgatási, területfejlesztési, gazdaságfejlesztési és egyéb térségi közszolgáltatások ellátása.

A munkaszervezet operatív feladatai körében ellátja:

- a Tanács döntéseinek előkészítését, végrehajtását;
- a mikro-körzeti társulás előkészítését;
- a meghozott határozatok nyilvántartását;
- tájékoztatási feladatokat;
- a működéssel és a költségvetéssel kapcsolatos ügyviteli feladatokat.

Székhelye általában a kistérségi központ székhelye.

2.6. TÁRSULÁSOK ÁLTAL MŰKÖDTETETT IRODÁK

2.6.1. TÉRSÉGFEJLESZTÉSI IRODA

Az iroda a **térségi szervezetek munkáját koordinálja**. Településfejlesztői hálózatot tarthat fenn, melynek segítségével biztosítható az önkormányzatok egymás közötti, valamint az önkormányzatok, a kistérségi iroda, a lakosság, a vállalkozók és a civil szervezetek közötti szorosabb, informálisabb együttműködés.

2.6.2. ZÖLD-PONT IRODÁK ORSZÁGOS HÁLÓZATA⁹

A lakosság tájékoztatása és környezettudatosságának növelése érdekében a KvVM 2005 óta¹⁰ működteti és fokozatosan bővíti a **Zöld-Pont Irodák Országos Hálózatát**. Az irodák a minisztériumban, az Országos Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Vízügyi Főfelügyelőségen, a területi szerveknél (zöldhatóságok, vízügyi igazgatóságok, nemzeti park igazgatóságok), illetve a vízügyi kirendeltségen érhetőek el. A civil szervezeteknél működőkkel együtt összesen már 49 iroda segíti a környezeti információkhoz való szabad hozzáférést, az egyablakos, ügyfélközpontú hatósági ügyintézés, a széleskörű társadalmi érdeklődésre számot tartó tájékoztató rendezvények szervezését.

2.6.3. KÖRNYEZETI TANÁCSADÓ IRODÁK HÁLÓZATA

A Környezeti Tanácsadó Irodák Hálózata (KÖTHÁLÓ)¹¹ 1997 óta fűzi egybe azon civil környezet- és természetvédő szervezeteket, amelyek környezet- és természetvédelemmel kapcsolatos, ingyenes lakossági tanácsadást folytatnak. A KÖTHÁLÓ-nak jelenleg 17 tagszervezete van, évente közel 60 ezer megkeresés érkezik hozzájuk (lásd 7. ábra).

A civil szervezetek által működtetett irodák feladata:

- a lakosság, a nyilvánosság tájékoztatása, segítése környezetvédelmi kérdésekben;
- környezeti adatbázisok elérhetővé tétele és létesítése;
- tájékoztató kiadványok, újságok, füzetek, szórólapok megjelentetése;
- rendezvények (előadások, fórumok, sajtótájékoztatók, kiállítások) szervezése;
- országos témavizsgálatok, kutatások végzése;
- környezet- és természetvédelmi kampányok szervezése;
- együttműködés környezeti szemléletformálással, neveléssel, foglalkozó intézményekkel.

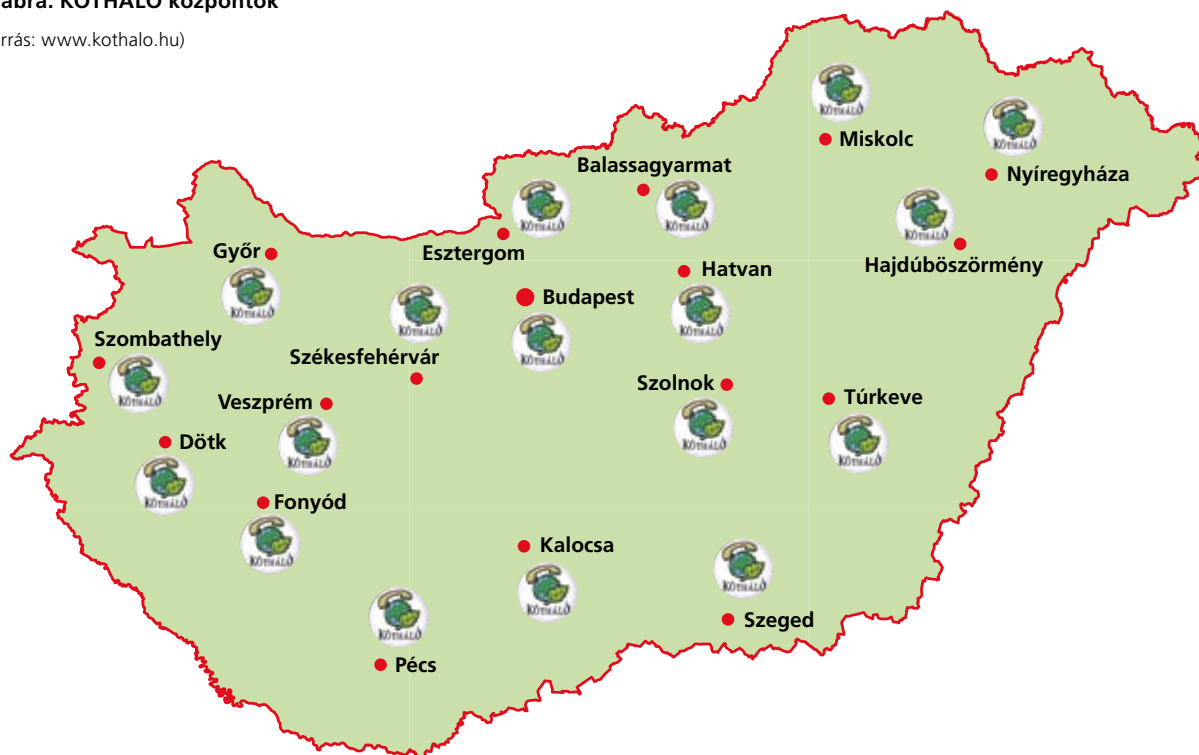
9 <http://www.kvvm.hu/index.php?pid=6&sid=34>

10 A Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium szervezeti keretein belül 1997. június 10. óta működő Közönségszolgálati Iroda és a területi szervek többségénél kialakított ügyfélszolgálat feladatköre 2005 márciusa óta alapvetően nem változott, de kibővült.

11 Internetes elérhetőség: www.kothalo.hu

7. ábra. KÖTHÁLÓ központok

(forrás: www.kothalo.hu)

2.6.4. KÖRNYEZET- ÉS TERMÉSZETVÉDELMI OKTATÓKÖZPONT

A térségi környezet- és természetvédelmi oktatóközpont feladata, hogy programjaival és képzéseivel elősegítse a **környezettudatos magatartás elterjesztését**; szolgálja a környezetért és természeti értékekért **felelős életvitel megalapozását és népszerűsítését**.

Ennek érdekében:

- környezeti nevelési programot készít és hajt végre;
- támogatja, koordinálja és szervezi a környezeti kultúra ápolására irányuló kezdeményezéseket;
- környezetvédelmi fórumot szervez a helyi igények és elképzelések feltárása érdekében.

Ha már kialakult az oktatóközpontok térségi hálózata, akkor összehangoltan történhet a térség környezeti és természeti értékeit bemutató, azok védelmére nevelő táborok, erdei iskolák, nyári gyakorlatok, óvodai környezeti nevelési órák, illetve egyéb akciók szervezése és megvalósítása.

Az oktatóközpont feladatai ellátásában támaszkodhat a területi környezet- és természetvédelmi szervekre, egyesületekre és a települési, megyei önkormányzatokra.

2.6.5. KISTÉRSÉGI KÖZÖSSÉGI SZOLGÁLTATÓ KÖZPONT

A kistérségi szolgáltatásfejlesztés lehetséges jövőbeli intézményei lehetnek az egyes szociális, oktatási, egészségügyi, kulturális, rekreációs vidékfejlesztési, területfejlesztési és környezetügyi szolgáltatásokat egy közösségi térbe, ún. kistérségi **közösségi szolgáltató központ**ba szervező, kistérségi intézmények. Ezek a kistérségi feladatok különböző szolgáltatás-csomagjait kínálnák a lakosság részére és hatékonyabb, gyorsabb, elérhetőbb információszolgáltatási, tanácsadási, képzési, program-szervezési feladatellátást biztosítanának.

Ezek között szerepelhetnek a környezetügyi tanácsadási, információszolgáltatási feladatok is. A szolgáltató központokban együttműködhetne a jövőben a kistérségi koordinátorok mellett több térségfejlesztő szakember, így a szaktárcák térségi hálózatának munkatársai, az önkormányzati társulások saját menedzserei és a társulás munkaszervezete is.

2.6.6. EGYÉB TANÁCSADÓ ÉS SZOLGÁLTATÓ IRODÁK

A kistérségekben hálózati elven, több települést is érintően működtethetők tanácsadó és szolgáltató irodák, amelyek profilját a helyi adottságok alapján lehet kiválasztani, pl.:

- innovációs és információs központ;
- agro-központ;
- TOURINFORM iroda;
- könyvtár, művelődési ház.

Feladatuk lehet egyebek között:

- a kistérség erőforrásainak, arculatának bemutatása;
- a térségi fejlesztések szervezése;
- oktatási-képzési feladatok ellátása.

A kistérségi irodák szerepe térségi méretekre növelhető, ha sikerül összehangolni az azonos témakörben dolgozó irodák munkáját, amelyek így a térségi gazdaságfejlesztés, identitás erősítés kulcsszereplőiként segíthetik a társulások munkáját. Működtetésüket civil szervezetek, gazdasági társaságok, de maga a társulás is finanszírozhatja.

2.7. KISTÉRSÉGI HÁLÓZATOK

A kistérségekben, 2008-ban háromféle kormányzati szervezésű kistérségi hálózat működik.

- (1) Legkorábban az FVM keretei között működő **falugazdász-hálózat** állt fel (ennek elődje már 1994-ben létrejött). A falugazdász-hálózat 2007 januárjától a Mezőgazdasági Szakigazgatási Hivatal keretei között végzi tevékenységét¹².
- (2) 2007-től a **Helyi Vidékfejlesztési Iroda**¹³ (HVI) címmel rendelkező szervezet (Budapest kivételével) az adott kistérség területén látja el feladatait. A HVI-k a 2007–2013-as fejlesztési időszakban a vidékfejlesztés területén meghatározó szerepet töltenek be. Az iroda működtetése a HVI cím birtokos szervezet feladata, amelyet a HVI alkalmazásában álló személy, az irodavezető lát el. A HVI külön jogszabályban meghatározott módon részt vehet az ÚMVP lebonyolításában, valamint külön jogszabály feladatokat és ahhoz rendelt finanszírozást állapíthat meg számára.

A HVI **feladatai:**

- A LEADER Akciócsoportok létrejöttének motiválása, a szereplők ösztönzése, regisztrálása, valamint a LEADER Fejlesztési Stratégia elkészítésében való részvétel.
- A LEADER-program által nem érintett térségekben Helyi Vidékfejlesztési Közösségek (HVK) szervezése a kistérség állami és önkormányzati, civil, illetve vállalkozói szereplőinek ösztönzésével, bevonásával.
- A sajátos, egyedi térségi adottságokra építő Helyi Vidékfejlesztési Terv elkészítésének koordinálása.
- Az ÚMVP I–IV. tengely intézkedéseihöz és támogatásaihoz kapcsolódóan tanácsadói, tájékoztatói szolgáltatások nyújtása a kistérségben tevékenykedő vidéki szereplők (üzleti vállalkozások, civil szervezetek, önkormányzatok) számára.
- A III-IV. tengely intézkedései keretében benyújtott támogatási kérelmek érkeztetése, befogadása.
- Rendezvények, képzések, tréningek, illetve egyéb közösségi akciók tervezése, szervezése.
- A HVK-k adminisztratív munkaszervezeteként a közösség munkájának háttértámogatása.
- Projektötletek gyűjtése, generálása, rendszerezése.
- Részvétel a Magyar Nemzeti Vidéki Hálózat szervezésében¹⁴.

12 További információ a www.mgszh.gov.hu honlapon.

13 További információ a www.hvi.hu honlapon.

14 Megjegyezzük, hogy az 1698/2005/EK rendelet 68. cikke előírja a tagállamok számára a nemzeti vidéki hálózatok létrehozását, melynek határideje 2008. december 31. A Magyar Nemzeti Vidéki Hálózat kialakításáról bővebben itt olvashatnak: http://hrod.hu/docs/iksz_t_palyazat_mnvh_tajekoztato_20080718.pdf

(3) 2008. március 1-től két régebbi hálózat, az ÚMFT Tanácsadó Hálózat, valamint az Önkormányzati és Térségi Koordinátori Hálózat összevontan működik tovább **Kistérségi Koordinációs Hálózat**¹⁵ (KKH) elnevezéssel. E hálózat működtetésével látja el a Kormány az uniós fejlesztési források (ÚMFT) és a hazai területi alapú támogatások felhasználásának elősegítését, a kistérségek együttműködési tevékenységének fejlesztését, illetve a hátrányos helyzetű kistérségek felzárkózásának gyorsítását.

A KKH szakmai koordinációját a Nemzeti Fejlesztési Ügynökségen belül működő **Központi Fejlesztési Programiroda** – mint központi irányító szerv – látja el a **regionális hálózati igazgatókon** keresztül. Valamennyi régióban egy igazgató működik, aki összefogja a kistérségi koordinátorokat. Az igazgatók munkáját 2 fős titkárság segíti.

A kistérségi koordinátorok feladata

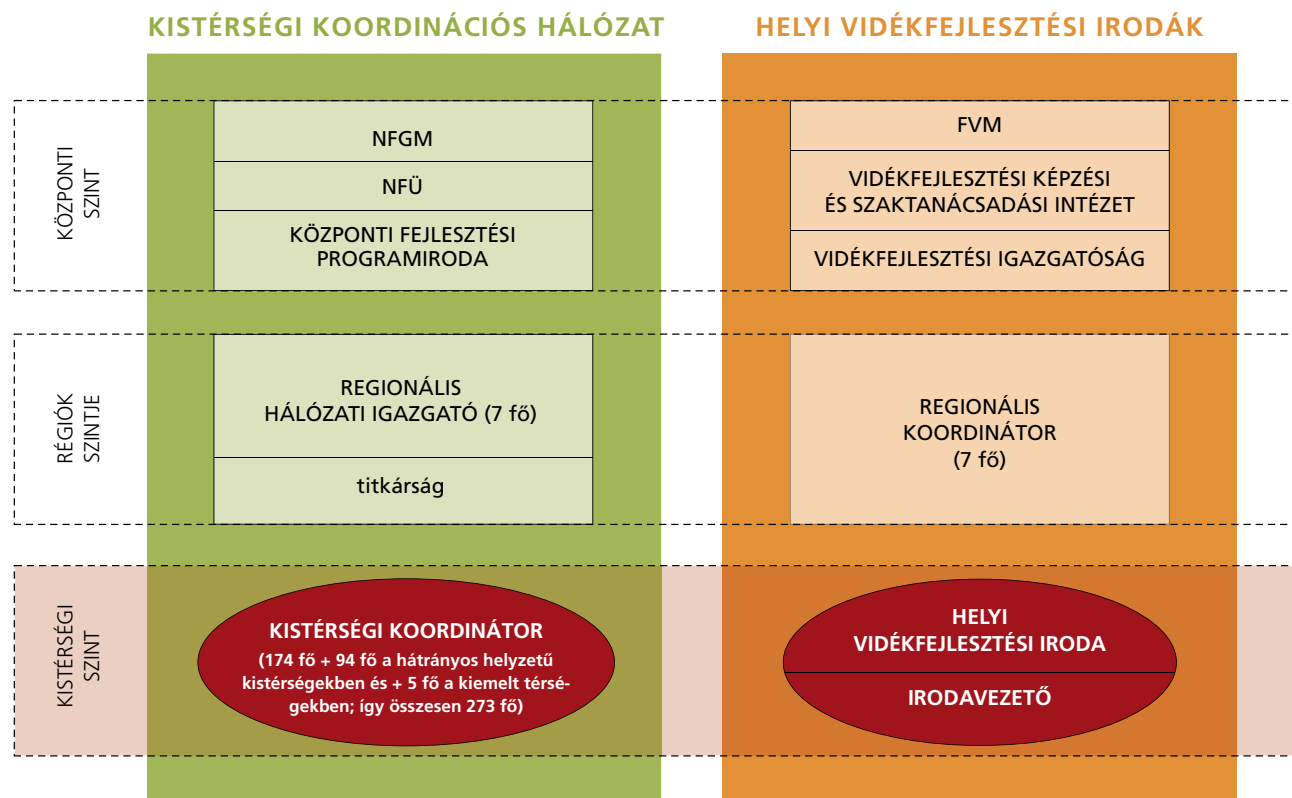
- tájékoztatást adni a pályázati lehetőségekről;
- fejleszteni a kistérségek együttműködési tevékenységét a hátrányos helyzetű területek felzárkóztatásának gyorsítása érdekében, valamint
- a helyi információk alapján visszajelezni a programokról.

A koordinátorok az Új Magyarország Pont irodákban fogadóórát tartanak, ezen kívül rendszeresen járják a kistérségeket. A KKH keretében a tervek szerint mind a 174 kistérségében dolgozik egy kistérségi koordinátor. A hátrányos helyzetű kistérségekben (94 db), illetve az öt kiemelt fejlesztési térségben (Balaton, Velencei-tó, Tisza-tó, Homokhátság, Budapesti Agglomeráció) plusz egy koordinátor tevékenykedik. Rajtuk kívül kistérségi roma integrációs koordinátorok is dolgoznak négy régióban (Észak-Magyarországon, Észak-Alföldön, Dél-Alföldön és Dél-Dunántúlon).

A két hálózat (HVI és KKH) szakemberei regionális és kistérségi léptékben – a jogszabály alapján – az alábbi feladatokat látják el közösen:

- egyeztetett feladatmegosztásban közreműködnek a fejlesztési projektek azonosításában, előkészítésében és megvalósításuk támogatásában;
- megfelelő rendszerességgel, ügyfélszolgálati napot tartanak.

8. ábra. A kormányzati fejlesztéspolitikát megvalósító hálózatok felépítése térségi szintenként, 2008-tól

¹⁵ A hálózat felépítését és feladatait a 344/2007. (XII. 19.) Korm. rendelet részletezi.

RÖVIDÍTÉSEK JEGYZÉKE

Áeü tv.	Az állategészségügyről szóló 2005. évi CLXXVI. törvény
AVOP	Agrár- és Vidékfejlesztési Operatív Program (2004–2006)
BAT	Legjobb elérhető technológiák (Best Available Technique/Technology)
EMVA	Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap
Erdőt.v.	Az erdőről és az erdő védelméről szóló 1996. évi LIV. törvény
ERFA	Európai Regionális Fejlesztési Alap
ESzt	Egyedi Szennyvízkezelési Társaság
ETE	Európai Területi Együttműködés
EU	Európai Unió
FVM	Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium
Hgt.	A hulladékgazdálkodásról szóló 2000. évi XLIII. törvény
HOP	Halászati Operatív Program
HÖF CÉDE	Helyi önkormányzati fejlesztések – Céljellegetű decentralizált támogatás
HÖF TEKI	Helyi önkormányzati fejlesztések – Területi kiegyenlítést szolgáló támogatás
HVI	Helyi Vidékfejlesztési Iroda
HVK	Helyi Vidékfejlesztési Közösségek
INTERREG	EU program, mely az államhatárok két különböző oldalán fekvő régiók közötti együttműködést szorgalmazza.
KAC	Környezetvédelmi Alap Célfeladat
KEOP	Környezet és Energia Operatív Program (2007–2013)
KIOP	Környezetvédelem és Infrastruktúra Operatív Program (2004–2006)
KKH	Kistérségi Koordinációs Hálózat
KÖTIKÖVIZIG	Közép-Tisza Vidéki Környezetvédelmi és Vízügyi Igazgatóság
KÖTHÁLÓ	Környezeti Tanácsadó Irodák Hálózata
KSH	Központi Statisztikai Hivatal
Ktt.	A települési önkormányzatok többcélú kistérségi társulásairól szóló 2004. évi CVII. törvény
Kvt.	A környezet védelmének általános szabályairól szóló 1995. évi LIII. törvény
KvVM	Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium
LEADER	EU program, a vidéki gazdaság fejlődése érdekében tett intézkedések összekapcsolása
LIFE	Pénzügyi Eszközök a Környezetvédelemért (L'Instrument Financier pour l'Environment), az Európai Unió környezetvédelmi politikáját támogató pénzügyi eszköz, amelyet 1992-ben hoztak létre.
MGSZH	Mezőgazdasági Szakigazgatási Hivatal
MJV	Megyei jogú város
NAKP	Nemzeti Agrár-környezetvédelmi Program
NFFS	Nemzeti Fenntartható Fejlődési Stratégia
NFGM	Nemzeti Fejlesztési és Gazdasági Minisztérium
NFT	Nemzeti Fejlesztési Terv (2004–2006)
NFÜ	Nemzeti Fejlesztési Ügynökség

NKFP	Nemzeti Kutatási és Fejlesztési Program
NKP	Nemzeti Környezetvédelmi Program
NPI	Nemzeti Park Igazgatóság
NTA	Nemzeti Természetvédelmi Alapterv (az NKP része)
OFK	Országos Fejlesztéspolitikai Konceptió
OGY	Országgyűlés
OHT	Országos Hulladékgazdálkodási Terv
OKKP	Országos Környezeti Kármentesítési Program
OP	Operatív Program
OTK	Országos Területfejlesztési Konceptió
OTrT	Országos Területrendezési Terv
ÖTM	Önkormányzati és Területfejlesztési Minisztérium
Ötv.	A helyi önkormányzatokról szóló 1990. évi LXV. törvény
PHARE	Európai Közösség kezdeményezése 1989–2004 között, Lengyelország és Magyarország számára segélyprogram a gazdasági szerkezet átalakítására (Poland–Hungary: Assistance for Restructuring the Economy).
PHARE CBC	Határmenti Együttműködési Program (Cross-Border Co-operation)
PPP	a köz- és a magánszféra együttműködése (Public Private Partnership)
ROP	Regionális Operatív Program
SKV	Stratégiai Környezeti Vizsgálat
TA	Technikai Segítségnyújtás (Technical Assistance)
TSZP	Települési Szennyvízkezelési Program
Tftv.	A területfejlesztésről és a területrendezésről szóló – többször módosított – 1996. évi XXI. törvény
Ttv.	a helyi önkormányzatok társulásairól és együttműködéséről szóló 1997. évi CXXXV. törvény
Tvt.	A természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény
ÚMFT	Új Magyarország Fejlesztési Terv (= II. NFT)
ÚMVP	Új Magyarország Vidékfejlesztési Program
ÚMVST	Új Magyarország Vidékfejlesztési Stratégiai Terv
Vgt.	A vízgazdálkodásról szóló 1995. évi LVII. törvény

Napjainkra már Magyarországon is kialakultak a környezeti értékek, erőforrások védelmét és a magas szintű környezetminőség elérését megalapozó jogi és intézményi keretek. Országos, regionális, kistérségi és helyi tervek és programok segítik, hogy a környezetügy terén is előrébb lépjünk. Ehhez a társadalmi összefogás mellett szükség van az önkormányzatok helyi szintű aktivitására, hathatós közreműködésére.

Az elvégzendő feladatok között számos olyan van, amelyeket a települések egymással együttműködve jobban, hatékonyabban, költségtakarékosabban tudnak ellátni. Ehhez a közös munkához szeretnénk segítséget nyújtani kiadványunkkal.

Környezetvédelmi
és Vízügyi
Minisztérium

